

Jenna Kesonen

**YKSILÖIDEN OSALLISTUMATTOMUUS
JAKAMISTALouden MAJOITUSTOIMINTAAN**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
INFORMAATIOTEKNOLOGIAN TIEDEKUNTA
2021

TIIVISTELMÄ

Kesonen, Jenna

Yksilöiden osallistumattomuus jakamistalouden majoitustoimintaan

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2021, 83 s.

Tietojärjestelmätiede, pro gradu -tutkielma

Ohjaajat: Räisänen, Jaana & Marttiin, Pentti

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan syitä, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan. Jakamistaloudella tarkoitetaan uudenlaista kuluttamisen ja liiketoiminnan mallia, jossa ihmiset lainaavat, jakavat ja kuluttavat toistensa vajaakäytöllä olevia resursseja kuten fyysisiä hyödykkeitä tai palveluja. Jakamistaloudessa lainattavan hyödykkeen omistajuus ei vaihdu, vaan lainaaja saa tarvitsemaansa hyödykkeeseen väliaikaisen käyttöoikeuden. Jakamistalous hyödyntää yhteisö- ja verkkoalustoja, joiden avulla pystytään välittämään reaaliaikaista tietoa lainattavien hyödykkeiden varaustilanteesta. Syitä, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan tutkitaan UTAUT2-mallin avulla. UTAUT2 tulee sanoista Unified Theory of Acceptance and Use of Technology ja se on laajennettu malli alkuperäisestä UTAUT-mallista. UTAUT2 -malli tutkii uuden teknologian hyväksyntää ja käyttöä yksittäisen kuluttajan näkökulmasta. UTAUT2-malli koostuu seitsemästä tekijästä, jotka vaikuttavat siihen, kuinka yksilö hyväksyy ja käyttää uutta teknologiaa. Nämä tekijät ovat suorituskykyodotukset, vaivannäköodotukset, sosiaalinen vaikutus, mahdollistavat olosuhteet, hedoninen motivaatio, hinta sekä tavat ja tottumukset. Lisäksi yksilön ikä, sukupuoli ja aiempi kokemus teknologian käytöstä vaikuttavat siihen, kuinka yksilö hyväksyy ja käyttää uutta teknologiaa. Aikaisempi tutkimus aiheesta on keskittynyt selvittämään, mitkä tekijät motivoivat yksilöä osallistumaan jakamistalouden toimintaan, joten tämä tutkimus lähestyy aihetta uudesta näkökulmasta luoden merkittävää tietoa syistä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan. Jakamistalouden palveluiden ja alustojen kehittäjät voivat hyödyntää tämän tutkimuksen tuloksia eliminoidakseen osallistumista rajoittavat tekijät. Tämä tutkimus toteutettiin kirjallisuuskatsauksena sekä empiirisenä haastattelututkimuksena. Aluksi tutkimukseen koostettiin kirjallisuuskatsauksen avulla teoriapohja, jonka jälkeen toteutettiin laadullisen tutkimuksen teemahaastattelut. Haastateltaviksi valikoituivat henkilöt, jotka eivät olleet käyttäneet jakamistalouden majoituspalveluita ja jotka olivat haastatteluhetkellä iältään 40–60-vuotiaita. Tutkimuksen tuloksista muodostettiin neljä luokkaa, jotka selittävät, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan. Nämä luokat ovat majoitukseen liittyvät tekijät, kielteiset mielikuvat, yksilöiden tottumukset ja ilmiön erityispiirteet.

Asiasanat: jakamistalous, yhteiskuluttaminen, UTAUT, UTAUT2, teknologian hyväksynnän ja käytön yhtenäinen teoria

ABSTRACT

Kesonen, Jenna

Non-participation of individuals in accommodation services in the sharing economy

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2021, 83 pp.

Information Systems, Master's Thesis

Supervisors: Räisänen, Jaana & Marttiin, Pentti

This master's thesis examines the reasons why individuals do not participate in accommodation services of the sharing economy. A sharing economy refers to a new type of consumption and business model in which people borrow, share, and consume each other's underutilized resources such as physical goods or services. In a sharing economy, the ownership of the borrowed asset does not change, but the borrower receives a temporary disposition to use the asset. The sharing economy utilizes community platforms that provide real time information on the reserve status of borrowed assets. The reasons why individuals do not participate in the sharing economy accommodation services are examined by using the UTAUT2-model. UTAUT2 is an abbreviation of the words Unified Theory of Acceptance and Use of Technology, and it is an extended model of the original UTAUT model. UTAUT2 model examines the acceptance and use of new technology from the perspective of the individual consumer. UTAUT2 model consists of seven factors that influence how an individual accepts and uses new technology. These factors are called performance expectancy, effort expectancy, social influence, facilitating conditions, hedonic motivation, price value and habit. In addition, an individual's age, gender, and previous experience of using technology affect how an individual accepts and uses new technology. Previous research has focused on clarifying what factors motivate an individual to participate in a sharing economy. This study approaches the topic from a new perspective, creating significant information about the reasons for non-participation in the sharing economy. Developers of sharing economy services and platforms can utilize the results of this study to eliminate barriers to participation. This research was executed as a literature review as well as an empirical interview study. Initially, a theoretical basis was compiled using a literature review, followed by theme interviews of qualitative research. Individuals who had not used the accommodation services of the sharing economy and who were aged 40 - 60 at the time of the interview were selected for interview. The results of the study formed four categories that explain why individuals do not participate in the accommodation services of the sharing economy. These categories are factors related to accommodation, negative perceptions of the phenomenon, individuals' habits, and specific features of phenomenon.

Keywords: sharing economy, collaborative consumption, UTAUT, UTAUT2, Unified theory of acceptance and use of technology

KUVIOT

KUVIO 1 Euroopan unionin käyttämä kuvaus yhteistoimintatalouden eli jakamistalouden toimintakentästä	16
KUVIO 2 Digitaalinen disruptio.....	17
KUVIO 3 Jakamistalouden monitahoinen kenttä	22
KUVIO 4 Neljä jakamistalouden mallia	23
KUVIO 5 UTAUT-malli.	27
KUVIO 6 UTAUT2-malli.	28

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Haastateltavien taustatiedot	40
TAULUKKO 2 Syyt, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan.....	44

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
KUVIOT	4
TAULUKOT	4
SISÄLLYS.....	5
1 JOHDANTO.....	7
2 JAKAMISTALOUS.....	12
2.1 Jakamistalouden käsite	14
2.2 Jakamistalouden majoituspalvelut.....	17
2.3 Jakamistalouden suosion syyt	18
2.4 Jakamistalouden käsitteen kohtaama kritiikki ja muut saman ilmiön termit	21
2.5 Jakamistalouden kategoriat.....	22
3 TEKNOLOGIAN HYVÄKSYNTÄ	25
3.1 UTAUT-malli.....	25
3.2 UTAUT2-malli.....	27
3.2.1 Hedoninen motivaatio.....	29
3.2.2 Hinta-arvo	29
3.2.3 Tavat ja tottumukset	30
3.2.4 Muut muutokset.....	30
4 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	32
4.1 Aineiston keruumenetelmän esittely	32
4.2 Tutkimuksen luotettavuus	35
4.3 Tutkimuksen toteutus	36
4.4 Aineiston analyysi	41
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	44
5.1 Majoitukseen liittyvät tekijät.....	46
5.1.1 Palveluiden puuttuminen	47
5.1.2 Arjen luksus ja elämyksien kokeminen	48
5.1.3 Muiden majoitusvaihtoehtojen helppous.....	49
5.1.4 Majoituksen kesto.....	51
5.1.5 Pakettimatkat	51
5.2 Kielteiset mielikuvat.....	52
5.2.1 Epäluottamus palvelua kohtaan	53

5.2.2	Tuntematon vuokraaja	56
5.2.3	Yksityisyyden menettäminen	57
5.2.4	Negatiiviset mielikuvat	58
5.2.5	Harmaan talouden mahdollisuus	59
5.3	Yksilöiden tottumukset.....	61
5.3.1	Totutut normit	62
5.3.2	Tavat ja tottumukset	63
5.3.3	Majoitustarpeen puuttuminen	64
5.3.4	Kokemusten ja vertaiskokemusten puute	65
5.4	Ilmiön erityispiirteet.....	66
5.4.1	Tulevaisuuden ilmiö	66
5.4.2	Ilmiön uutuus	67
5.4.3	Tarjonnan paljous.....	68
6	POHDINTA JA YHTEENVETO	70
6.1	Johtopäätökset.....	71
6.2	Tutkimuksen rajoitukset ja jatkotutkimusaiheet.....	75
	LÄHTEET	77
	LIITE 1 HAASTATTELUPOHJA.....	82

1 JOHDANTO

Kuluttajat eivät ole enää kiinnostuneita omistamaan fyysisiä tuotteita ja muita hyödykkeitä, vaan sen sijaan hyödykkeiden väliaikainen lainaaminen ja jakaminen yksilöiden kesken on nostanut huomasti suosiotaan (Matzler, Veider & Kathan, 2015). Esimerkiksi teknologian kehittyminen (Belk, 2013), kuluttajien keskinäinen kaupankäynti (Laine, Fellman, Hannikainen & Ojala, 2019) ja kestävä kuluttamisen huomioiminen (Harmaala ym., 2017, s. 22) ovat muovanneet ihmisten kulutustottumuksia. Belkin (2007) mukaan jakaminen on vaihtoehto yksityiselle omistamiselle. Hyödykkeiden jakaminen voi edistää yhteisöllisyyttä, säästää resursseja ja jopa luoda synergiaetuja. Jakamisessa vähintään kaksi ihmistä hyötyvät hyödykkeen omistamisesta. Lähes mitä tahansa fyysistä hyödykettä ja abstraktia asiaa, kuten loma-asuntoa tai tietoa, on mahdollista jakaa vertaistensa kanssa. (Belk, 2007). Jaettavissa oleville hyödykkeille muodostuu systemaattisesti ylimääräistä kapasiteettia, jota on mahdollista valjastaa käyttöön jakamisen avulla (Benkler, 2005). Tällaista ilmiötä, jossa yksilöt jakavat omistamiaan hyödykkeitä tai varoja vertaisten yksilöiden kanssa kutsutaan jakamistaloudeksi.

Jakamistaloudessa kuluttajat antavat toisilleen väliaikaisen pääsyn heidän omiin vajaan käytettyihin varoihinsa mahdollisesti rahaa vastaan. Vajaan käytöllä olevat hyödykkeet ja kapasiteetit ovat jakamistalouden keskiössä. (Frenken & Schor, 2017). Jakamisen ja vaihtamisen tavoitteena on saada käyttämättömät ja vajaan käytöllä olevat resurssit hyötykäyttöön jakaen niitä muille. Sekä kaupalliset että ei-kaupalliset toiminnot kuuluvat jakamistalouden piiriin. (Richardson, 2015). Jakamistalous tapahtuu verkkoalustoilla (Richardson, 2015) ja nämä sosiaaliset verkkoalustat mahdollistavat yksilöille pääsyn jaettaviin tuotteisiin ja palveluihin (Tussyadiah, 2015). Jakamistalouden ilmiö muuttaa yksilöiden kulutustottumuksia ja mahdollistaa monipuolisemmat elämäntavat (Schor & Thompson, 2014, s. 95)

Jakamistaloutta on ollut olemassa niin kauan kuin ihmiset ovat lainanneet tavaroita toisiltaan. Jakamistalouden ilmiö on kasvanut nopeasti (Meelen & Frenken, 2015), ja arvioidaan, että jakamistalous tulee edelleen kasvamaan vuosittain liki 25 % (Schor & Thompson, 2014, s. 95). Ilmiö on kasvanut teknologian

kehittymisen myötä, sillä Internetin ansiosta jaettavien hyödykkeiden omistajuuden hallinta ja logistiikka ovat helposti toteutettavissa. Tämän lisäksi teknologia on mahdollistanut jakamistaloudessa paljon käytetyt arvostelujärjestelmät, jotka ovat luoneet luotettavuutta tuntemattomien käyttäjien välille. (Schor & Thompson, 2014, s. 96). Jakamistalouden kaltaisessa yhteisöllisessä kuluttamisessa luottamus on avainasemassa, sillä usein vaihdon keskipisteenä on ihmisten keskinäinen vuorovaikutus (Botsman & Rogers, 2010). Käytännössä jakamistalous on aloittanut uuden aikakauden, jossa vajaakäytöllä olevat varat saadaan vertaispalveluihin lainattavaksi Internetin ja älypuhelinien ansiosta (Cusumano, 2015).

Viimeisen vuosikymmenen ajan on tutkittu paljon, miksi ja mitkä tekijät motivoivat yksilöitä osallistumaan jakamistalouden toimintaan. Esimerkiksi Böcker ja Meelen (2017) selvittivät tutkimuksessaan syitä, mitkä motivoivat yksilöitä osallistumaan jakamistalouteen erityisesti taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöllisten hyötyjen näkökulmasta. Heille selvisi, että syyt, jotka motivoivat yksilöitä osallistumaan jakamistalouden toimintaan erosivat yksilöiden sosiaalisten ja demografisten taustatekijöiden takia sekä jaettavan hyödykkeen tyypistä riippuen. Tutkimuksessa käytetyt jaettavat hyödykkeet olivat auton, kyydin, majoituksen, työkalujen ja aterioiden jakaminen. Näiden lisäksi huomattiin, että eroavaisuuksia osallistumisessa jakamistalouden toimintaan ilmeni riippuen siitä, toimiko yksilö jakamistalouden palveluiden käyttäjänä vai palveluntarjoajana. (Böcker & Meelen, 2017). Koska motiiveja osallistua jakamistalouden toimintaan on jo tutkittu aiemmin, keskittyy tämä pro gradu -tutkimus selvittämään syitä, miksi yksittäiset kuluttajat eivät osallistu jakamistalouden toimintaan aiemmin tunnistetuista hyödyistä huolimatta. Ennen kaikkea osallistumattomuutta jakamistalouden toimintaan tutkitaan rajatun ikäryhmän sekä rajatun näkökulman avulla, sillä tämän tutkimuksen on tarkoitus selvittää, miksi 40–60-vuotiaat yksilöt eivät halua osallistua jakamistalouden majoitustoimintaan.

Osallistumattomuutta jakamistalouden toimintaan tutkitaan Venkateshin, Morrisin, Davisin ja Davisin (2003) UTAUT-mallin sekä Venkateshin, Thongin ja Xun (2012) UTAUT2-mallin pohjalta. UTAUT-malli tarkkailee teknologian omaksumista ja sen käyttöä organisatorisessa ympäristössä työntekijöiden keskuudessa, kun taas UTAUT2-malli on UTAUT-mallin laajennettu versio, jonka tarkoituksena on selittää yksittäisen kuluttajan prosessia teknologian hyväksynnästä aina sen käyttöön asti (Venkatesh, Morris, Davis & Davis, 2003; Venkatesh, Thong ja Xu, 2012). Kuluttajan teknologian hyväksymistä tutkitaan tässä tutkimuksessa pääasiassa UTAUT2-mallin avulla, mutta selkeyden vuoksi tässä tutkimuksessa avataan myös UTAUT-mallin rakenteet. Tämä johtuu siitä, että UTAUT2 pitää sisällään suhteet ja rakenteet alkuperäisestä UTAUT-mallista. Tämän lisäksi UTAUT2-malliin on lisätty uusia rakenteita ja suhteita, jotka selittävät teknologian omaksumista enemmän yksittäisen kuluttajan näkökulmaa silmällä pitäen.

On useita syitä, miksi tutkittavaksi ikäryhmäksi haluttiin valita 40–60-vuotiaat yksilöt. Ensinnäkin Dimockin (2019) mukaan 40–60-vuotiaat henkilöt kuuluvat syntymävuodestaan riippuen joko X-sukupolveen tai myöhäisiin baby boomereihin. Kyseisen ikäluokan elämänsäkaareen on kuulunut vahvasti television ja

tietokoneen synty sekä niiden kehittyminen, muttei niinkään internetin räjähdysmäinen leviäminen, joka on taas ollut vahvemmin osana nuorempien milleniaalien elämää. (Dimock, 2019). Jakamistalouden palvelut toimivat internetin verkko- ja yhteisöalustoilla, jotka eivät välttämättä ole 40–60-vuotiaille aivan yhtä tuttuja kuin myöhemmille sukupolville, jotka ovat kasvaneet internetin kehityksen mukana. Internet ja yhteisöalustat ovat saattaneet aina olla osana milleniaalien ja uudempien sukupolvien elämää, mutta ne ovat saavuttaneet x- ja baby boomer -sukupolven vasta aikuisiällä.

Toisekseen aikaisemmassa tutkimuksessa on huomattu, että nuoret käyttäjät osallistuvat jakamistalouden toimintaan todennäköisemmin kuin vanhemmat käyttäjät (Andreotti, Anselmi, Eichhorn, Hoffmann & Micheli, 2017), minkä takia tutkimusryhmäksi haluttiin valita vanhemmat työkäiset yksilöt oletuksena, että heillä on vähemmän halukkuutta osallistua jakamistalouden toimintaan. Aikaisemmissa tutkimuksissa on myös huomattu, että varsinkin yli 55-vuotiaat henkilöt kokevat luottamuksen puutteen suureksi esteeksi olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan (Mahadevan, 2018), joten tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, mitkä muut tekijät vaikuttavat negatiivisesti saman ikäluokan yksilöiden osallistumattomuuteen.

Edellä mainittujen syiden lisäksi aikaisemmissa tutkimuksissa on tunnistettu, että jakamistaloudella on yksilön elämässä useita hyötyjä, jotka yleisesti motivoivat kuluttajia osallistumaan jakamistalouden toimintaan. Esimerkiksi rahan säästäminen on tunnistettu yhdeksi hyödyksi. Jakamistalouden ansiosta tiettyillä toimialoilla hyödykkeiden tai palveluiden hinnat ovat laskeneet, mikä on myös hyödyttänyt yksittäistä kuluttajaa. (Andreotti ym., 2017). Lisäksi tutkimusta rajatessa oletettiin, että 40–60-vuotiaille on kerennyt muodostua nuorempia ikäluokkia enemmän pääomaa, joka voi vaikuttaa yksilön kulutustottumuksiin majoitusta valitessa. Vaikka jakamistaloudesta on tunnistettu saatavan useita hyötyjä yksilöille, osa yksilöistä ei halua osallistua jakamistalouden toimintaan. Tämä seikka motivoi selvittämään syyt, jotka estävät yksilöä osallistumasta jakamistalouden toimintaan.

Ikärajan lisäksi tutkimus haluttiin rajata koskemaan vain yhtä jakamistalouden kategoriaa, jakamistalouden majoitustoimintaa, sillä esimerkiksi Böcker ja Meelen (2015) huomasivat, että motivaatiot osallistua jakamistalouteen vaihtelivat riippuen jaettavan hyödykkeen tyypistä. Jakamistalous on laaja ilmiö, joka pitää sisällään kaiken tyyppisen jakamisen aina auton lainaamisesta työkalujen lainaamiseen. Tämän takia tässä tutkimuksessa oletettiin, että syyt olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan vaihtelevat, jos kyseessä on majoituksen jakaminen tai yksittäisen työkalun jakaminen.

Yksilöiden osallistumattomuutta jakamistalouden majoitustoimintaan on tärkeä tutkia, sillä laadullisista haastatteluista saatavalla informaatiolla saamme lisää tietoa yksilöiden kulutustottumuksista ja kriteereistä, kuinka yksilöt valitsevat majoitusmuodon sitä tarvittaessa ja minkä takia he eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan. Aiemmista tutkimuksista ei ole selvinnyt kattavasti syitä, miksi yksilöt kieltäytyvät osallistumasta jakamistalouden majoitustoimintaan, joten jakamistalouden kehittäjien on mahdollista hyödyntää tämän

tutkimuksen tuloksia kehitystyössään eliminoidakseen syyt, jotka estävät yksilöitä osallistumaan. Tämän tutkimuksen toteuttamisesta on valtavasti hyötyä, sillä tutkimuksen tuloksilla pystytään kattavasti vaikuttamaan jakamistalouden yleistymiseen, kun yksilöiden syyt olla osallistumatta jakamistalouteen ovat selvillä. Lisäksi tutkimalla juuri 40–60-vuotiaiden majoitustottumuksia ja syitä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan, on jakamistalouden alustojen mahdollista laajentaa asiakaskuntaansa suuremmaksi, sillä kuten aiemmasta tutkimuksesta todettiin, vanhemmat ihmiset osallistuvat tällä hetkellä epätodennäköisemmin jakamistalouteen kuin nuoremmat henkilöt (Andreotti ym., 2017). Jos jakamistalouden majoitusta tarjoavat alustat haluavat laajentua markkinoilla, on heidän hyvä tiedostaa syyt, jotka estävät yksilöitä osallistumasta heidän toimintaansa. Näin ollen jakamistalouden majoitusyritykset pystyvät tunnistamaan epäkohtia ja puuttumaan niihin.

Tämä tutkimus toteutettiin haastattelututkimuksena ja haastatteluihin osallistui kaksitoista 40–60-vuotiasta henkilöä, jotka eivät olleet ikinä käyttäneet jakamistalouden majoituspalveluja. Tässä pro gradu -tutkimuksessa on yksi tutkimuskysymys:

1. *Miksi 40–60-vuotiaat yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan?*

Suurin osa tässä tutkimuksessa käytetyistä lähteistä löytyi Google Scholar -haku-koneesta. Lähteitä etsittiin myös JYKDOK:sta, jonka avulla löytyi muutama aiheetta käsittelevä teos Jyväskylän Yliopiston kirjastosta. Lähteitä etsittiin tutkimuksen teoriaosuutta varten. Pääasiassa tutkimuksessa käytetään tieteellisiä julkaisuja, jotka ovat ilmestyneet omien alojensa arvostetuissa julkaisuissa. Julkaisuiden tasoluokitusta tarkasteltiin Julkaisufoorumin avulla ja tavoitteena oli valita tutkimukseen vähintään tason 1 taseisia julkaisuja Julkaisufoorumin tasoluokkien ollessa 1–3.

Hakusanoina kirjallisuuskatsausosiossa toimivat muun muassa seuraavat sanat: *sharing economy, collaborative consumption, UTAUT, UTAUT2, Unified theory of acceptance and use of technology*. Tutkimuksessa käytettyjä lähteitä etsittiin suurimmaksi osaksi englanniksi, sillä tietojärjestelmätieteen tutkimusten julkaisukieli on pääasiassa englanti suomenkielisten julkaisuiden ollessa vähemmistöä julkaisukentällä. Tiedonhaku rytmittyi niin, että ensimmäisenä tarkasteltiin jakamistalouden käsitettä, sillä tutkimus perustuu tämän käsitteen ympärille. Kun jakamistaloudesta oli saatu tarpeeksi kattava kuva, tiedonhaku siirtyi teknologian hyväksyntää kuvaavien mallien ympärille, joiden joukosta tutkimuksessa käytettäviksi näkökulmiksi valikoituivat UTAUT- ja UTAUT2-mallit.

Tämän tutkielman rakenne koostuu kuudesta pääluvusta. Johdanto-luvun jälkeen luvussa kaksi käsitellään jakamistalouden käsitettä, syitä jakamistalouden suosion takana, jakamistalouden kohtamaa kritiikkiä sekä jakamistalouden kategorioita. Luvussa kolme siirrytään tarkastelemaan tämän tutkimuksen näkökulmaa eli teknologian hyväksyntää ja käyttöä kuvaavaa yhtenäistä mallia. Teknologian hyväksyntää ja käyttöä kuvaavien mallien tarkastelun jälkeen tutustutaan tarkemmin tutkimuksen tutkimusmenetelmiin eli siihen, kuinka tutkimus

toteutettiin, kuinka haastattelututkimuksista kerätty aineisto analysoitiin ja kuinka laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan valvoa. Luvussa viisi esitellään tämän tutkimuksen tulokset ja verrataan näitä aikaisempaan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin aiheesta. Viimeisessä luvussa muodostetaan tuloksista syntyneet johtopäätökset sekä pohditaan sopivia jatkotutkimusaiheita.

2 JAKAMISTALOUS

Jakamistalouden käsitteellä on useita määritelmiä, sillä tutkijoiden on ollut vaikea määritellä jakamistalouden ilmiölle selkeitä käsitteellisiä ja empiirisiä rajoja (Acquier, Daudigeos, & Pinkse, 2017). Frenkenin ja Schorin (2017) mukaan tämä johtuu pääasiassa siitä, että jakamistalouden ilmiö on hyvin uusi. Botsmanin ja Rogersin (2010) mukaan kriittinen massa, vajaakäytössä olevat resurssit, usko yhteisöllisyyteen ja luottamus tuntemattomien välillä ovat periaatteita, jotka esiintyvät usein tällaisessa jakamistalouden kaltaisessa yhteisöllisessä kulutuksessa. Myös Harmaala ym. (2017) kuvailevat jakamistalouden käsitteen keskiössä olevan kolme piirrettä, jotka mukailevat Botsmanin ja Rogersin ajatuksia jakamistalouden periaatteista. Nämä piirteet ovat: 1. hyödykkeiden ja resurssien väliaikainen käyttöoikeus omistamisen sijaan, 2. sellaisten resurssien parempi hyödyntäminen, jotka eivät ole täydellisesti kierrossa vaan ovat toisin sanoen vajaakäytössä ja 3. yhteisöllisyys vertaistoiminnan kautta. (Harmaala ym., 2017, s. 23). Näihin jakamistalouden piirteisiin palataan seuraavassa alaluvussa.

Jakaminen ei ole kuitenkaan käsitteenä uusi, vaan se on ollut pitkään läsnä ihmiskunnan historiassa. Jakamistalous ja yhteisöllinen kuluttaminen ovat kuitenkin Internet-ajan ilmiöitä. (Belk, 2014). Botsmanin ja Rogersin (2010) mukaan arkeologit löysivät vuonna 1984 kaivauksillaan sumerikaupungissa savitauluja, joihin oli dokumentoitu maanviljelyvälineiden vuokrasopimus pappien ja maataloustyöntekijöiden välille. Tämä löydös oli vuodelta 2100 eKr. Yhdysvalloissa alkoi 1700-luvulla myös eräänlainen vuokraustoiminta, kun ratsutallien omistajat alkoivat vuokrata tuon ajan kulkuvälineitä, kuten hevosia ja rattaita, eteenpäin. Vuokraustoiminta laajeni edelleen ja lopulta 1900-luvulla kaupallisten hyödykkeiden ja tarvikkeiden vuokraus oli jo hyvin yleistä jokapäiväisessä liiketoiminnassa. Nykypäivänä kaupallinen vuokraaminen muodostaa maailmanlaajuisesti yli 600 miljardin dollarin toimialan. (Botsman & Rogers, 2010, s. 99–100).

Myös Puschmannin ja Altin (2016) mukaan jakamistalous on ollut pitkään esillä sekä B2B- että B2C-toiminnassa. B2B eli Business-to-Business toiminnassa jakamistalous on ollut osana yritysten arkea esimerkiksi silloin, kun yrityksiä ei ole ollut kannattavaa investoida yksin suuriin tuotantolaitteisiin vaan laitteiden yhteisomistajuus yritysten välillä on koettu kustannustehokkaammaksi. Auton vuokraaminen taas on edelleen hyvin yleinen ja tunnettu esimerkki jakamistalouden B2C eli Business-to-Consumers toiminnasta. (Puschmann & Alt, 2016). Kuitenkin 2010-luvulle tultaessa jakamistalous on kasvanut ja levinnyt erityisesti kuluttajien pariin tuoden jakamiskulttuurin kuluttajien välille (C2C, eli Consumer-to-Consumer), sillä nykypäivänä kuluttaja pystyy vuokraamaan toiselta kuluttajalta lähes mitä tahansa aina koruista urheilutarvikkeisiin (Botsman & Rogers, 2010, s.100). Toki jakamiskulttuuri on ollut aina läsnä myös kuluttajien keskuudessa, mutta nyt jakamisesta on muodostunut yksi uusi talouden ja liiketoiminnan muoto (Puschmann & Alt, 2016). Frenkenin ja Schorin (2017) mukaan aiemmin jakamiskulttuuria on vahvasti määrittänyt luottamus toista yksilöä kohtaan, sillä kuluttajat ovat pääasiassa jakaneet omaansa vain luottamiensa

yksilöiden, kuten perheenjäsenten tai ystävien, kesken. Hyödykkeiden jakaminen tuntemattomien yksilöiden kesken on ollut vähäistä. Jakamistalouden alustat ovat helpottaneet ennestään toisilleen tuntemattomien henkilöiden välistä jakamisprosessia, sillä alustat vähentävät jakamisen riskejä muun muassa palvelussa olevien arvostelujen avulla. (Frenken & Schor, 2017).

Jakamistalouden kasvulle on useita syitä, joita käydään läpi myöhemmin tässä tutkimuksessa. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon, että Internetissä toimivat alustat ovat mahdollistaneet helpon ja kustannustehokkaan pääsyn fyysisiin resursseihin juuri silloin, kun niitä tarvitaan (Botsman & Rogers, 2010, s. 100). Internet on vähentänyt huomattavasti transaktiokustannuksia toisilleen entuudestaan tuntemattomien henkilöiden välillä. Esimerkiksi etsintä- ja sopimuskulut ovat alentuneet, sillä nykyisin yksilöiden on aiempaa helpompaa paikantaa hyödykkeet ja palvelut, joita he tarvitsevat. Myös verkkomaksujärjestelmät ja muut sopimukset ovat vakinaistuneet, mikä on helpottanut jakamista yksilöiden välillä. (Frenken & Schor, 2017). Tämän lisäksi uudet teknologiat ovat mahdollistaneet uusia jakamistalouden palveluita, jotka eroavat huomattavasti perinteisistä vuokrausyrityksistä. (Botsman & Rogers, 2010, s. 100).

Nykyisen kaltaisena tunnetun jakamistalouden juuret ovat vuoden 2008 finanssikriisissä. Maailmanlaajuinen lama sysäsi jakamistalouden liikkeelle, sillä oli löydettävä ratkaisu niiden ihmisten liikkumiseen, joilla ei ollut enää finanssikriisin takia mahdollisuuksia auton omistamiseen. (Harmaala ym., 2017, s. 42). Botsmanin ja Rogersin (2010) mukaan jakamistalous on synnyttänyt kasan uusia jakamistalouden yrityksiä, joilla on vastattu ihmisten tarpeeseen liikkua. Perinteisessä autonvuokrauksessa on monia haittapuolia kuluttajalle, kuten se, että tarvittava auto tulee varata etukäteen, autoa varatessa ja autovuokraamossakin voi olla pitkät jonot sekä se, että vuokraamisesta koituu paperitöitä ja mahdollisesti muita piilokuluja. Poiketen perinteisistä autonvuokrausyrityksistä ja auto-liikkeistä, jakamistalous on mahdollistanut uuden tavan saada auto käyttöön. Esimerkiksi Zipcar on tällainen jakamistalouden määritelmien mukainen autonjakamispalvelu. Zipcar toimii itsepalvelutyylisesti, sillä yhteiskäyttöautot sijaitsevat lähellä kuluttajia, yleensä heidän naapurustossaan. (Botsman & Rogers, 2010, s. 100). Autonjakamispalvelu Zipcar toimii käytännössä niin, että kuluttaja rekisteröityy palvelun käyttäjäksi päätelaitteellaan, jonka avulla hän voi myös varata vapaana olevan auton läheisyydestään kartan ja GPS-paikantimen avulla. Varatun auton lukitus avataan kuluttajan päätelaitteen avulla ja palvelun käyttäjä voi käyttää autoa joustavasti tarpeidensa mukaan aina muutamasta tunnista pidemmän matkan ajaksi. Lopuksi käyttäjää laskutetaan käytetyn ajan mukaan. Polttoaine, erilaiset vakuutusvaihtoehdot, ylläpitokulut ja kilometrit 180 mailin edestä kuuluvat aina palvelun hintaan. Lopuksi lainattu auto palautetaan samaan paikkaan, mistä se haettiin. (Zipcar, n.d.). Jakamistalouden määritelmien kaltainen auton lainaaminen poistaa paperityön, jonottamisen, autonvaraamisen etukäteen sekä kaikki muut ylimääräiset piilokulut ja työt autonvuokraamisen ympäriltä, sillä kuluttaja voi jakamistalouden sovelluksen avulla etsiä naapurustostaan tyhjillään olevan auton, maksaa sen sovellukseen liitettyllä

luottokortillaan ja ajaa autolla niin kauan kuin haluaa, lopuksi parkkeeraten auton kadun viereen seuraavaa asiakasta varten.

Tässä luvussa keskitytään määrittelemään, mitä tarkoitetaan jakamistalouden käsitteellä, ja minkälaisia ovat tutkimuksessa tarkasteltavat jakamistalouden majoituspalvelut. Tämän lisäksi pohditaan muun muassa syitä, miksi jakamistalous on kasvanut huomasti viimeisen vuosikymmenen aikana. Lopuksi tässä luvussa tarkastellaan jakamistalouden käsitteen kohtaamaa kritiikkiä ja tutustutaan jakamistalouden eri kategorioihin. Seuraavassa kappaleessa tarkastellaan jakamistalouden käsitettä tarkemmin.

2.1 Jakamistalouden käsite

Yleisesti ottaen jakamistalouden käsitteellä tarkoitetaan uudenlaista liiketoimintamallia, jossa ihmiset lainaavat, jakavat ja käyttävät toistensa resursseja uusien teknologioiden kuten yhteisöalustojen avulla. Nämä jaettavissa olevat resurssit voivat olla aineettomia tai aineellisia, palveluja tai tuotteita tai muita erilaisia resursseja kuten tietotaitoa. (Hamari, Sjöklint, & Ukkonen, 2016; Nylund, 2018; Puschmann & Alt, 2016; Räisänen, Ojala & Tuovinen, 2021). Käytännössä jakamistaloudella tarkoitetaan vaihtamisen eri muotoja (Richardson, 2015). Usein jakamistalouden käsitteen alle voidaan myös liittää vertaistuotettu tai verkossa jaettu sisältö, kuten videoiden ja musiikin jakaminen, sosiaalinen media, avoin lähdekoodi tai joukkorahoitus. Esimerkiksi Wikipedia usein nähdään jakamistaloutena, sillä Wikipedian sisällön on tuottanut suuri joukko vapaaehtoisia, jotka ovat halunneet jakaa omaa tietämystään. Tyypillisimmät jaettavat hyödykkeet ovat auto tai koti. (Frenken & Schor, 2017).

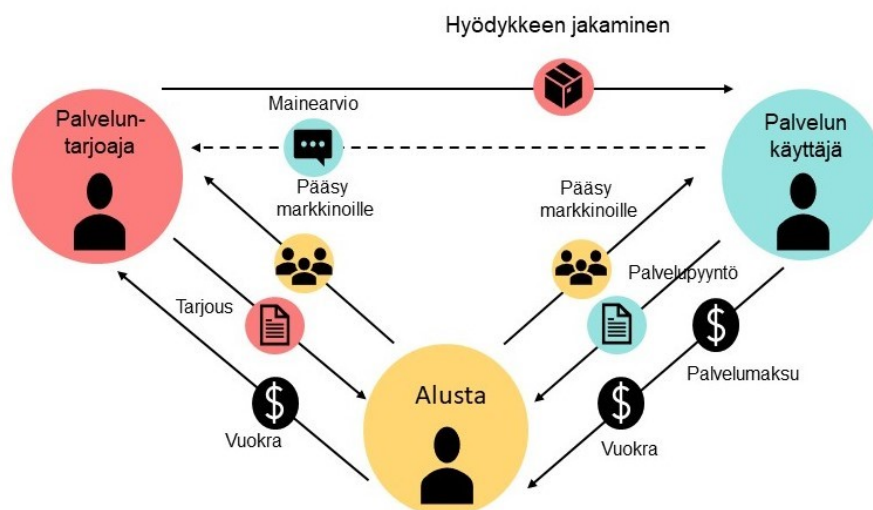
Jakamistaloudelle olennaista on, että jaettavia resursseja ei ole täydellisesti hyödynnetty yksilön omassa käytössä, vaan ne ovat vajaakäytössä. Yksilö pystyy jakamaan ja lainaamaan vajaakäytössä olevia resursseja eteenpäin, koska ei tarvitse niitä itse jatkuvasti. (Nylund, 2018; Harmaala ym., 2017, s. 23). Jaettavilla resursseilla tai hyödykkeillä on siis ylimääräistä kapasiteettia, joka pystytään ottamaan paremmin hyötykäyttöön jakamissuhteiden kautta (Benkler, 2005). Hyödykkeiden vajaakäyttöisyys erottaa jakamistalouden on-demand-palveluista. Väitettä voidaan demonstroida yksinkertaisella esimerkillä kuljetuspalveluista. Kun yksilö tilaa taksikyydin tarpeeseen päästäkseen paikasta toiseen, hän tulee samalla luoneeksi uutta kapasiteettia yhden taksimatkan verran. Jos yksilö ei olisi tilannut taksia, koko taksimatkaa ei olisi tehty eikä uutta kapasiteettia luotu. Tällaista yksilön tarpeeseen vastaamista palvelun muodossa kutsutaan on-demand-palveluksi. Jakamistalouden kaltaisessa kyydin jakamisessa, kuten kimpakyydissä, yksilö menee kuljettajan kyytiin, joka on joka tapauksessa suunniteltu ajavansa tietyn matkan, esimerkiksi työmatkan. Näin ollen vajaakäytöllä ollut tyhjä autonpenkki on päässyt hyötykäyttöön. (Frenken & Schor, 2017).

Nykypäivänä kuluttajan on mahdollista lainata ja jakaa lähes tulkoon mitä tahansa, kuten esimerkiksi taideteoksia, huonekaluja, urheilutarvikkeita, autoja tai vaikkapa koruja. Tämän takia on muistettava, että jakamistalouden

jakamistapahtuma on vain väliaikaista (Botsman & Rogers, 2010; Räisänen ym., 2021). Tämä tarkoittaa sitä, että jaettavan hyödykkeen omistajuus ei vaihdu, vaan se palautuu omistajalleen liiketoimintatapahtuman päättyessä. (Harmaala ym., 2017, s. 23; Puschmann & Alt, 2016). Jakamistaloudessa puhutaan käyttöoikeuksista omistajuuden sijaan. Jakamistaloudessa tärkeintä on, että yksilö saa käyttöoikeuden hyödykkeeseen jollain muulla tavalla kuin hyödykkeen ostamisella ja omistamisella. Muun muassa hyödykkeiden lainaaminen, uudelleenkäyttö, yhteiskäyttö ja vuokraaminen ovat jakamistalouden keskiössä. On tärkeää huomata, että jakamistaloudessa virtuaalinen sekä fyysinen todellisuus sekoittuvat, sillä jaettavat asiat ovat usein aineellisia fyysisessä maailmassa olevia hyödykkeitä, kuten auto tai majoituspaikka, mutta näiden hyödykkeiden jakamistapahtuma tapahtuu perinteisen kasvokkain kohtaamisen sijaan virtuaalisesti verkossa eri jakamistalouden alustoilla. (Harmaala ym., 2017, s. 24 ja 29).

Aiemmin mainittujen määritelmien lisäksi jakamistalouden määritelmille yhtenäistä on se, että jakamistalous tarvitsee monenlaisia teknologioita toteuttamaan muun muassa liiketoimintatapahtumia, kuten maksu- tai varaustransaktioita. Jakamistalous toimii yleensä digitaalisilla alustoilla, jotka mahdollistavat vuorovaikutuksen muiden jakamistalouden käyttäjien kanssa. (Hamari ym., 2016; Puschmann & Alt 2016; Räisänen ym., 2021). Tällaisia digitaalisia alustoja ovat esimerkiksi palvelu- ja yhteisöalustat, joilla jakamistalouden kaikki osapuolet voivat olla helposti vuorovaikutuksessa keskenään. (Harmaala ym., 2017, s. 23). Internetissä toimivat vertaistoiminta- ja yhteisöalustat yhdistävät yksilöt olemaan vuorovaikutuksessa keskenään sekä mahdollistavat vajaakäytettyjen hyödykkeiden tehokkaamman käytön (Martin, 2016).

Jakamistalouden alustojen tarkoituksena on yhdistää (kuvio 1) palveluntarjoajat ja palvelunkäyttäjät olemaan keskenään vuorovaikutuksessa. Kuvioista voi huomata, kuinka jakamistalous toimii. Sekä palveluntarjoajan että palvelun käyttäjän toiminnot kulkevat alustan kautta ja molemmat osapuolet pääsevät tavoitteleminen markkina-alueille alustan kautta. Käyttäjä jättää alustalle palvelupyynnön, joka kohdistetaan palveluntarjoajalle. Palveluntarjoaja vastaa tähän tarjouksellaan. Tämän lisäksi jakamistapahtumasta syntyneet transaktiot, kuten vuokra ja palvelumaksu lainattavan hyödykkeen käyttöoikeudesta, kulkevat alustan läpi. Palveluntarjoaja tarjoaa jakamansa hyödykkeen suoraan kuluttajalle ja vaihtoehtoisesti palveluntarjoaja voi saada käyttäjältä arvostelun jakamisen kohteesta. Eli käytännössä jakamistalouden alusta mahdollistaa alustalla toimivan palveluntarjoajan ja palvelun käyttäjän välisen kommunikoinnin ja välittää palvelun käyttäjän vuokran palvelun tarjoajalle. Alustalla toimiva palvelu eroaa perinteisestä kaupankäynnistä niin, että jakamistalouden alusta ei jaa mitään vaan toimii vain käyttäjien välisenä markkinapaikkana. (Harmaala ym., 2017, s. 20)

KUVIO 1 Euroopan unionin käyttämä kuvaus yhteistoimintatalouden eli jakamistalouden toimintakentästä (Harmaala ym., 2017, s. 20 mukaan)

Kuten jo aiemmin todettiin, muun muassa Harmaalan ja muiden (2017) mukaan jakamistalous ei itsessään ole uusi ilmiö, sillä ihmiset ovat lainanneet ja jakaneet omistamaansa omaisuutta ja muita resursseja muille ihmisille iät ja ajat. Internet ja digitalisaatio ovat mullistaneet jakamistalouden toiminnan, sillä nyt digitaalisten alustojen avulla omien resurssien jakaminen on mahdollista lähes kenen tahansa päätelaitteen omistavan henkilön kanssa. (Harmaala ja muut, 2017). Internetin ja verkkosivujen kasvu on helpottanut huomattavasti vaihtamisen liiketoimintatapahtumia (Zervas, Proserpio & Byers, 2017). Vaikka Internet on helpottanut vanhempien jakamismuotojen toteutumista, on se myös tuottanut paljon uudenlaisia jakamisen muotoja ja käytänteitä (Belk, 2014). Botsman ja Rogers nostavat teoksessaan esille Zipcarin, yhteiskäyttöautoja tarjoavan yrityksen perustajan sanat Internetistä: "Tätä varten Internet tehtiin, välittömäksi alustaksi jakamaan ylimääräistä kapasiteettia ihmisten joukossa." On siis hyvä muistaa, että Internetin kautta tapahtuva lainaaminen on avainasemassa jakamistaloudessa (SVT, 2018). Tämä tutkimus tutkii jakamistalouden ilmiötä nimenomaan informaatioteknologian kautta, sillä internet ja sosiaalinen media ovat tuoneet jakamistalouden kaikkien saataville.

Vaikka jakamistalouden käsite on verrattain laaja, tässä tutkimuksessa jakamistalous nähdään yksilöiden välisenä vertaislainaamis- tai jakamisprosessina, jonka tarkoituksena on saada vajaakäytöllä olevat hyödykkeet hyötykäyttöön. Jakamistalous on kuluttajien välistä liiketoimintaa ja toimii yhteisö- ja verkkoalustoilla hyödyntäen nykyaikaista teknologiaa muun muassa verkko- ja maksuliikenteen turvaamiseksi. Jakamistalouden alustat toimivat yksilöiden välillä välittämällä palveluntarjoajayksilön ja palvelun käyttäjäyksilön tarpeet yhteen.

Jakamistalouden alustayritys ei itse omista vuokrattavia tai lainattavia kohteita, vaan alustayritys toimii pelkästään välittäjänä yksilöiden välillä.

Kuvio 2 kuvaa digitalisaation aiheuttamaa digitaalista disruptiota, joka on muovannut perinteisten toimialojen toimintamalleja. Digitalisaation takia liiketoimintaprosessit ovat muuttumassa palvelumuotoisimmaksi, minkä lisäksi digitalisaatio on aiheuttanut yksittäisen tuotteen käyttöoikeuksien yleistymisen yksityisomistuksen vähentyessä. Hyödykkeiden ja resurssien väliaikaista käyttöä kutsutaan käyttöoikeudeksi, sillä kuten aiemmin todettiin, jakamistaloudessa hyödykkeen omistajuus ei vaihdu vaan kuluttaja saa haluamaansa hyödykkeeseen käyttöoikeuden määrättyksi ajaksi. (Harmaala ym. 2017, s. 24 ja 69).

KUVIO 2 Digitaalinen disruptio (Harmaala ym., 2017, s. 69)

2.2 Jakamistalouden majoituspalvelut

Airbnb lienee tunnetuin jakamistalouden majoituspalvelu. Kuten muutkin jakamistalouden majoituspalvelut, esimerkiksi Wimdu, on Airbnb verkossa toimiva yhteisöllinen markkinapaikka, jonka tarkoituksena on välittää lyhytaikaisia vuokrakohteita. Välitettävissä olevat vuokrakohteet voivat vaihdella erittäin paljon ja joukkoon mahtuu niin jaetun asumisen yksiköjä kuin kokonaisia asuinhuoneistoja ja -taloja. (Zervas, ym., 2017). Jakamistalouden majoituspalveluiden alustana toimivat sosiaaliset verkkosivustot, jotka yhdistävät yöpymispaikkaa etsivät ja yöpymispaikkaa tarjoavat henkilöt keskenään (Mahadevan, 2018). Jakamistalouden majoituspalveluiden ideana on, että alustan palveluntarjoajat voivat laittaa asuntonsa vuokralle esimerkiksi loman ajaksi tai vuokrata vajaakäytöllä olevaa huonetta muille. Vajaakäytöllä oleva huone tai asunto voidaan tulkita tyhjäkäytöllä olevaksi kapasiteetiksi. Yöpymispaikkaa tarvitseva saa huoneeseen tai asuntoonsa käyttöoikeuden vuokraamisajankohdan ajaksi ja yöpymispaikkaa tarjoava saa korvauksen vuokraamastaan majoituksesta. (Frenken & Schor, 2017).

Jakamistalouden majoituspalvelun liiketoimintamalli toimii esimerkiksi Airbnb:n kohdalla niin, että Airbnb saa tuloja sekä majoittajalta että majoittujilta. Airbnb veloittaa majoittajien tuloja kolmen prosentin verran, millä on tarkoitus kattaa muun muassa maksujen käsittelykulut. Majoittujilta veloitetaan varauksesta palvelumaksu, joka vaihtelee 9–12 prosentin välillä riippuen siitä, kuinka pitkä tehty varaus on. (Zervas ym., 2017).

Jakamistalouden majoituspalvelut sekä -alustat ovat kasvaneet viimeisten vuosien aikana kovaa vauhtia. Esimerkiksi vuonna 2010 Airbnb:llä oli 210 000 rekisteröitynyttä käyttäjää palvelussaan ja se toimi 157 eri maassa ja 8122 kaupungissa (Botsman & Rogers, 2010). Yli kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 2021 Airbnb:n kaikista käyttäjistä pelkästään majoittajia on liittynyt palveluun yli neljä miljoonaa henkilöä (Airbnb, 2021). Tämän lisäksi jopa 14 000 majoittajaa liittyy palvelun käyttäjäksi joka kuukausi (Lewis, 2020). Airbnb toimii tällä hetkellä yli sadassatuhannessa kaupungissa ja yli 220 maassa ympäri maailmaa. Airbnb on majoittanut olemassaolonsa aikana yli miljardi ihmistä ilman, että Airbnb omistaa yhtäkään majoituskiinteistöään. Tämän lisäksi Airbnb:n palvelussa on 5,6 miljoonaa majoituskohdetta. (Airbnb, 2021).

Luottamuksen edistämiseksi esimerkiksi Airbnb:llä on käytössä arviointijärjestelmä, joka mahdollistaa sekä majoittajien että majoittujien jättämään arvion ja palautteen majoittumisen päätteeksi. Majoitusvieraat arvioivat palvelussa majoittumisen osa-alueita, kun majoituksen siisteystasoa ja sijaintia tähtiluokitusta hyödyntäen. Majoittaja ja majoittuja voivat molemmat antaa henkilökohtaisia kommentteja majoittumiseen liittyen. (Zervas ym. 2017).

Cusumanon (2015) mukaan verrattuna perinteisiin majoituspalveluihin, jakamistalouden majoituspalveluilla on verrattain edullista laajentaa omaa toimintaansa. Hän nostaa esille esimerkin: jos hotelliketju haluaa laajentua, on sillä kolme vaihtoehtoa. Se voi rakennuttaa uuden hotellin joko itse tai rakennuskumppanin kanssa tai se voi neuvotella jo olemassa olevan hotellin hallinnon siirtämisestä itselleen eli käytännössä ostaa valmiin hotellin. Jakamistalouden majoituspalvelut ovat ketterämpiä laajenemaan, sillä käytännössä ne ovat laajentuneet suusanallisen markkinoinnin myötä. Jakamistalouden majoituspalveluiden eri toimijat kuten Airbnb tai Wimdu eivät itse omista majoituskiinteistöjään, joten laajeneminen tapahtuu houkuttelemalla uusia käyttäjiä palveluun majoittajiksi tai majoittujiksi. (Cusumano, 2015).

2.3 Jakamistalouden suosion syyt

On havaittu, että useat tekijät motivoivat yksilöitä jakamistalouden kaltaiseen yhteisölliseen kuluttamiseen. Esimerkiksi rahan säästäminen ja ansaitseminen, ystävien tapaaminen, ajan ja tilan säästäminen sekä hyvän tekeminen voivat toimia motivaattoreina yhteisölliselle kulutukselle. Myös kestävän kehityksen tavoittelu voidaan nähdä motivoivana tekijänä jakamistalouden toiminnassa (Botsman & Rogers, 2010).

Taloudelliset hyödyt ovat herättäneet yksilöiden kiinnostuksen ja motivaation osallistua jakamistalouden toimintaan. On tutkittu, että raha motivoi suuresti yksilöitä osallistumaan esimerkiksi Airbnb:n toimintaan (Fitzmaurice ym., 2018). Jakamistalous mahdollistaa yksilöille uusia tulonhankintamahdollisuuksia, sillä jakamistalouden alustoilla yksilöillä on mahdollisuus ansaita merkittäviä summia vuokraamalla ylimääräistä kapasiteettiaan, kuten autoa tai vapaata huonetta. (Schor & Fitzmaurice, 2015). Esimerkiksi Airbnb-palvelussa toimivat palveluntarjoajat eli majoitusta tarjoavat henkilöt voivat tienata noin 5400 Yhdysvaltain dollaria vuodessa majoittamalla palvelun käyttäjiä kohteissaan. Tienäämisen lisäksi yksilöt voivat säästää rahaa käyttämällä jakamistalouden palveluita esimerkiksi kimpakyytien tai jaettujen autojen avulla. (Harmaala ym., 2017, s. 172). Jakamistalous perustuu siihen, että ihmiset jakavat omia vajaan käytöllä olevia resurssejaan mahdollisesti hyötyen niistä esimerkiksi Airbnb-tapauksen tavoin taloudellisesti.

Jakamisesta syntyvien hyötyjen lisäksi on olemassa useita muita syitä, miksi jakamistalous on kasvanut ilmiönä viimeisten vuosien aikana. Ensinnäkin sosiaalisen median kasvu ja teknologinen kehitys ovat aiheuttaneet sen, että kuluttajat kohtaavat helposti jakamistalouden alustojen palveluita (Harmaala ym., 2017, s. 41). Sosiaalisen median lisäksi jakamistalouden kasvua on tukenut yleinen teknologinen kehittyminen eli digitalisaatio, jonka ansiosta yksilöiden resurssien jakaminen on helpottunut Internetissä (Botsman & Rogers, 2010; Hamari ym., 2016). Digitaaliset alustat ovat tehneet entuudestaan tuntemattomien henkilöiden välisen jakamisen turvallisemmaksi ja houkuttelevammaksi (Frenken & Schor, 2017). Myös erilaiset päätelaitteet kuten älypuhelimet ja niiden kehittyminen ovat helpottaneet verkostoitumista ja jakamista toisilleen tuntemattomien ihmisten kesken (Harmaala ym., 2017, s. 41).

Yleisen teknologisen kehittymisen myötä myös esimerkiksi pikamuoti on vauhdittanut yhteisöllistä kuluttamista. Ihmisten kasvanut kuluttaminen edesauttoi jälkimarkkinoiden syntymistä, joilla on tarkoituksena vaihtaa jo kertaalleen ostetun hyödykkeen omistajuus toistamiseen. Digitaalisten teknologioiden ja verkko-ohjelmistojen kehittyminen alensi aiemmin jälkimarkkinoiden korkeita transaktiokustannuksia, minkä johdosta Internetissä on nykyään useita sivustoja käytettyjen tuotteiden vaihtoa varten. Nämä sivustot voivat vaihdella tietyistä tuotekategorioista laajempiin sivustoihin. (Schor, & Fitzmaurice, 2015).

Jakamistalouden leviämistä on edistänyt Botsmanin ja Rogersin (2010) mukaan kuluttajien muuttunut ostokäyttäytyminen kuten kestävän kehityksen huomioiminen. Kuluttajat ovat alkaneet nähdä tuotteen väliaikaisen omistajuuden eli lainaamisen houkuttelevampana vaihtoehtona kuin hyödykkeen hankkimisen kokonaan itselleen. Fyysisten tuotteiden yksityinen omistus on muuttumassa. Ihmiset haluavat fyysisten tavaroiden mahdollistamat elämykset ilman, että he itse omistavat tavaraa. Esimerkiksi nykypäivänä ihmiset haluavat kuunnella edelleen musiikkia tai katsella elokuvia, mutta kukaan ei halua ostaa tai omistaa CD- tai DVD-levyjä, jotka aikaisemmin piti hankkia omaksi, jotta kyseiseen elämykseen pääsi käsiksi. Nykyään elokuvankatselua tai musiikinkuuntelua varten on olemassa omat palvelunsa, eli aikaisemmat fyysiset tuotteet ovat muuttuneet

digitaalisiksi palveluiksi. Musiikinkuuntelussa ehkäpä tunnetuin tällainen digitaalinen palvelu on miljoonien kappaleiden musiikkikirjasto Spotify. Vastaavasti Netflix on mullistanut tavan, jolla ihmiset kuluttavat elokuvia. Voisi sanoa, että ihmiset eivät koe enää fyysisten tavaroiden omistamista tärkeänä. (Botsman & Rogers, 2010, s. 97). Jakamistalous nähdään uudenlaisena ja kestäväenä kuluttamisen muotona, jossa yksilöt pääsevät käsiksi haluamaansa resurssiin ilman, että heidän täytyy omistaa fyysinen resurssi itse (Martin, 2016).

Jakamistaloudessa keskeistä on vajaan käytöllä olevien resurssien tehokas hyödyntäminen, joka on ekologista. Niukkien luonnonvarojen täydellinen hyödyntäminen ja ekologinen ajattelu motivoivat kuluttajia jakamistalouden pariin. (Harmaala ym., 2017, s. 22–43). Jakamistalouden ilmiöllä on erittäin suuri mahdollisuus parantaa kuluttamisen kestävyyttä vähentämällä hiilijalanjälkiä eri toimialoilla. Useiden toimialojen hiilijalanjälki tulee pienenemään, jos fyysisen tavaran omistamisesta päästään eroon. Tämä johtuu siitä, että kaikenlaisen jakaminen ja tavaroiden kierrätys vähentää tuotettujen hyödykkeiden määrää varsinkin, jos yksilö saa käyttöoikeuden hyödykkeisiin edullisesti. Lisäksi yöpyminen jo olemassa olevissa huoneistoissa tai kodeissa vähentää uusien hotellien tarvetta. (Schor, & Fitzmaurice, 2015).

Edellä mainittujen syiden lisäksi on havaittu Harmaalan ja muiden (2017) mukaan, että jakamistalouden synnyttämä yhteisöllisyyden tunne saa kuluttajat osallistumaan jakamistalouden toimintaan. Yksilö voi haluta jakaa omistamaansa kokeakseen yhtenäisyyttä vertaistensa kanssa ja saadakseen kokonaisvaltaisen itsetunnon (Belk, 2010). Esimerkiksi sosiaalinen media on muokannut ihmisten ajattelutapaa kokea yhteisöllisyyttä tilanteissa, joissa yksilö ei tunne toisia yksilöitä entuudestaan sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median takia ihmiset arvostavat tämän kaltaista yhteisöllisyyttä. On myös huomattu, että kuluttajien halu kokea elämyksiä on noussut kuluttajien ostokäyttäytymistä muovavaksi tekijäksi. Jakamistalous usein mahdollistaa elämyksen kokemisen kuluttajalle. (Harmaala ym., 2017, s. 21–43).

Jakamistalouteen osallistuvat yksilöt voivat etsiä jakamistalouden palveluista aitoja ihmissuhteita. Yksilöt tavoittelevat yksilöityjä palveluita, yhteistyötoimintaa ja yhteisöllisyyttä. Esimerkiksi Airbnb:n käyttäjät nauttivat olla vuorovaikutuksissa palvelun muiden käyttäjien kanssa. (Fitzmaurice ym., 2018). Sosiaalisen vuorovaikutuksen ja verkoston kasvattaminen motivoi jakamistalouden käyttäjiä. Monissa jakamistalouden palveluissa yksilöt palvelun ympärillä saattavat tavata kasvotusten, minkä myötä uusia sosiaalisia suhteita muodostuu. Jakaminen vertaisten kanssa voi luoda mielekkäitä ihmissuhteita. (Frenken & Schor, 2017).

Voidaan sanoa, että jakamistalouden suosion takana on monia tekijöitä. Yleisesti ottaen digitalisaatio on mahdollistanut nykypäivänä tunnetut jakamistalouden palvelut. Tämä johtuu siitä, että digitalisaation avulla ihmiset pystyvät toteuttamaan halujaan vuorovaikutuksessa olemisesta toisten ihmisten kanssa teknologian avulla. Digitalisaatio on myös muuttanut liiketoimintaa palveluihin keskittyneempään suuntaan. (Harmaala ym., 2017 s. 21–24).

2.4 Jakamistalouden käsitteen kohtaama kritiikki ja muut saman ilmiön termit

Harmaalan ym., (2017) mukaan jakamistalouden käsite on kohdannut paljon kritiikkiä, sillä se ei ole aivan yksiselitteinen. Tämän takia jakamistalouden käsite on saanut rinnalleen kasan termejä, jotka ovat rinnastettavissa jakamistalouden termiin. Tällaisia termejä ovat muun muassa kansalaistalous, vertaistalous, solidaarisuustalous, osallisuustalous, yhteistoimintatalous, keikkatalous, alustatalous, käyttöoikeustalous ja kiertotalous, jotka on esitelty kuviossa 3. Näistä termeistä jakamistaloutta lähimpänä on yhteistoimintatalouden termi (Collaborative Economy). Useat tahot, kuten Euroopan Unioni, käyttävät yhteistoimintatalouden termiä lähestulkoon synonyymina jakamistalouden termille. (Harmaala ym., 2017, s. 29).

Belkin (2007) mukaan jakaminen on vapaaehtoista lainaamista sekä resursien ja hyödykkeiden yhdistämistä ja kohdentamista, johon ei kuulu sopimuksellinen vuokraaminen tai leasing-toiminta. Hänen mukaansa jakamiseen ei kuulu taloudellinen korvaus lainattavasta hyödykkeestä. (Belk, 2007). Jakamistaloutta on kritisoitu muun muassa siitä, että jakamistaloudessa jakaminen ei ole varsinaisesti yksilön hyödykkeiden jakamista hyvää hyvyyttä muille, vaan usein jakamistapahtumaan sisältyy transaktio hyödykkeen käyttöoikeuden siirtymisestä. Joidenkin mielestä jakamistaloudessa jakamista paremmin kuvaava sana olisi vuokraaminen. Jakamis-sanaa on käytetty kuitenkin useissa yhteyksissä, joissa raha on ollut mukana jakamisjärjestelyssä. Tällaisia yhteyksiä ovat muun muassa kulujen jakaminen ja asunnon jakaminen. Toisaalta jakamis-termin käyttö kontekstissa, jossa raha vaihtaa omistajaansa, on termin venyttämistä yli rajojen varsinkin, kun jakamistalouden kautta hankitulla palvelulla ei välttämättä ole mitään tekemistä itse jakamisen kanssa vaan se on puhtaasti liiketoimintaa. (Frenken & Schor, 2017).

KUVIO 3 Jakamistalouden monitahoinen kenttä (Harmaala ym., 2017, s. 27)

Jakamistalouden ilmiö on kohdannut kritiikkiä myös siitä, että aiemmin ilmaiset ja ei-kaupalliset jakamistalouden palvelut on ajan saatossa lakkautettu tai ne on korvattu uusilla kaupallisilla versioilla. Näin ollen jakamistalouden luonne on muuttunut. (Ravenelle, 2017). Jakamistaloutta on arvosteltu myös siitä, että se luo epäreilun kilpailutilanteen perinteisille yrityksille ja siirtää ilmiössä ilmenevät riskit yksilön vastuulle. Tämän lisäksi jakamistalous voi edesauttaa laittoman harmaan talouden toimimista sekä voi edistää veronkiertoa. (Martin, 2016).

2.5 Jakamistalouden kategoriat

Schorin (2014) mukaan jakamistalouden käsite jaetaan usein neljään kategoriaan. Nämä kategoriat ovat: tavaroiden uudelleenkäyttö, kestävien varojen kasvanut käyttö, palveluiden vaihto ja tuottavien varojen jakaminen. Näistä kategorioista tavaroiden uudelleenkäyttö eli kierrätys on kuulunut ihmisten toimintaan jo pitkään, mutta jakamistalouden alustat ovat tuoneet tavaroiden kierrätyksen osaksi jakamistaloutta. Ebayn kaltaiset yritykset ovat muokanneet jakamistalouden kulttuuria tuomalla kierrätyksen verkkoon, jossa nykyään vaihtokauppaa tapahtuu lähes kaikenlaisen kulutustuotteen ympärillä. (Schor, 2014).

Jakamistalouden toinen kategoria on kestävien varojen kasvanut käyttö. Jakamistalouden alustat ovat mahdollistaneet kestävien ja arvokkaampien resurssien, kuten yhteiskäyttöautojen, jakamisen. Ajatus arvokkaampien ja kestävien resurssien jakamisessa on näiden resurssien saaminen nykyistä tehokkaampaan käyttöön. Lisäksi arvokkaiden ja kestävien tuotteiden lainaamisessa jakamistalouden alustojen käyttäjiä houkuttaa taloudellinen hyöty, jota he voivat

resurssiensa jakamisesta saada. Kolmas ja neljäs kategoria eivät ole niin tunnettuja esimerkeistään kuin kaksi edellistä. Kolmannella kategoriolla eli palveluiden vaihdolla tarkoitetaan jakamistalouden konseptissa toimintaa, jossa ihmiset voivat jakaa palvelujaan alustojen kautta. Tuottavien varojen jakamisessa taas on kyse omien resurssien jakamisesta, jolla mahdollistetaan ennemmin tuotantoa kuin kyseessä olevien resurssien kulutusta. (Schor, 2014).

Kategorioiden lisäksi tutkijat ovat jakaneet jakamistalouden alustat neljään luokkaan alustojen kohtaaman kilpailun ja alustan hallinnoinnin vahvuuden perusteella. Constantiou, Marton ja Tuunainen (2017) ovat jakaneet luokat sen perusteella, kuinka voimakkaasti alustan omistajayritys pystyy hallinnoimaan alustan käyttäjiä ja kuinka voimakasta kilpailua alustan käyttäjillä on keskenään. Nämä luokat ovat vapaasti suomennettuna Saattajat, Franchiserit, Puutarhurit ja Päämiehet (kuvio 4). Saattajat-luokassa olevat alustat mahdollistavat korkeaa kilpailua alustan käyttäjien välillä, mutta alustojen kohtaama kontrolli alustan omistajan toimesta on väljää. Puutarhuri-luokassa kilpailu alustan käyttäjien välillä on matalaa ja alustan omistajan kontrollointi on väljää. Päämiehet-luokassa taas kilpailu alustan käyttäjien välillä on vähäistä mutta alustan omistaja kontrolloi alustaa tiukasti. Franchiser-luokassa alustan käyttäjät käyvät kovaa kilpailua keskenään, ja myös alustan omistajayritys kontrolloi tiukasti alustan toimintaa. Esimerkiksi Uber-sovellus arvotetaan neljästä mallista Franchiser-luokkaan, koska siinä kilpailu alustan käyttäjien välillä on kovaa muun muassa hinnoittelussa kysynnän ja tarjonnan reaaliaikaisesti vaihtuessa. Tämän lisäksi Uber hallinnoi tiukasti alustansa, sillä Uberilla on tarkat käytännöt ja sopimukset soveluksien käyttäjille. (Constantiou, Marton & Tuunainen, 2017).

Kilpailu alustan osallistujien välillä	Korkea	<p>Saattajat Prototyyppinen esimerkki: Airbnb</p>	<p>Franchiserit Prototyyppinen esimerkki: Uber</p>
	Matala	<p>Puutarhurit Prototyyppinen esimerkki: Couchsurfing</p>	<p>Päämiehet Prototyyppinen esimerkki: Handy</p>
		Väljä	Alustan omistajan suorittama kontrolli
			Tiukka

KUVIO 4 Neljä jakamistalouden mallia (Constantiou, Marton & Tuunainen, 2017)

Tässä luvussa käsiteltiin jakamistalouden käsitettä, jakamistalouden historiaa sekä jakamistalouden majoituspalveluita. Lisäksi tässä luvussa tarkasteltiin syitä, miksi jakamistaloudesta on tullut niin suosittu ilmiö kuluttajien keskuudessa. Tämän lisäksi luvussa tehtiin katsaus jakamistalouden kategorioihin sekä erilaisiin malleihin. Luvusta selvisi, että jakamistaloudella tarkoitetaan liiketoiminnan mallia, jossa yksilöt voivat jakaa, lainata tai vuokrata omistamaansa vajaakäytöllä olevaa hyödykettä toisille yksilöille. Jakamistalouden kasvu on pitkälti

seurausta digitalisaatiosta, joka on mahdollistanut kustannustehokkaan Internetin yhteisö- ja verkkoalustoilla. Seuraavassa luvussa tarkastellaan UTAUT-mallia eli teknologian hyväksynnän ja käytön yhtenäistä teoriaa, jota on käytetty tässä tutkimuksessa apuna selvittämään, miksi yksilöt eivät omaksu ja osallistu uuden teknologian eli jakamistalouden majoituspalveluiden toimintaan.

3 TEKNOLOGIAN HYVÄKSYNTÄ

Tietojärjestelmätieteen tutkimuksessa on ollut jo pitkään esillä kaksi kysymystä: miksi ja miten yksilöt omaksuvat uusia informaatioteknologioita käyttöönsä. (Venkatesh ym., 2003). Tässä tutkimuksessa hyödynnetään yhtä tietojärjestelmätieteen tunnetuinta mallia, joka selittää uuden teknologian hyväksyntää ja käyttöä. Tämä malli on nimeltään Unified Theory of Acceptance and Use of Technology eli lyhyesti UTAUT. Vapaasti suomennettuna UTAUT tarkoittaa teknologian hyväksynnän ja käytön yhtenäistä teoriaa. UTAUT kehitettiin usean teknologian hyväksymistä tukevan mallin pohjalta, sillä tietojärjestelmätieteessä oli tarve muodostaa yhtenäinen teknologian hyväksymistä ja käyttöä tutkiva malli, jotta aiheen erilaiset näkökulmat saataisiin yhdistettyä. UTAUT-malli tarkastelee teknologian omaksumista organisatorisesta näkökulmasta eli kuinka organisaatioiden työntekijät hyväksyvät ja omaksuvat uuden teknologian käytön. (Venkatesh ym., 2003). UTAUT-mallin kehittämisen jälkeen Venkatesh ja muut (2012) pohtivat, että olisi tarpeen kehittää malli, joka tarkastelisi teknologian omaksumista myös yksittäisen kuluttajan näkökulmasta. Niinpä he kehittivät syvennetyn UTAUT2-mallin, joka tutkii kuluttajan näkökulmaa teknologian hyväksymiseen. UTAUT2-mallin konteksti on tämän tutkimuksen kannalta tärkeämpi teoria, mutta selvyuden vuoksi tutkimuksessa käsitellään ensin UTAUT-malli, sillä se pitää sisällään teknologian hyväksymistä ja käyttöä selittävät peruskomponentit ja se on myös pohjana laajennetussa UTAUT2-mallissa. Lukijan on helpompi ymmärtää UTAUT2-malli, jos alkuperäistä UTAUT-mallia tarkastellaan ensin.

3.1 UTAUT-malli

Venkatesh ja muut tutkijat (2003) kokivat, että tietojärjestelmätieteen alalla oli ylitarjontaa malleista, jotka selittävät uusien teknologioiden hyväksyntää. Heidän mielestään tutkijat joutuivat negatiiviseen tilanteeseen tutkiessaan teknologian hyväksyntää, sillä käytännössä tutkijoiden oli valittava useista malleista irrallisia rakenneosasia, jotka yhdessä selittäisivät teknologian hyväksyntäilmiötä. Toisena vaihtoehtona tutkijoilla oli valita käytettäväksi vain yksi teknologian hyväksyntää kuvaava malli, mutta tämä tarkoitti sitä, että tutkija joutui sivuuttamaan kaikkien muiden mallien vaikutukset. Tämän vuoksi Venkatesh, Morris, Davis ja Davis halusivat luoda yhtenäisemmän teorian, joka yksin selittäisi teknologian omaksumis- ja käyttämisprosessia. Heidän tarkoituksenaan on tarkastella teknologian käyttöä riippuvana muuttujana. Venkatesh ja muut (2003) loivat UTAUT-mallin, joka on muodostettu kahdeksasta aikaisemmasta teknologian hyväksyntää ja käyttöä selittävästä mallista. Tutkijat selvittivät näiden kahdeksan mallin käsitteelliset sekä empiiriset yhtäläisyydet, joiden perusteella he loivat uuden yhtenäisen

teknologian hyväksyntää selittävän mallin. Yhtenäisen teorian luomisen jälkeen tutkijat halusivat kokeilla UTAUT-mallia käytännössä. UTAUT pystyi selittämään jopa 70 % varianssista. (Venkatesh ym., 2003).

Nykyään UTAUT-malli on laajalti hyväksytty teknologian hyväksyntää ja käyttöä selittävä malli, jonka tarkoituksena on selvittää, miksi yksilöt enemmän tai vähemmän todennäköisesti hyväksyvät ja käyttävät tiettyä informaatioteknologiaa (Gruzd, Staves & Wilk, 2012). UTAUT-mallissa on neljä tekijää (kuvio 5), jotka vaikuttavat merkittävästi teknologian hyväksyntään ja itse käyttöön. Nämä tekijät ovat suorituskykyodotukset, vaivannäköodotukset, sosiaalinen vaikutus ja mahdollistavat olosuhteet. Lisäksi UTAUT-mallissa on neljä moderaattoria, jotka ovat jokaisella yksilöllä henkilökohtaisia ja jotka vaikuttavat teknologian hyväksyntää selittäviin tekijöihin. Nämä moderaattorit ovat yksilön sukupuoli, ikä, teknologian käytön vapaaehtoisuus ja aiempi kokemus teknologian käytöstä. Nämä moderaattorit vaikuttavat olennaisesti yksilön näkemykseen tietoteknologian hyväksynnästä. UTAUT-mallin tarkoituksena on tarkastella, kuinka käyttöaikomusta ja itse käyttöä määräävät tekijät kehittyvät ajan saatossa. Kuviosta 5 pystytään huomaamaan, että esimerkiksi ikämoderaattori vaikuttaa jokaiseen mallissa esitettyyn tekijään. Tämän lisäksi myös sukupuoli ja kokemus vaikuttavat kolmeen teknologian hyväksyntää kuvaavaan tekijään. (Venkatesh ym., 2003.) Seuraavaksi tarkastelemme mallin tekijäkomponentteja tarkemmin.

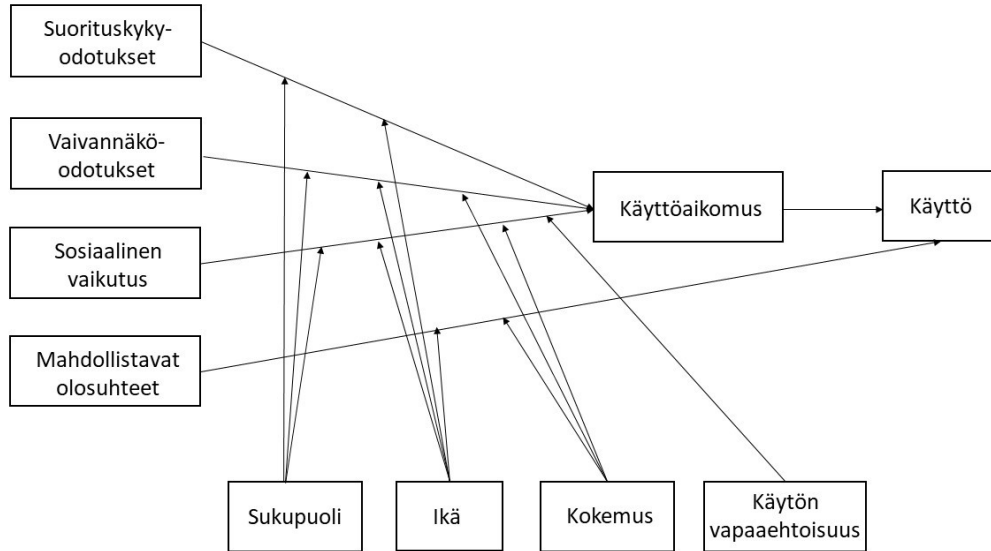
Suorituskykyodotuksilla tarkoitetaan tilannetta, jossa teknologian käyttäjäyksilö uskoo järjestelmän käyttämisen auttavan häntä saavuttamaan hyötyjä tai voittoja työsuorituksissaan. Huomattavaa on, että suorituskykyodotuksiin vaikuttavat käyttäjän sukupuoli sekä ikä. Suorituskykyodotuksen vaikutus teknologian hyväksyntää ja käyttöön on merkittäväntä silloin, kun kyseessä on nuori miespuolinen käyttäjä. Useimmissa tilanteissa suorituskykyodotukset voidaan nähdä järjestelmän käyttöä määräävänä tekijänä. (Venkatesh ym., 2003).

Vaivannäköodotuksilla tarkoitetaan sitä, kuinka helppoa järjestelmän käyttö on. Vaivannäköodotuksiin vaikuttaa kolme moderaattoria, jotka ovat ikä, sukupuoli ja kokemus. Tutkimuksen mukaan vaivannäköodotuksien vaikutukset ovat kaikkein merkittävimpiä vanhemmilla naisilla. (Venkatesh ym., 2003).

Sosiaalisella vaikutuksella viitataan siihen, että käyttäjän teknologian käyttöön vaikuttaa se, uskovatko hänelle merkittävät tai tärkeät henkilöt, että hänen tulisi käyttää uutta järjestelmää. Sosiaalinen vaikutus on mallin ainut määräävä tekijä, johon mallin kaikki neljä moderaattoria vaikuttavat. Sosiaalinen vaikutus vaikuttaa merkittävästi teknologian käyttöön vanhempien naisten keskuudessa ja erityisesti silloin, kun teknologian käyttö on pakollista. (Venkatesh ym., 2003). Myös Morris & Venkatesh (2000) tunnustivat, että vanhemmat työntekijät motivoituvat käyttämään uutta teknologiaa ennen kaikkea sosiaalisten tekijöiden ansiosta.

Mahdollistavat olosuhteet tarkoittavat sitä, että yksilö uskoo organisaation ja sen teknisten infrastruktuurien olevan olemassa tukeakseen järjestelmän käyttöä. Mahdollistaviin olosuhteisiin vaikuttavat sekä ikä että kokemus, sillä vanhimpien ja kokeneimpien työntekijöiden vaikutus teknologian käyttöön oli merkittäväntä. Mahdollistavat olosuhteet eroavat muista teknologian käyttöön

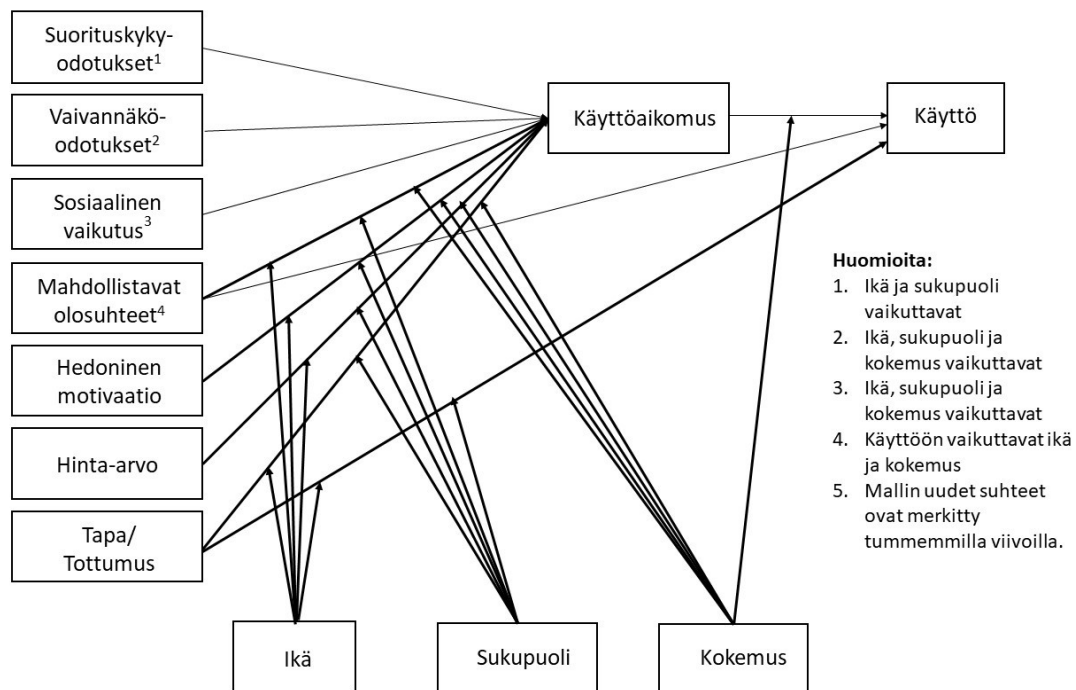
vaikuttavista tekijöistä niin, että ne eivät vaikuta aikomukseen käyttää teknologiaa kuten kolme muuta tekijää, vaan ne vaikuttavat suoraan teknologian käyttöön. (Venkatesh ym., 2003).

KUVIO 5 UTAUT-malli (Venkatesh, Morris, Davis, & Davis, 2003).

3.2 UTAUT2-malli

Alun perin UTAUT kehitettiin selittämään organisaatioiden työntekijöiden teknologian hyväksymistä ja käyttöä. UTAUT-mallia on hyödynnetty sellaisenaan useassa kontekstissa, mutta Venkatesh ja muut (2012) huomasivat, että mallia olisi tarpeen kehittää, jotta sitä voisi hyödyntää myös kuluttajan teknologian käyttöä tutkittaessa. Kuluttajan teknologian hyväksyntään ja käyttöön liittyy muutama tekijä, jotka eivät olleet alkuperäisessä UTAUT-mallissa tarpeellisia tutkittaessa organisaatioiden työntekijöiden teknologian käyttöä ja hyväksyntää. Niinpä tutkijat päättivät lisätä kolme uutta tekijää malliinsa, jonka he nimesivät UTAUT2-malliksi (ks. kuvio 6). UTAUT-malli toimii siis UTAUT2-mallin pohjana, niin että UTAUT2-mallia on laajennettu kolmella uudella tekijällä tarkoituksena tarkastella yksittäisen kuluttajan näkökulmaa teknologian hyväksynnässä.

KUVIO 6 UTAUT2-malli (Venkatesh, Thon, & Xu, 2012).

Uudet tekijät, jotka vaikuttavat kuluttajan teknologian käyttöön, ovat hedoninen motivaatio, hinta ja tottumus. Kolmen uuden teknologian käyttöön vaikuttavan tekijän lisääminen malliin tuo uusia näkökulmia teknologian omaksuntaan kuten rahoitusrajoituksia ja käytön automaattisuutta. Näihin paneudutaan seuraavissa alaluvuissa tarkemmin. Kuten UTAUT-mallissa niin myös UTAUT2-mallissa käyttäjän yksilölliset erot kuten ikä, sukupuoli ja kokemus vaikuttavat mallin tekijöihin ja sitä kautta aikomukseen käyttää teknologiaa ja lopulta itse teknologian käyttöön. UTAUT2-malli eroaa myös aiemmasta UTAUT-mallista niin, että neljä mallin moderaattoria ovat supistuneet kolmeen käytön vapaaehtoisuutta kuvaavan mittarin jäädessä pois uudemmmasta mallista. Vapaaehtoisuuden poisjääminen uudemmmasta mallista johtuu siitä, että kuluttajan teknologian käyttäminen on lähes aina vapaaehtoista, toisin kuin organisatorisessa ympäristössä, jossa työntekijän vapaaehtoisuus teknologian käyttöön pienenee. Koska kuluttaja käyttää valitsemaansa teknologiaa vapaaehtoisesti, käytön vapaaehtoisuus -moderaattori ei olisi aiheuttanut varianssia. On muistettava, että UTAUT2-malli keskittyy selittämään teknologian hyväksymistä kuluttajakontekstissa. Laajennusten lisäksi UTAUT2-malliin on lisätty uusia suhteita muun muassa mahdollistavien olosuhteiden ja käyttöaikomuksen välille. Pääasiassa UTAUT2-mallin tarkoituksena on auttaa niitä yrityksiä, jotka työskentelevät kuluttajateknologian parissa, kehittämään ja kohdentamaan omia tuotteitaan eri demografisille ryhmille ja ryhmille, joilla on eri määrä kokemusta teknologian käytöstä. (Venkatesh, Thong & Xu, 2012).

3.2.1 Hedoninen motivaatio

Venkatesh ja muut (2012) lisäsivät UTAUT-malliin hedonisen motivaation toisinaan nautinnon kokemisen, sillä heidän mukaansa hedonisen motivaation lisääminen toisi malliin näkökulman, joka korostaa käytettävyyden merkitystä tutkittaessa yksilön teknologian omaksumista. Hedonisella motivaatiolla tarkoitetaan van der Heijdenin (2004) mukaan sitä, että käyttäjä kokee iloa tai nautintoa käyttäessään järjestelmää. Hedonisten järjestelmien tarkoituksena on tuottaa itsestään tyydyttävää arvoa eli sisäistä arvoa. Tällaisella arvolla tarkoitetaan sellaista sisäistä arvoa, joka jo itsessään luo arvoa käyttäjälleen. Järjestelmästä saatava nautinto on jo itsessään päämäärä eikä tämän takia nautinnon saavuttamiseksi tarvita apuvälineitä. Hedoniset eli nautintoa tuottavat järjestelmät eroavat utilitaristisista järjestelmistä niin, että utilitaristisen järjestelmän tarkoituksena on tuottaa käyttäjälleen instrumentaalista arvoa. (van der Heijden, 2004). Myös Brown ja Venkatesh (2005) huomasivat, että teknologian käyttö sen itsensä vuoksi ennakoiti sitä, että käyttäjä on sisäisesti motivoitunut käyttämään teknologiaa ja että tämänkaltainen käytös on sidoksissa nautinnon ja ilon kokemiseen.

Hedonisen motivaation on huomattu vaikuttavan suoraan tietojärjestelmien käyttöaikomukseen ja käyttöön (van der Heijden, 2004). Aiemmassa tutkimuksessa tietokoneen hankintakontekstissa Brown ja Venkatesh (2005) huomasivat iän vaikuttavan heikentävästi hedoniseen motivaatioon niin, että ihmisen vanhetessa hänen halukkuutensa käyttää tietokonetta nautinnollisista syistä pienenee. Iän lisäksi hedoniseen motivaatioon vaikuttavat kuluttajan sukupuoli sekä kokemus. Kun käyttäjän kokemus kasvaa, hedonisen motivaation merkitys pienenee huomattavasti tutkittaessa teknologian käyttöä. Tämä johtuu siitä, että teknologian uutuudenviehätys vähenee käyttäjän kokemuksen kasvaessa, sillä usein kokemuksen karttuessa teknologiaa käytetään huvituksen sijaan käytännöllisempiin tarkoituksiin kuten tehokkuuden parantamiseen. Iän, sukupuolen ja kokemuksen vaikuttaessa hedoniseen motivaatioon, on hedonisen motivaation vaikutus teknologian käyttöaikaiseen vahvinta nuorilla miehillä, joilla on vain vähän kokemusta teknologian käytöstä. (Venkatesh ym., 2012).

3.2.2 Hinta-arvo

UTAUT2-malliin lisättiin hinta-arvo-tekijä, sillä kuluttajalle hinta on merkittävä tekijä ostettaessa uutta teknologiaa. Tämän lisäksi tutkijat kokivat, että hinta-arvo-tekijän lisääminen täydentää mallin näkökulmaa, joka keskittyy kuluttajan käyttämään aikaan ja vaivaan. Syy, miksi hinta-arvoa ei ollut alkuperäisessä UTAUT-mallissa on se, että UTAUT-mallin tarkoituksena oli ennustaa työntekijöiden teknologian käyttöä organisatorisessa kontekstissa. Työntekijöiden teknologian omaksumiskontekstissa hinnalla ei ole merkitystä, sillä heidän ei tarvitse itse hankkia käytettävää teknologiaa. Näin ollen hinta-arvo-tekijä lisättiin UTAUT2-malliin, jonka tarkoituksena on tutkia organisaation työntekijöiden teknologian hyväksymisen sijaan yksittäisen kuluttajan teknologian omaksumista ja sen käyttöä. Yleisesti ottaen tuotteen hinta voi vaikuttaa merkittävästi

siihen, ottaako yksilö teknologiaa käyttöönsä. Jos kuluttaja kokee hyötyvänsä teknologian käytöstä siitä maksamaansa hintaa enemmän, on tällöin käytön hinta-arvo positiivinen ja se vaikuttaa myönteisesti kuluttajan aikomukseen käyttää teknologiaa. UTAUT-mallin hinta-arvo-tekijään vaikuttavat sekä ikä että sukupuoli. Tutkijat huomasivat, että teknologian omaksumisessa hinta-arvo ohjaa voimakkaimmin vanhempia naisia. (Venkatesh ym., 2012)

3.2.3 Tavat ja tottumukset

Viimeiseksi yksilön teknologian käyttöä selittäväksi tekijäksi Venkatesh ja muut (2012) lisäsivät tottumuksen, sillä heidän mukaansa tavat ja tottumukset vaikuttavat huomattavasti yksilön käyttäytymiseen. Tietojärjestelmätieteen näkökulmasta tavoilla tai totumuksilla tarkoitetaan tahatonta, automatisoitunutta ja juurtunutta käytöstä, joka voi näkyä yksilön teknologian käytössä (Limayem & Hirt, 2003). Teknologian omaksumiskontekstissa käsite "tapa" voidaan nähdä myös aiempien kokemusten tuloksena. Voisi ajatella, että tottumus tietojärjestelmätieteessä kuvaa käyttäjän aiempien käyttökokemusten summaa. Kim ja Malhotra (2005) kuvailevat "tavan" tarkoittavan hyvin sisäistettyä rakennetta, joka ajaa ihmisen rutiininomaiseen käytökseen, joka voi toistua tietyissä tilanteissa. Tavat eivät vaadi päätöksentekoprosessia vaan ihminen ajautuu tahattomasti tottumuksiinsa. Tietojärjestelmätieteen näkökulmasta tällaista rutiininomaista käytöstä voisi olla esimerkiksi päivittäinen vierailu tietyllä verkkosivustolla. (Kim & Malhotra, 2005). Tottumukseen vaikuttavat ikä, sukupuoli ja kokemus niin, että tutkijat huomasivat tottumustekijän vaikuttavan vahviten vanhempiin miespuolisiin henkilöihin, joilla on paljon kokemusta teknologian käytöstä. (Venkatesh ym., 2012).

3.2.4 Muut muutokset

UTAUT2-mallissa mahdollistaviin olosuhteisiin lisättiin suora vaikutussuhde teknologian käyttöaikomukseen, kun aiemmin mahdollistavilla olosuhteilla oli vuorovaikutussuhde vain teknologian käytön kanssa. Näin ollen teknologian omaksumista selittävänä tekijänä mahdollistavilla olosuhteilla on kaksi suoraa yhteyttä käyttöaikomukseen sekä itse käyttöön. Mahdollistaviin olosuhteisiin vaikuttavat UTAUT2-mallissa ikä, sukupuoli sekä kokemus. Näistä kuitenkin vain ikä ja sukupuoli vaikuttavat merkittävästi mahdollistaviin olosuhteisiin. Mahdollistavat olosuhteet vaikuttavat voimakkaimmin vanhempiin naisiin, joilla ei ole kertynyt paljon kokemusta teknologian käytöstä. Kuluttaja, jolla on mahdollisuus mahdollistaviin olosuhteisiin, kuten tekniseen tukeen, aikoo käyttää varmemmin teknologiaa. (Venkatesh ym., 2012).

Tässä luvussa tarkasteltiin teknologian yhtenäistä omaksumismallia niin organisaation kuin yksilön näkökulmasta. UTAUT-malli luo rungon UTAUT2-mallille, joka selittää tarkemmin kuluttajan teknologian hyväksyntää sekä käyttöä. Alkuperäiseen UTAUT-malliin oli tarpeen lisätä yksilön teknologian käyttöön vaikuttavia tekijöitä, kuten hinta-arvo, hedoninen motivaatio ja yksilön tottumukset, jotta

UTAUT2-malli selittäisi paremmin yksittäisen kuluttajan teknologian hyväksymisprosessiin vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi huomattiin, että UTAUT2-mallissa teknologian käyttöön vaikuttavat yksilön ikä, sukupuoli ja kokemus ja näin ollen alkuperäisen mallin käytön vapaaehtoisuusmoderaattori poistettiin mallista, sillä tutkijat huomasivat, että kuluttajat käyttävät teknologiaa vapaaehtoisesti toisin kuin työntekijät organisatorisessa kontekstissa. Seuraavassa luvussa käsitellään, kuinka tämän tutkimuksen empiirinen osuus toteutettiin ja kuinka tutkimuksessa käytettävä aineisto kerättiin. Lisäksi luvussa tarkastellaan tutkimuksen luotettavuutta ja kerätyn aineiston analyysissä käytettyjä metodeja.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä luvussa tarkastellaan valittua tutkimusmenetelmää ja sen sopivuutta tutkittavaan aiheeseen. Tämä tutkimus toteutettiin laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän keinoin hyödyntäen puolistrukturoitua haastattelua eli toiselta nimeltään teemahaastattelua (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 47). Aineisto kerättiin yksilö- ja parihaastatteluilla, joiden tarkoituksena oli selvittää, miksi yksilöt eivät ole osallistuneet jakamistalouden majoitustoimintaan ja mitä esteitä he kokivat osallistumiselle olevan. Ensimmäisessä alaluvussa 4.1 käsitellään laadullisen tutkimuksen piirteitä ja erityisesti tutkimukseen aineiston keruumenetelmäksi valikoituneen puolistrukturoidun haastattelun erityispiirteitä. Alaluvussa 4.2 käsitellään tutkimuksen luotettavuutta ja alaluvussa 4.3 tarkastellaan itse tutkimuksen toteutusta. Viimeisessä alaluvussa 4.4 keskitytään tarkastelemaan tutkimusmateriaalin analyysiä ja sitä, kuinka haastatteluista kerättyä materiaalia päädyttiin luokittelemaan ja teemoittelemaan.

4.1 Aineiston keruumenetelmän esittely

Hirsjärven, Remeksen, Sajavaaran ja Sinivuoren (2009) mukaan laadullista tutkimusta käytetään erityisesti silloin, kun halutaan kuvata todellista elämää. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on saada kokonaisvaltainen kuva tutkittavasta ilmiöstä. Laadullinen tutkimus tarkastelee erityisesti kielen piirteitä, säännönmukaisuuksia, tekstin tai toiminnan merkityksien ymmärtämistä ja reflektiota. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara & Sinivuori, 2009, s. 161–166). Tämä tutkimus keskittyy tekstin tai toiminnan merkityksien ymmärtämiseen, sillä tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää yksilön toimintaa ja käyttäytymistä teknologian hyväksymistä ja käyttöä selittävän mallin avulla. Muita laadullisen tutkimuksen tunnusomaisia piirteitä ovat esimerkiksi ihmisen käyttäminen tiedon lähteenä mitauslaitteilla saatavan datan sijaan ja, että tutkittava ryhmä on valittu tutkimuksen mukaisesti. Näiden lisäksi on huomattava, että laadullisen tutkimusmenetelmän avulla tutkittavat tapaukset ovat ainutlaatuisia, ja että tietyissä tapauksissa saadut tulokset eivät välttämättä päde toisenlaisessa tilanteessa. (Hirsjärvi ym. 2009, s. 164 ja s. 207). Tämä on otettu huomioon tämän tutkimuksen tutkimustuloksia käsiteltäessä niin, että tulokset ovat käyttökelpoisia tässä kontekstissa, ja jotta tuloksia voitaisiin yleistää, tarvittaisiin lisätutkimusta aiheesta.

Myersin (1997) mukaan laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää ja selittää sosiaalisia ilmiöitä. Tietojärjestelmätieteen tutkimuskentällä laadullisen tutkimuksen käyttö on lisääntynyt, sillä tietojärjestelmätieteen tutkittavat ilmiöt pohjautuvat nykyään enemmän johtamis- ja organisatorisiin ongelmiin kuin teknisiin ongelmiin. (Myers, 1997). Myös tämä puoltaa sitä, miksi tässä tutkimuksessa halutaan käyttää laadullista tutkimusta ja sen sallimia

tiedonkeruumenetelmiä. Laadullista tutkimusta käytetään tässä tutkimuksessa pääasiassa tutkittavan ilmiön luonteen vuoksi, sillä tietoa halutaan saada ihmisiltä itseltään.

Tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä käytetään puolistrukturoitua haastattelua ja vielä tarkemmin sanottuna teemahaastattelua. Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan haastattelu on yksi laadullisen tutkimuksen käytetyimmistä tavoista kerätä aineistoa. Laadullinen tutkimus sopii parhaiten tutkimusmenetelmäksi silloin, kun halutaan selvittää, miksi ihmiset käyttäytyvät tietyllä tavalla. Kysymällä kerätty aineisto on pätevin aineistonkeruumenetelmä, jos tutkittavana kohteena on ihmisen orientoiva käyttäytyminen. Lisäksi haastattelu on erinomainen aineistonkeruumenetelmä, kun haastattelijalla on tarve saada selville yksilön ajatusmaailmaan liittyviä asioita tai syitä yksilön käytökselle. Tällöin yksilöltä suoraan kysyminen on hyvä tapa saada tietoa. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 71–73). Tässä tutkimuksessa etsitään syitä, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan, minkä takia on perusteltua käyttää laadullisen tutkimuksen teemahaastattelua, kun tutkittavana kohteena on ihmisen käyttäytyminen. Haastatteluiden avulla on mahdollista saada laajasti uutta tietoa yksilöiden syistä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan, sillä ne sopivat tutkimusmenetelmäksi, kun halutaan selvittää, miksi ihminen käyttäytyy tietyllä tavalla.

Hirsjärven ja muiden (2009) mukaan haastattelulla on tiedonkeruumenetelmänä useita etuja. Ensinnäkin haastateltavien oma ”ääni” tulee haastatteluissa esille. Toisekseen haastattelu on joustava aineistonhankintamenetelmä, sillä haastattelussa haastattelijasta pystyy reagoimaan haastateltavan vastauksiin hyvin ketterästi kaivatessaan esimerkiksi tarkennusta saamaansa vastaukseen, mikäli haastateltava ei ymmärtänyt kysymystä. Tällöin haastattelijalla on mahdollisuus esittää kysymys uudestaan, toisin sanoen tai tarkentavasti. Verrattuna kyselyyn haastattelussa voidaan vaihtaa haastatteluaiheiden tai kysymysten järjestystä, jos tilanne sitä vaatii. (Hirsjärvi ym. 2009, s. 164 ja 204). Lisäksi haastattelun avulla on mahdollista saada runsaasti muuta tietoa tutkittavasta ilmiöstä, sillä haastattelijasta pystyy havainnoimaan haastateltavan reaktioita tutkimuskysymyksiin (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 72–73).

Hirsjärvi ja muut (2009, s. 205) nostavat esille syitä, miksi tutkijat valitsevat haastattelun usein aineistonkeruumenetelmäksi. Esittelen tässä muutaman syyn, jotka puoltavat tutkimusmenetelmän valintaa myös omassa tutkimuksessani. Ensinnäkin haastattelua käytetään, jos tutkittava aihe on vielä tuntematon tai sitä on tutkittu vain vähän. Ihmisten osallistumattomuutta jakamistalouden majoitustoimintaan ei ole juurikaan tutkittu, minkä takia haastattelu sopii hyvin tutkimusmenetelmäksi. Toisekseen haastattelu on hyvä valita tutkimusmenetelmäksi, jos on tiedossa, että tutkimustulokset voivat olla monitahoisia. Tässä tutkimuksessa on asetelma, jossa on tarkoituksena tutkia yksilöiden kokemia syitä olla osallistumatta jakamistalouteen. Näin ollen voidaan olettaa, että tutkittavien henkilöiden syyt jakamistalouden osallistumattomuuteen voivat erota toisistaan kovasti ja olla hyvin monimuotoisia. Syitä olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan voi olla yhtä monta kuin tutkimukseen haastateltuja henkilöitä ja

yhdellä henkilöllä voi olla myös useita syitä, miksi hän ei osallistu jakamistalouden toimintaan. Tämän tutkimuksen tulokset voivat olla laajoja ja monimutkaisia, mikä puoltaa haastattelun valintaa tutkimusmenetelmäksi. Kolmanneksi haastattelu on hyvä valita tutkimusmenetelmäksi, jos tutkittavasta ilmiöstä on tarkoitus saada syventävää tietoa. Tarkentavat kysymykset ja haastateltavan perustellut auttavat tutkijaa syventävän tiedon saamisessa. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 205). Näiden lisäksi tutkittavien henkilöiden motivointi on helpompaa haastattelussa kuin esimerkiksi kyselyssä (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 36).

Tämä tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna, joka tunnetaan toisella nimellä myös puolistrukturoituna haastatteluna. Teemahaastattelu kietoutuu valittujen teemojen ympärille, jotka ovat yleensä asioita, joita jo tutkittavasta aiheesta tiedetään. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 75). Tässä tutkimuksessa haastattelun teemat muodostettiin kvantitatiivisen UTAUT2-mallin pohjalta. Haastattelun teemat ovat samat kuin UTAUT2-mallin teknologian hyväksymistä ja käyttöönottoa selittävät tekijät eli suorituskykyodotukset, vaivannäköodotukset, sosiaalinen vaikutus, mahdollistavat olosuhteet, hedoninen motivaatio, hinta-arvo sekä tavat ja tottumukset. Vaikka UTAUT2-malli on kvantitatiivisen tutkimuksen avulla kehitetty malli, sopivat mallin seitsemän tekijää onnistuneesti kvalitatiiviseen tutkimukseen teemahaastattelun rungoksi. Näin ollen tässä teemahaastattelussa oli seitsemän eri teemaa, joista jokaisesta esitettiin haastateltavalle yksi kysymys. Tarvittaessa haastateltaville esitettiin tarkentavia kysymyksiä, jos heidän vastauksensa meinasivat jäädä vajaiksi tai jos haastateltava ei ymmärtänyt alkuperäistä kysymystä. Aikaisemmin UTAUT-mallia on käytetty laadullisen tutkimuksen pohjana esimerkiksi Gruzdin, Stavesin ja Wilkin (2012) tutkimuksessa, jossa tutkijoiden oli tarkoitus selvittää tekijöitä, jotka vaikuttavat tutkijoiden aikomukseen käyttää sosiaalista mediaa. Tässä tutkimuksessa UTAUT-mallia käytettiin haastatteluista saadun materiaalin analysointiin. Myös esimerkiksi Rempel ja Mellinger (2015) ovat käyttäneet UTAUT-mallia laadullisessa tutkimuksessaan ohjaavana viitekehystenä tietojen analysoinnissa.

Yleensä puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastateltaville esitetyt kysymykset ovat täysin samat jokaiselle haastateltavalle (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 47), mutta teemahaastattelussa haastattelun tyyli voi vaihdella erittäin strukturoidusta haastattelusta varsin avoimeen haastatteluun, joka muistuttaa lähes keskustelua (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 75). Kuitenkin teemahaastatteluissa tutkittava teema on jokaiselle haastateltavalle sama ja tämän takia teemahaastattelu luokitellaan puolistrukturoiduksi tutkimusmenetelmäksi. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltaville ei esitetä valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan heillä on mahdollisuus vastata kysymyksiin vapaasti. Teemahaastattelussa olennaista on, että tutkija on muotoillut valmiit kysymykset tutkittavan teeman ympärille, mutta haastattelun edetessä haastattelijalla on mahdollisuus muuttaa esittämiensä kysymysten järjestystä tai jopa sanamuotoja. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 47–48). Tässä tutkimuksessa noudatetaan pitkälti perinteisen puolistrukturoidun haastattelun kaavaa: haastattelun teemat on päätetty yhdessä kysymysten kanssa etukäteen, mutta niiden esitysjärjestys voi vaihdella ajoittain riippuen siitä, mihin suuntaan haastattelu etenee.

4.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi eroaa huomattavasti määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista, sillä molemmat tutkimusmuodot mittaavat eri asioita. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon muutama seikka. Ensinnäkin tunnetut luotettavuutta arvioivat käsitteet validiteetti ja reliabiliteetti sopivat paremmin kvantitatiivisen tutkimuksen arviointiin, sillä ne tutkivat onko tutkimukseen valittu mittari oikeanlainen, eli mittaako se sitä, mitä sen pitäisi mitata ja onko mittaustulokset mahdollista toistaa (Hirsjärvi & muut, 2009, s. 231–232, Eskola & Suoranta, 2008, s. 211). Toisekseen laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse nähdään tutkimusvälineenä ja näin ollen laadullinen tutkimus sisältää pohdintaa, joka on huomattavasti henkilökohtaisempaa aineistoa kuin määrällisissä tutkimuksissa käsiteltävät aineistot (Eskola ja Suoranta, 2008, s. 210). Tämä johtuu esimerkiksi siitä, että laadullisessa tutkimuksessa aineiston keruumenetelmät ovat sellaisia, joissa tutkittavien oma ääni nousee esille (Hirsjärvi ym. 2009, s. 164).

Käytännössä tutkijayhteisö ei ole laatinut yhtenäistä ohjeistusta siitä, kuinka laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tulisi arvioida, mutta tutkijan olisi hyvä seurata muutamaa ohjenuoraa (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 140). Ensinnäkin Hirsjärven ja muiden (2009, s. 232) mukaan tutkijan tulisi antaa yksityiskohtainen kuvaus siitä, kuinka tutkimus toteutettiin, sillä tämän katsotaan parantavan luotettavuutta laadullisessa tutkimuksessa. Tutkimusraportista tulisi löytyä ainakin tiedot siitä, kuinka tutkimuksessa käytetty aineisto on kerätty ja minkälaisia yksityiskohtia aineistonkeruuseen on sisällytetty. Näillä yksityiskohdilla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, toteutettiinkö aineistonkeruu, kuten haastattelut, yksilö, pari- vai ryhmähaastatteluna, tarvittiinko tutkimuksessa useampia aineistonkeruutilaisuuksia tai tapahtuiko näissä aineistonkeruutilanteissa jotain normaalista poikkeavaa, joka olisi vaikuttanut aineistonkeruuseen. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 140).

Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös tutkimuksen tiedonantajien tarkastelu. Raportista tulisi löytyä tieto siitä, miten ja miksi tutkimukseen päädyttiin valitsemaan tietyt tiedonantajat ja esimerkiksi mistä nämä tiedonantajat löytyivät. Tiedonantajilla tarkoitetaan tutkittavaa ryhmää ja esimerkiksi haastattelututkimuksessa tiedonantajat ovat haastateltavia. Näiden tietojen lisäksi tutkimusraportissa tulisi olla tieto tutkittavien henkilöiden määrästä ja mahdollisesti yksityiskohtaisempia tietoja tiedonantajista, kuitenkin niin, että tutkittavien henkilöiden identiteetti ei paljastu missään tutkimuksen vaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 140).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on myös mahdollista hallita varmistamalla, että aineistonkeruuprosessi sekä kerätty aineisto ovat laadukkaita. Haastattelututkimuksessa on huomioitava laaduntarkkailun näkökulmasta sekä tutkimuksen toteutuksen tekninen puoli että inhimillinen puoli. Haastattelijan tulisi rakentaa kattava haastattelurunko niin, että hänellä on käytössään mahdollisia lisäkysymyksiä aiheesta, joilla hän pystyy syventämään läpikäytäviä

teemoja. Aineistosta voidaan saada syventämisen avulla laadukkaampaa. Toiseksi tekniseltä puolelta haastattelijan on hyvä varmistaa, että esimerkiksi haastatteluiden nauhoitus onnistuu, esimerkiksi tarkistamalla, ettei nauhuri ole sammunut tai mikrofoni on edelleen toiminnassa. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 185.) Teknisten laitteiden toimivuuden tarkastaminen on erityisen tärkeää näin korona-aikana, kun haastattelut toteutetaan lähes poikkeuksetta etäyhteyksien avulla, lähikontakteja välttämällä.

Tässä tutkimuksessa pyrittiin huomioimaan tarkasti laadullisen tutkimuksen luotettavuus esimerkiksi kuvaamalla kattavasti tutkimuksen toteutusprosessi ja kertomalla, kuinka tutkittavat henkilöt tutkimukseen valittiin. Aineiston laadukkuudesta huolehdittiin niin, että haastatteluille varattiin runsaasti aikaa, jotta haastateltavat saisivat kertoa rauhassa näkemyksiään. Lisäksi kerätty aineisto litteroitiin pian haastatteluiden jälkeen, jolloin haastattelut olivat vielä myös tutkijan tuoreessa muistissa. Teknisten laitteiden toimivuudesta huolehdittiin ja haastattelut nauhoitettiin kahden laitteen avulla varmistuen, että haastattelu varmasti tallentuu.

4.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus aloitettiin kartoittamalla, mitä ikäryhmää ja jakamistalouden kategoriaa olisi mielenkiintoista tutkia. Tutkimuksen kohteeksi valikoituivat 40–60-vuotiaat yksilöt, joilla ei ollut lainkaan kokemusta jakamistalouden majoitustoiminnasta. Tutkittavan ikäryhmän ja jakamistalouden kategorian valitsemisen jälkeen tutkimuskysymykseksi muodostui kysymys ”Miksi 40–60-vuotiaat yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan?”

Tutkimukseen haluttiin valita tietty ikäluokka tutkittavaksi kohteeksi, sillä voisi olettaa, että eri ikäisten haastateltavien vastaukset eroaisivat toisistaan. Tutkimuskohteeksi valittiin 40–60-vuotiaat yksilöt useista syistä. Ensinnäkin jakamistaloudessa käytettävä Internet ei ole aina ollut osana 40–60-vuotiaiden yksilöiden elämää toisin kuin se on ollut diginatiiveilla ja millenniaaleilla. Lisäksi 40–60-vuotiailla voi mahdollisesti olla enemmän resursseja käytössään muun muassa vanhemman ikänsä ja pidemmälle edenneen työuran takia, minkä takia he eivät välttämättä koe jakamistalouden ideologiaa heille tärkeäksi. Myös aiempien 40–60-vuotiaiden yksilöiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella huomasi, että usealla tämän ikäisellä henkilöllä on imagollisesti tärkeää omistaa kaikki elämässä tarvittavat hyödykkeet itse. Tällaisia hyödykkeitä ovat esimerkiksi auto, peräkärry, asunto ja kaikki muut hieman arvokkaampana pidettävät hyödykkeet. Myös aiemmista tutkimuksista voidaan huomata, että vanhemmat henkilöt osallistuvat jakamistalouden toimintaan epätodennäköisemmin kuin nuoremmat käyttäjät (Andreotti ym., 2017). Näiden syiden takia oletettiin, että lainaamisen ja jakamistalouden kulttuuri olisi keski-ikäisille henkilöille vieraampaa kuin nuoremmille sukupolville. Näiden pohdintojen ja mietintöjen perusteella tutkimusjoukon ikähaitariksi valittiin 40–60-vuotiaat yksilöt.

Haastatteluissa haluttiin selvittää, mikä on haastateltavin sukupuoli sekä ikä, sillä Venkateshin ja muiden (2003) mukaan nämä kaksi yksilön ominaisuutta vaikuttavat vahvasti siihen, kuinka yksilö hyväksyy ja käyttää uutta teknologiaa. Iän ja sukupuolen lisäksi yksilön kokemus teknologian käytöstä vaikuttaa siihen, kuinka yksilö vastaanottaa uutta teknologiaa. Tämä tutkimus kohdennettiin tiettyyn ikäluokkaan, joilla ei saanut olla ollenkaan kokemusta jakamistalouden majoituspalveluiden käytöstä. Yksilöiden kokemuksen puute oli välttämätön rajaus haastateltavia yksilöitä valitessa, sillä tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miksi yksilöt eivät ole aikaisemmin osallistuneet jakamistalouden toimintaan majoituspalveluiden muodossa ja mitä esteitä he kokevat jakamistalouden majoituspalveluiden käyttöön olevan. Lisäksi, koska tiedettiin, että tutkimusotanta tulee olemaan pieni, oli tarpeen rajata tutkimusjoukkoa iän perusteella homogeenisempään joukkoon, jotta tuloksia voisi hieman yleistää koskemaan tiettyä tutkittavaa joukkoa ja ikäryhmää. Toisaalta iän puolesta oleva homogeeninen joukko ei tuo tutkimustuloksiin varianssia.

Ikärajan lisäksi tutkimusaihe haluttiin rajata koskemaan jakamistalouden yhtä osa-aluetta, majoitustoimintaa, sillä näin voidaan varmistaa luotettavampi ja tarkempi tutkimustulos yhdestä jakamistalouden osa-alueesta. Ilmiönä jakamistalouden käsite on erittäin laaja käsittäen kaikenlaisten hyödykkeiden lainaamisen ja väliaikaisen käytön, joten tutkimusta luonnostellessa koettiin järkevämmäksi keskittyä vain ilmiön yhteen osa-alueeseen, majoitustoimintaan. Jakamistalouden majoituspalvelut valittiin tutkittavaksi jakamistalouden kategoriaksi myös sen takia, että jakamistalouden pioneeri majoitusyritys Airbnb on jo erittäin tunnettu kuluttajien keskuudessa. Tämän takia haastateltavilla oli jakamistaloudesta jonkinlainen ennakkokäsitys. Airbnb:n tunnettavuuden ansiosta haastateltavat tiesivät, mistä jakamistalouden ilmiössä on kyse. Lisäksi jakamistalouden majoituspalvelut ovat olleet markkinoilla verrattain kauan, mikä on myös yksi syy sille, miksi ne ovat tuttuja suuremmalle yleisölle. Jakamistalouden kyytipalvelut ja yhteiskäyttöautot ovat uudempia ilmiöitä Suomessa ja esimerkiksi jakamistalouden kyytipalvelu Uber kohtasi Suomeen rantautuessaan lainsäädännölliset ongelmat, joiden takia alustan tulo Suomeen hidastui. Toistaiseksi jakamistalouden kyytipalvelut eivät ole vielä saavuttaneet tutkimuksen tekopaikkia, Jyväskylää, mikä on myös vaikuttanut siihen, että haastateltavilla yksilöillä ei ole aiheesta vertaiskokemusta, joka olisi vaikuttanut heidän tapoihinsa, kulutuskäyttäytymiseen tai mielipiteisiin. Jakamistalouden majoituspalvelut ovat vakiinnuttaneet paikkansa Suomessa yhtenä majoitusmuotona, minkä takia tutkimusrajausta tehdessä aihe koettiin sellaiseksi, että siitä saisi runsaasti tutkimusmateriaalia.

Tutkimusaiheen rajaamisen jälkeen tutkimuksen toteutus jatkui sopivien haastateltavien etsinnällä. Haastateltavaksi haluttiin löytää 40–60-vuotiaita yksilöitä, joilla ei ollut aiempaa kokemusta jakamistalouden majoituspalveluiden käytöstä majoittujan eikä majoittajan roolissa. Tarkoituksena oli hakea haastateltavat sosiaalisen median kautta ja Facebookista löytyi sopiva yhteisöryhmä, Jyväskylän Puskaradio, johon ilmoitus haastateltavien etsinnästä jätettiin. Tiedossa oli, että sopivien haastateltavien löytäminen voi olla vaikeaa, joten jokaiselle

haastatteluun osallistuvalla luvattiin kymmenen euron lahjakortti K-Ryhmän toimipisteisiin.

Haastattelut toteutettiin etänä Zoom-palvelun avulla maaliskuussa 2021, koska koronapandemian takia ihmisten ei-välttämättömiä sosiaalisia kontakteja pyrittiin välttämään koronaviruksen leviämisen ehkäisyksi. Zoom-palvelun käyttö osoittautui onnistuneeksi valinnaksi, sillä Zoom-yhteydellä oli myös mahdollista nauhoittaa haastattelutilanne, mikä helpotti huomattavasti tutkimuksen seuraavan vaiheen eli litteroinnin työstämistä. Varmuuden vuoksi jokainen haastattelu nauhoitettiin myös Iphonen nauhurin avulla, jotta jokaisesta haastattelusta olisi varatalenne olemassa. Nauhoittamisen aikana Iphone ei ollut yhteydessä Internetiin ja tallenteet tallentuivat vain laitteen muistiin. Tutkimushaastattelun edetessä haluttiin kiinnittää huomiota tutkimusaineiston laatuun tarkkailemalla nauhoituslaitteiden toimivuutta, minkä takia haastattelut nauhoitettiin kahdella laitteella. Koska haastattelut pidettiin etäyhteyksien avulla, oli haastateltavaa varten luotu Power Point -esitys, jonka tarkoituksena oli helpottaa haastattelun seuraamista. Power Point -esitys sisälsi haastattelun rungon kysymyksineen sekä lyhyen perehdytyksen jakamistalouden ja UTAUT2-mallin käsitteistä.

Haastattelut aloitettiin noin kymmenen minuuttia kestäneellä informatiivisella osuudella, jonka tarkoituksena oli selventää haastateltavalle, mitä tarkoitetaan käsitteillä jakamistalous ja UTAUT2. Jakamistalouden käsitettä demonstroitettiin Airbnb- ja Uber-esimerkkien avulla, jotta haastateltavalle oli varmasti selkeää, minkälainen ilmiö jakamistalous on. Haastateltaville selvennettiin tarkoin, mitä jakamistaloudella tässä tutkimuksessa tarkoitetaan. Tämän jälkeen haastateltaville esiteltiin UTAUT2-mallin kuva ja selvennettiin, että tutkimuksen haastattelukysymykset- ja teemat perustuvat mallin seitsemään tekijään, jotka selittävät yksittäisen kuluttajan teknologian hyväksymistä ja käyttöä. Haastateltavilta kerättiin tässä vaiheessa talteen heidän nimensä ja osoitetietonsa lahjakorttien lähetystä varten. Haastateltavia muistutettiin, että tutkimuksen kannalta oleellista tietoa ovat tutkittavan ikä ja sukupuoli, ja muut identifioivat tiedot hävitetään heti lahjakorttien lähetyksen jälkeen. Edellä mainittujen syiden lisäksi haastateltavalle selvennettiin, miksi tutkimus tehdään ja motivoitiin haastateltavaa vastaamaan aiheesta omin sanoin, omien mielikuvien mukaisesti. Haastateltaville pyrittiin luomaan mahdollisimman avoin ilmapiiri, jotta heidän olisi mahdollisimman luontevaa kertoa myös henkilökohtaisemmista asioista kuten omista kulutustottumuksistaan ja mielipiteistään. Ennen haastattelujen alkua haastateltavalle annettiin vielä mahdollisuus esittää omia kysymyksiä aiheesta tai pyytää lisäselvitystä tutkittavasta aiheesta.

Teemahaastattelut aloitettiin viidellä taustoittavalla kysymyksellä, joiden tarkoituksena oli saada tietoa haastateltavien aikaisemmista mielikuvista jakamistaloudesta. Taustoittavilla kysymyksillä oli myös tarkoitus selventää, millaisena haastateltavat kokivat jakamistalouden luotettavuuden ja sen, voisivatko haastateltavat kokea jonkin tekijän erityisesti motivoivan heitä osallistumaan jakamistalouden toimintaan. Luotettavuus ja motivoivat tekijät haluttiin ottaa tutkimukseen mukaan, sillä aiemmissa tutkimuksissa on korostunut yksilöiden

suhde jakamistalouden luotettavuuteen ja syihin, jotka motivoivat yksilöä osallistumaan jakamistalouden toimintaan. Taustoittavat kysymykset olivat seuraavanlaisia:

1. Mikä on ikäsi ja sukupuolesi?
2. Mitä jakamistalouden majoituspalveluita tiedät?
3. Millaisia mielikuvia sinulla on jakamistalouden majoituspalveluista?
4. Millaisena näet jakamistalouden majoituspalveluiden luotettavuuden?
5. Mitkä asiat voisivat motivoida sinua käyttämään jakamistalouden majoituspalveluita?

Tämän jälkeen siirryttiin UTAUT2-mallin pohjalta tehtyihin kysymyksiin. Haastatteluissa oli seitsemän teemaa, ja jokaisesta teemasta esitettiin haastateltaville yksi kysymys. Teemat oli muodostettu UTAUT2-mallin seitsemän teknologian hyväksymistä ja käyttämistä selittävän tekijän pohjalta. Nämä seitsemän teknologian hyväksymistä ja käyttöä selittävää tekijää ovat suorituskykyodotukset, vaivannäköodotukset, sosiaalinen vaikutus, mahdollistavat olosuhteet, hedoninen motivaatio, hinta-arvo sekä tavat ja tottumukset. Teemahaastatteluissa esitettiin seuraavanlaiset kysymykset:

1. Millaisia hyötyjä haluaisit saavuttaa, jos käyttäisit jakamistalouden majoituspalveluita?
2. Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että jakamistalouden majoituspalveluiden käyttö ei ole vaivan arvoista?
3. Millaista vaikutusta sosiaalisella vaikutuksella on halukkuutesi käyttää jakamistalouden majoituspalveluita?
4. Minkälainen käyttöä helpottava tuki voisi motivoida sinua käyttämään jakamistalouden majoituspalveluita?
5. Minkälaista iloa tai nautintoa voisit saavuttaa käyttäessäsi jakamistalouden majoituspalveluita?
6. Miten jakamistalouden majoituspalveluiden hinta vaikuttaa käyttöösi?
7. Miten vakiintuneet tapasi tai tottumuksesi vaikuttavat jakamistalouden majoituspalveluiden käyttöösi?

Jokaisessa haastattelussa taustoittavat kysymykset esitettiin täsmälleen samassa järjestyksessä kaikille haastateltaville, mutta UTAUT2-mallin pohjalta muodostettujen seitsemän kysymyksen esitysjärjestys saattoi vaihdella haastateltavien vastauksien ja keskustelun sulavan etenemisen mukaan. Haastattelun runkoa ei haluttu seurata orjallisesti, sillä osa haastatteluista eteni keskustelunomaisesti eteenpäin, jolloin oli luonnollisempaa esittää kysymys, joka liittyi juuri keskusteltuun aiheeseen, kuin pakonomaisesti esittää kysymys, joka olisi haastattelurungon mukaan seuraavana vuorossa. Kuten aiemmin todettiin, joustavuus on yksi puolistrukturoidun haastattelun hyvistä puolista (Hirsjärvi ym. 2009, s. 204) ja sitä päästiin tässä tutkimuksessa toteuttamaan.

Tutkimusaineistoa kerätessä huomattiin kylläntymisen eli saturaation olemassaolo, sillä haastateltavien vastaukset alkoivat olla keskenään hyvin samankaltaisia eikä uusia ilmiöitä tullut enää puheeksi. Eskolan ja Suorannan (2008, s. 62) mukaan saturaatiolla tarkoitetaan sitä, että haastateltavien vastaukset samankaltaistuvat eikä niistä saa enää uutta, erilaista tietoa, joka toisi uusia näkökulmia tutkittavaan tutkimusongelmaan. Lopulta aineiston saturoitumisen takia tutkittava joukko rajautui kahteentoista henkilöön, joista kuusi on naisia ja kuusi miehiä. Haastattelut toteutettiin sekä yksilö- että parihaastatteluina. Kahdeksan haastateltavaa osallistui yksilöhaastatteluun ja neljä haastateltavaa osallistui pareittain parihaastatteluun. Yhteensä haastatteluja toteutettiin siis kymmenen, joista kahdeksan oli yksilöhaastatteluja ja kaksi parihaastatteluja. Haastattelujen pituus vaihteli niin, että lyhin yksilöhaastattelu oli 23:46 minuuttia ja pisin 39:10 minuuttia. Parihaastattelut kestivät 46:51 ja 44:55 minuuttia. Keskimäärin haastattelut olivat noin 37 minuuttia pitkiä. Haastatteluiden kestot on koottu taulukkoon 1.

Tutkimukseen osallistuvien valintakriteereinä oli, että haastateltavat eivät olleet aiemmin käyttäneet tai osallistuneet jakamistalouden käsitettä vastaavaan majoitustoimintaan ja, että he olivat 40–60-vuotiaita. Iän puolesta tutkimusotanta oli varsin homogeeninen, mikä voi olla syy varhaisen saturaation ilmenemiseen. Tuomen ja Sarajärven (2009, s. 90) mukaan homogeenistä joukkoa tutkittaessa käytössä voi olla pienempi tutkimusmateriaali kuin vastaavasti heterogeenistä joukkoa tutkittaessa. Taulukkoon 1 on koottu haastateltavien taustatiedot eli sukupuoli ja ikä sekä haastattelun kesto. Haastateltavista kuusi oli naisia, joka on 50 % koko otannasta. Naisten keski-ikä oli 50,83 vuotta nuorimman haastateltavan ollessa 43 vuotta ja vanhimman 57 vuotta. Miesten keski-ikä oli 52,16 vuotta nuorimman miehen ollessa 40 vuotta ja vanhimman 58 vuotta. Kokonaisuudessaan vastaajien keski-ikä sekä mediaani on 51,5 vuotta.

TAULUKKO 1 Haastateltavien taustatiedot

Haastateltava	Sukupuoli	Ikä	Haastattelun kesto
H1	Nainen	50	32:18
H2	Nainen	51	39:10
H3	Mies	52	38:00
H4	Nainen	43	37:44
H5	Mies	57	37:32
H6	Nainen	49	44:55
H7	Mies	50	44:55
H8	Nainen	55	46:51
H9	Mies	58	46:51
H10	Mies	40	37:28
H11	Nainen	57	31:02
H12	Mies	56	23:46

4.4 Aineiston analyysi

Tässä alaluvussa käsitellään sitä, kuinka haastattelujen avulla saatua tutkimusmateriaalia analysoitiin. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan (2000) haastatteluista saadun aineiston purkamiseen on olemassa kaksi vaihtoehtoa. Haastattelut on mahdollista aukikirjoittaa sanasta sanaan eli litteroida. Toinen vaihtoehto on tehdä päätelmiä haastatteluista saaduista aineistoista, kuten nauhoituksista ja muistiinpanoista, ilman puhtaaksikirjoittamista. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 138). Tässä tutkimuksessa päädyttiin ensimmäiseen tapaan purkaa kerätty aineisto. Siispä, haastattelujen jälkeen haastatteluista saadun aineiston analysoimisprosessi aloitettiin niin, että nauhoitetut haastattelut litteroitiin.

Haastattelujen litteroinnissa on useita mahdollisuuksia, sillä tutkija voi päättää kirjoittaako hän puhtaaksi koko haastattelun vai esimerkiksi pelkästään osia haastattelusta, kuten ne kohdat, joissa käsitellään teemahaastattelujen teemoja. Tutkija voi jättää myös oman puheensa litteroimatta, jos kokee sen tarpeelliseksi. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 138). Tässä tutkimuksessa linjaksi otettiin litteroida lähes kaikki aineisto, mitä haastatteluista syntyi. Haastatteluista jätettiin litteroimatta vain ne kohdat, joissa haastattelu ajautui sivuraiteille ja käyty keskustelu ei ollut oleellista tutkimuksen kannalta. Jokainen haastattelu kuunneltiin kolme kertaa puhtaaksi kirjoittamisen ohessa, minkä tarkoituksena oli varmistaa, että kaikki oleellinen tieto saatiin varmasti talteen. Syy, miksi kaikki nauhoitetut haastattelut litteroitiin sanatarkasti, oli se, että kaikki kaksitoista haastattelua olivat verrattain pitkiä, keskimäärin 37 minuuttia, minkä takia litteroinnin alkaessa muistikuvat haastattelujen tarkasta sisällöstä olivat hatarat, vaikka litterointiprosessi aloitettiin parin päivän sisään jokaisen haastattelun jälkeen. Aikaiseen litterointiin päädyttiin myös sen takia, että Hirsjärven ja Hurmeen (2000, s. 185) mukaan tutkimuksen laatu ja luotettavuus pysyvät hyvinä, jos litterointi pystytään tekemään nopeasti haastattelun jälkeen. Tässä tutkimusprosessissa noudatettiin tuota ohjenuoraa, minkä takia uusia haastattelujen teko ja niiden litterointi kulivat käsikädessä ja niitä tehtiin jopa limittäin. Tällä tarkoitetaan sitä, että tässä tutkimusprosessissa ei odotettu haastattelukierroksen olevan loppu ennen litteroinnin aloittamista, vaan litterointia tehtiin haastattelukierroksen sopivissa väleissä.

Haastattelujen määrän ja laajuuden takia litteroitua aineistoa syntyi yli yhdeksänkymmentä sivua, jonka läpi käymiseen meni kiitettävästi aikaa. Näiden syiden lisäksi tutkimustulosten esittelyssä haluttiin esitellä haastateltavien sitaatteja, joten tarkka litterointi koettiin hyödylliseksi. Loppujen lopuksi litteroinnin ansiosta tutkittavasta aineistosta löydettiin useita tuloksia, joita ei välttämättä olisi huomattu ilman tarkkaa ja laajamittaista litterointia ja sen jälkeistä aineiston analyysia.

Litteroinnin jälkeen aloitettiin aineiston analysoiminen, jonka tavoitteena oli koota ja järjestää tutkimuksen tulokset kerätystä aineistosta. Analyysin tarkoituksena on tuottaa tiivistetty katsaus aineistossa, tässä tapauksessa haastatteluissa, esiintyvistä ilmiöistä ja muodostaa aineiston avulla uutta tutkimustietoa.

Analyysin tarkoituksena on jäsenellä aineiston hajanainen tieto uudelleen selkeäksi kokonaisuudeksi ilman, että kerätty aineisto menettää kuitenkaan informatiivisuuttaan. (Eskola & Suoranta, 2008, s. 137). Tämän tutkimuksen apuna päädyttiin hyödyntämään aineiston sisällönanalyysia, sillä Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan sisällönanalyysimenetelmä sopii hyvin haastatteluiden ja muiden tekstimuotoisten dokumenttien kuten artikkeleiden, raporttien tai keskusteluiden analysointiin. Sisällönanalyysi mahdollistaa kerätyn aineiston systemaattisen ja objektiivisen analysoinnin ja sitä voidaan hyödyntää myös silloin, kun tarkoituksena on analysoida strukturoimattomampaa aineistoa. Sisällönanalyysi perustuu tekstimuotoisen materiaalin analysointiin ja sen tarkoituksena on tuottaa informatiivinen mutta ymmärrettävä selitys aiheesta, jota tutkitaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 103–109).

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sisältää kolme vaihetta, joiden tavoitteena on pelkistää ja ryhmitellä aineisto uusien teoreettisten käsitteiden muodostamista varten. Nämä kolme vaihetta ovat aineiston redusointi, klusterointi ja abstrahointi. Redusoinnilla tarkoitetaan sitä, että haastatteluista saatu aineisto pelkistetään eli siitä kerätään vain ne tiedot, jotka ovat tutkimuksen kannalta olennaisia. Tämän lisäksi redusoinnilla tarkoitetaan aineiston lajittelemista pienempiin osiin samalla koodaten osat. Redusoinnin jälkeen vuorossa on aineiston klusterointi, jolla tarkoitetaan sitä, että edellisessä vaiheessa koodatuista ilmauksista yritetään löytää samankaltaisia ilmaisuja, jotka ryhmitellään luokiksi. Tämän jälkeen ryhmittelyn tuloksena syntyneet luokat nimetään niin, että nimitys kuvaa luokan sisältämää ilmiötä mahdollisimman hyvin. Viimeisenä vaiheena on abstrahointi, jonka tarkoituksena on luoda uusia teoreettisia käsitteitä ryhmittelyn pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 109).

Tässä tutkimuksessa litterointivaiheen päätyttyä aineisto käytiin tarkasti läpi ja haastateltavien vastaukset ryhmiteltiin Excel-taulukossa värikoodien avulla omiin luokkiinsa. Aineiston sisällönanalyysin apuna oli päätetty käyttää teemoittelua, ja värikoodaus helpotti hahmottamaan aineistossa esiintyviä teemoja, sillä tietyt teemat alkoivat nousta analysoinnin edetessä muita useammin esille. Tässä vaiheessa aineistossa esiintyvien teemojen perusteella oli muodostettu yli kolmekymmentä alaluokkaa. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan (2000) teemoittelua tehdessä aineistoa analysoidaan niin, että aineistossa usein toistuvat piirteet eli haastateltavien samankaltaiset vastaukset otetaan tarkasteluun tarkoituksena muodostaa luokkia teemojen pohjalta. Haastateltavien vastaukset eivät ole yleensä sanatarkasti samanlaisia keskenään, vaikka niiden teema on sama, vaan tutkijan täytyi itse päätellä ja koodata samaa tarkoittavat asiat saman luokan alle, vaikka niiden kirjoitusasu tai muoto eroaisivat toisistaan. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 173). Teemat, joita aineistosta muodostetaan, pyrkivät vastaamaan tutkimusongelmaan (Eskola & Suoranta, 2008, s.174). Teemoittelua ohjasi tutkimuskysymys ja teemoittelun tavoitteena oli muodostaa luokat, jotka kokonaisivat syyt, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden toimintaan. Teemoittelua ja luokkien muodostamista jatkettiin niin kauan, kunnes jäljellä oli enää neljä pääluokkaa. Teemoittelun pohjalta syntyneet luokat ovat majoitukseen liittyvät

tekijät -luokka, kielteiset mielikuvat -luokka, yksilöiden tottumukset -luokka sekä ilmiön erityispiirteet -luokka.

Tässä luvussa käsiteltiin tässä tutkimuksessa käytettyä tutkimusmenetelmää eli teemahaastattelua. Luvussa tarkasteltiin myös, kuinka laadullisessa tutkimuksessa voidaan huomioida tutkimuksen luotettavuus. Lopuksi tässä luvussa käytiin läpi, kuinka tämä tutkimus toteutettiin ja kuinka teemahaastattelusta saatu aineisto analysoitiin. Seuraavassa luvussa esitellään tutkimuksen tulokset ja verrataan niitä aiempaan tutkimukseen.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miksi 40–60-vuotiaat yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan. Teemahaastatteluista saadun aineiston pohjalta muodostettiin neljä erilaista luokkaa, jotka pyrkivät selittämään yksilöiden osallistumattomuutta jakamistalouden majoitustoimintaan. Nämä luokat ovat majoitukseen liittyvät tekijät -luokka, kielteiset mielikuvat -luokka, yksilöiden tottumukset -luokka ja ilmiön erityispiirteet -luokka. Luokat on esitelty taulukossa 2. Taulukkoon on myös koottu jokaisen luokan osallistumattomuutta selittävät syyt, jotka haastatteluista löydettiin.

TAULUKKO 2 Syyt, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan

Majoitukseen liittyvät tekijät	<ul style="list-style-type: none"> • Puuttuvat palvelut • Majoituksen pituus • Loma majoituksen tarkoituksena • Muiden vaihtoehtojen helppous • Arjen luksus ja elämyksien kokeminen • Pakettimatkat • Hinta
Kielteiset mielikuvat	<ul style="list-style-type: none"> • Negatiiviset mielikuvat • Täyttymättömät odotukset • Tuntematon vuokraaja • Epäluottamus palvelua kohtaan • Pelko huijatuksi tulemisesta • Yksityisyyden menettäminen • Harmaa talous
Yksilöiden tottumukset	<ul style="list-style-type: none"> • Totutut normit • Tavat ja tottumukset • Tarpeen puuttuminen • Kokemusten ja vertaiskokemusten puute
Ilmiön erityispiirteet	<ul style="list-style-type: none"> • Tulevaisuuden ilmiö • Ilmiön uutuus • Tarjonnan paljous

Yhteensä aineistosta löydettiin 126 syytä, jotka selittävät, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan. Teemoittelun avulla syyt olla osallistumatta luokiteltiin omiin luokkiinsa ja muodostettiin tutkimuksen neljä luokkaa. Eniten aineistossa esiintyi majoitukseen liittyvät tekijät -luokan syitä, minkä takia tästä luokasta muodostui tutkimuksen suurin luokka. Haastatteluissa haastattelutavat mainitsivat majoitukseen liittyvät tekijät syyksi olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan peräti neljäkymmentyhdeksän kertaa. Tämä on 39 prosenttia kaikista tutkimusaineistossa esiintyvistä syistä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan. Toiseksi suurimmaksi luokaksi muodostui kielteiset mielikuvat -luokka, sillä tähän luokkaan liitetty syyt esiintyivät neljäkymmentäneljä kertaa aineistossa, mikä on 35 prosenttia kaikista haastattelujen aineistossa esiintyvistä syistä. Yksilöiden tottumukset -luokan syyt esiintyivät aineistossa kaksikymmentäyksi kertaa, mikä on noin 16,5 prosenttia kaikista tunnistetuista syistä. Lisäksi ilmiön erityispiirteet esiintyivät aineistossa kaksitoista kertaa, joka tarkoittaa noin 9,5 prosenttia kaikista aineistossa esiintyvistä syistä

olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan. Näin ollen majoitukseen liittyvät tekijät -luokka ja kielteiset mielikuvat -luokka muodostuivat tutkimuksen suurimmiksi luokiksi kattaen 74 prosenttia kaikista aineistossa esiintyvistä syistä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan. Kaksi pienempää luokkaa kattavat yhteensä 26 prosenttia tutkimusaineistossa esiintyvistä syistä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan. Kaksi pienempää luokkaa tukevat aiemmin mainittuja luokkia, sillä ne kattavat yhteensä yli neljäsosan kaikista osallistumattomuutta selittävästä syistä.

Ensimmäiseksi luokaksi syntyi majoitukseen liittyvät tekijät -luokka, joilla tarkoitetaan sellaisia asioita ja tekijöitä, jotka esiintyvät itse majoituksessa tai ovat rinnastettavissa majoituskokemukseen ja näin ollen vaikuttavat yksilöiden päätökseen osallistua jakamistalouden majoitustoimintaan. Tutkimuksessa huomattiin, että tällaisia majoitukseen liitettäviä tekijöitä ovat esimerkiksi majoituksen hinta, majoituksen pituus, se missä käyttötarkoituksessa vuokrattava majoituskohde on ja mihin tarkoitukseen (loma, työmatka) majoituskohde on hankittu. Ensimmäisen luokan nimessä haluttiin säilyttää sana tekijä, koska majoituksen palvelut, pituus, hinta, helppous ja pakettimatkojen tarjonta ovat majoituksen tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen minkälaisen majoituspalvelun yksilö itselleen valitsee.

Toiseksi luokaksi muodostettiin kielteiset mielikuvat -luokka, joka pitää sisällään ilmiön aiheuttamia negatiivisia tai kielteisiä mielikuvia itse ilmiöstä. Tutkimuksessa nousi esille, että haastateltavat kokevat, että heidän odotuksensa majoituksen tasosta tai laadusta eivät täytyisi jakamistalouden majoituspalveluihin osallistuessa. Pelko huijatuksi tulemisesta ja mielikuvat harmaan talouden toteutumisesta kuuluvat myös tähän luokkaan. Kuten aiemmin mainitsin, haastatteluihin osallistuneilla ei saanut olla kokemusta jakamistalouden majoituspalveluista, joten heidän vastauksensa perustuvat heidän mielikuviinsa eivätkä kokemukseen. Tämän takia toisen luokan nimeen haluttiin sisällyttää sana mielikuva, sillä negatiiviset ja kielteiset mielikuvat eivät välttämättä ole todenperäisiä tekijöitä, vaan ne ovat nimensä mukaisesti haastateltavien mielikuvia ilmiöstä, josta heillä ei ole vielä henkilökohtaista kokemusta.

Kolmanneksi luokaksi muodostui yksilöiden tottumukset. Tässä luokassa yksilöiden tavoilla, totumuksilla ja kokemuksen puutteella on vaikutusta siihen, miksi he eivät ole osallistuneet jakamistalouden toimintaan. Haastattelujen luokittelussa huomattiin, että yksilön omien tottumuksien ja tapojen lisäksi päätökseen olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan vaikuttaa myös sosiaalisesta näkökulmasta katsottuna vertaiskokemusten puute.

Neljänneksi luokaksi muodostui jakamistalouden erityispiirteet. Ilmiön erityispiirteillä tarkoitetaan jakamistalouden majoituspalveluihin liittyviä ominaisuuksia, joista on muodostunut yksilöille syitä olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan. Tällaisia ominaisuuksia ovat muun muassa jakamistalouden majoituspalveluiden uutuus, majoituskohteiden paljous ja se, että jakamistalouden ilmiö koetaan ennemmin tulevaisuuden ratkaisuksi kuin nykypäivän majoitusmuodoksi.

Tässä luvussa tarkasteltiin, kuinka tutkimuksen luokat syntyivät teemoittelun jälkeen. Seuraavaksi tarkastellaan jokaista luokkaa yksityiskohtaisemmin ja käydään luokkien sisällä tarkemmin läpi syitä, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden toimintaan.

5.1 Majoitukseen liittyvät tekijät

Majoitukseen liittyvillä tekijöillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sellaisia ominaisuuksia, jotka selittävät, miksi yksilö ei halua osallistua jakamistalouden majoitustoimintaan valittavan majoituksen ja sen tekijöiden näkökulmasta. Tässä luokassa yksilön osallistumattomuuteen vaikuttavat tekijät liittyvät majoituksen piirteisiin, kuten siihen onko valittavassa majoituksessa saatavilla palveluita, ovatko pakettimatkat mahdollisia, missä käytössä vuokrattava asunto on ollut ja mihin tarkoitukseen majoitus on hankittu. Tämä luokka muodostui tutkimuksen suurimmaksi luokaksi, sillä majoitukseen liittyvät tekijät olla käyttämättä jakamistalouden majoituspalveluita esiintyivät kaikista useimmin aineistossa. Käytännössä tässä luokassa huomattiin, että yksilöt eivät käytä jakamistalouden majoituspalveluita, koska he kokevat muiden majoitusvaihtoehtojen olevan helpompia ja vaivattomampia. Perinteisiksi majoitusvaihtoehtoiksi mielletyistä hotelleista saa palveluita ja ne kuuluvat pakettimatkojen piiriin, mikä tekee perinteisistä majoitusvaihtoehtoista entistä houkuttelevampia vaivattomuuden ja helppouden takia. Tämän lisäksi hotellit mahdollistavat paremmin kokonaisvaltaisen majoituselämyksen, minkä takia yksilöiden halukkuus käyttää vastakkaisia jakamistalouden majoituspalveluita pienenee.

Myös se, mihin tarkoitukseen majoitus hankittaisiin, vaikutti haastateltavien päätökseen osallistua jakamistalouden majoituspalveluiden toimintaan. Loma majoituksen tarkoituksena aiheutti sen, että yksilöt eivät halunneet valita jakamistalouden käsitettä vastaavaa majoitusta, koska haastateltavat odottivat lomalta luksusta ja elämyksiä, jotka erottaisivat majoituskokemuksen jokapäiväisestä kodinomaisesta majoituksesta, joka taas on jakamistalouden majoituspalveluiden valttikortti. Tosin vastauksissa oli eroja siinä suhteessa, että osa haastateltavista koki jakamistalouden majoituspalveluiden sopivan pitkäaikaiseen majoittumiseen esimerkiksi ulkomaan komennuksen tai pidemmän, kuukausien mittaisen lomamatkan ajaksi. Osa taas koki, että jakamistalouden majoituspalvelut eivät sovellu lainkaan rantaloman majoitukseksi vaan kyseinen majoitusmuoto toimisi paremmin lyhyemmällä kaupunkilomalla. Näitä vastauksia yhdisti se, että jos majoituksen tarkoituksena oli lomamatka, yksilöt eivät halunneet vuokrata majoitusta jakamistalouden majoituspalveluiden kautta. Haastateltavat suhtautuivat myönteisemmin jakamistalouden majoitusvaihtoehtoihin, jos majoituksen tarve osui työmatkan ajaksi. Tällöin osa haastateltavista koki jakamistalouden majoituspalvelut hyväksi majoitusvaihtoehdoksi perinteisen hotellin rinnalle. Seuraavaksi käydään tarkemmin läpi majoitukseen liittyviä tekijöitä, jotka selventävät yksilöiden syitä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan.

5.1.1 Palveluiden puuttuminen

Haastatteluista huomattiin, kuinka tärkeitä palvelut ovat nykyajan 40–60-vuotiaille suomalaisille, sillä lähes jokaisessa haastattelussa ilmeni, että jakamistalouden majoitusta ei valita majoitusvaihtoehdoksi palveluiden puuttumisen takia. Jopa 83 prosenttia haastateltavista arvotti palvelut yhdeksi syyksi, miksi he valitsevat mieluummin hotellin majoitusvaihtoehdoksi kuin jakamistalouden majoituspalvelun. Palveluiden puuttuminen jakamistalouden majoituksesta sai yksilöt karttamaan jakamistalouden majoituspalveluita. Haastateltavat kokivat, että majoitukseen liittyvien palveluiden olemassaolo edesauttaisi heitä valitsemaan hotellin, koska palveluihin liittyy vahvasti haastateltavien arvostama helpous ja luksuksen kokeminen. Palveluilla tarkoitettiin tässä tutkimuksessa laajasti kaikkea majoitukseen liittyviä palveluita lentokenttäkuljetuksesta aina allaspalveluihin saakka. Yhteistä jokaisessa palveluita puoltavassa vastauksessa oli palveluiden arvostaminen osana majoituselämystä. Haastateltavat erottelivat, minkälaisia palveluita he majoitukseltaan kaipaavat ja monella syyksi valita majoitukseksi hotelli johtui hotellissa saatavasta aamupalasta sekä siivouspalveluista.

No varmaan palvelut menee sitten eelle ainakin meillä. No varmaan aamupalat, ravintolapalvelut ja sitten hotelleissa on muita kaikkia palveluita, saunaa, kuntosalia, uimahallipalveluita tai tällasia uima-allas palveluita ja sitten tuota siivouspalvelua. Ne ehkä nyt vielä tällä hetkellä varmaan, mutta niihinkin on varmaan jo saatavilla kaikkia hienouksia, kun osaa vaan pyytää. Ne [palvelut] on vielä ollu tähän asti ainakin paljon paremmin tarjolla tavalliselle kuluttajalle [hotellissa]. (Haastateltava 1)

Sä niinku etukäteen pystyt tutustumaan aika tarkkaan, että mitä hotellista löytyy ja sitten se, että aamulla kun lähdet, niin voit käydä aamupalan syömässä ja noin pois päin, että se on semmoinen iso lisätekijä siinä, että ei oo vaan pelkästään se nukkuminen. (Haastateltava 5)

Mutta ehkä isoin asia minkä takia [en ole käyttänyt] niin on se, että hotellista saa aamupalan. (Haastateltava 7)

Palveluiden puuttuminen jakamistalouden majoituspalveluista nousi aineistossa yhdeksi suurimmaksi yksittäiseksi syyksi olla käyttämättä jakamistalouden majoituspalveluita, sillä tämän seikan mainitsi peräti kymmenen haastateltavaa, kun kaiken kaikkiaan haastatteluihin osallistui kaksitoista henkilöä. Aineistosta sai selkeän kuvan, että kohderyhmä koki palveluiden olemassaolon tärkeäksi syyksi majoituspalvelun valinnassa. Palvelut koetaan selkeästi tärkeinä, kun tarkastellaan yksilöiden osallistumista jakamistalouden majoitustoimintaan. Palveluiden arvostamisen lisäksi haastatteluissa ilmeni, että palvelut antavat suurta lisäarvoa majoitukselle, minkä takia palvelusta majoituksen yhteydessä ollaan valmiita maksamaan enemmän, kuin jakamistalouden majoituksesta. Haastatteluista ilmeni, että hotellia valitessa haastateltavat kokivat majoituksen hinta-laatusuhteen tärkeämmäksi kuin jakamistalouden majoituspalvelua valitessa.

Jos mä meen [hotelliin], niin kyllä se saa sitten maksaakin vähän enemmän sitten. Sieltä saa kunnan palvelua ja on tosiaan hinta-laatusuhde kohdillaan. (Haastateltava 3)

Se, mitä haastateltavat olivat valmiita maksamaan jakamistalouden majoituspalveluista, erosi selkeästi siitä, mitä haastateltavat olivat valmiita maksamaan perinteisestä hotellista. Ero oli suuri, sillä useat vastaajat kokivat, että jakamistalouden majoituspalvelun tulee olla ennen kaikkea edullinen hinnaltaan eivätkä haastateltavat arvottaneet jakamistalouden majoituksen hinta-laatusuhdetta niin suureen roolin kuin se oli hotellia valitessa. Osa haastateltavista koki, että jakamistalouden majoituspalveluissa laadulla tai hinta-laatusuhteella ei ole niin suurta merkitystä kuin hotellia valitessa, sillä he kokivat, että tässä majoitusmuodossa majoituspalvelu on olemassa täysin vain nukkumista varten, jonka takia he olivat valmiita maksamaan jakamistalouden majoituksesta vain murto-osan hotellihuoneen hinnasta. Haastateltavat perustelivat maksuvalmiuttaan palveluiden puuttumisella, jonka takia jakamistalouden majoituspalvelun tulisi olla ainakin palveluiden verran halvempi kuin hotelli. Osa vastaajista kieltäytyi täysin jakamistalouden majoituspalveluista sanoen, että jakamistalouden majoituspalvelut olisivat viimeinen vaihtoehto majoitusta etsittäessä.

Kyllähän tän täytyy kilpailukykyinen tää hinta olla sitten versus niihin palveluihin, minkä on kokenu aikaisemmin hyväksi. Jos nyt ihan lyhyt esimerkki vaan siitä otetaan, että täytyyhän tämmösen majoituspalvelun olla ainakin sen aamupalan verran halvempi sitten versus vaikka hotelli. Mikä puoltaa tommosen palvelun käyttöä sitten, jos ei siinä saa samaa, kun esimerkiks hotelleissa. (Haastateltava 12)

Mitä halvempi sitä parempi tämmöisessä tapauksessa. Tai sitä parempi totta kai hinta laatusuhdekin, mutta jos mä lähtisin tommoseen airbnb-toimintaan, niin kyllä mitä halvempi. Että, eihän siellä, kun yövytä. (Haastateltava 3)

UTAUT2-mallin mukaan hinta-arvo on yksi seitsemästä tekijästä, jotka vaikuttavat uuden teknologian käyttöönottoon. Yksilö ottaa uuden teknologian käyttöön todennäköisemmin, jos hän kokee, että uuden teknologian käyttö hyödyttää häntä enemmän, kuin siitä maksettu hinta. (Venkatesh ym., 2012). Tutkimuksen tuloksista pystyttiin selkeästi huomaamaan, että hinta-arvo-tekijä ohjaa myös jakamistalouden majoituspalveluiden käyttöönotossa kuluttajaa. Haastateltavat kokivat, että jakamistalouden majoituspalvelun tulee olla edullisempi kuin muut majoitusvaihtoehdot, jotta he omaksuisivat uuden majoitusmuodon omaan käyttöönsä.

5.1.2 Arjen luksus ja elämyksien kokeminen

Palveluiden lisäksi haastateltavat arvottivat majoitusta elämyksenä. Haastateltavat kertoivat, että majoittuminen jossain muualla kuin kotona on heille harvinaista herkkua, minkä takia he haluavat majoitukselta luksuksen tuntua. Kuitenkin tässä kohtaa palvelut riittivät tuomaan haastateltaville luksuksen tunteen, kun majoituksessa itse ei tarvitse tehdä päivittäisiä askareita. Arjen luksuksen

arvostamisen lisäksi se mihin tarkoitukseen majoitusta etsittiin, vaikutti siihen, halusivatko yksilöt osallistua jakamistalouden toimintaan.

Se on kumminkin taas sitten vähän arjen luksusta, kun pääset valmiisiin aamiaispöytiin ja siistiin huoneeseen. No ilmeisesti tässäkin voi valita sen, että siivoaako ite vai ei, mutta sitä haluaa lomalta helppoutta, vaivattomuutta (Haastateltava 11)

Haastatteluissa huomattiin, että lomamatka majoituksen tarkoituksena oli yksi syy miksi yksilöt valitsevat perinteisen hotellin jakamistalouden majoituspalveluiden sijaan. Haastateltavien tarve käyttää majoituspalveluita muina ajankohdina kuin loma-aikoina oli niin vähäistä, että haastateltavat kokivat haluavansa majoitukselta luksusta tai muuta erityisempää toimintaa, mitä he eivät normaalisissa arjessa kohtaa.

Ne kerrat, kun tarvitsee majoitusta, niin ne on ehkä enemmän sitten aina lomareissuja ja sitten lomareissulta hakee enemmän semmosta jotain spesiaalimpaa, että on valmis sitten maksamaan vähän enemmän. Ja on kiva käydä hotelliaamiaisella ja mieluummin sitten on majoittuneena johon kaupungin, esimerkiksi jos kaupunkilomaa ajatellaan, kaupungin keskusta ja sit on helppo mennä joka paikkaan. Tavallaan sen verran harvoin tarvitsee, että sitten kun sitä tarvitsee sitä majoitusta niin ehkä sitten se hotellimajoitus on se oikea vaihtoehto. (Haastateltava 10)

5.1.3 Muiden majoitusvaihtoehtojen helppous

Haastatteluissa haastateltavat korostivat vaivattomuutta ja muiden majoitusvaihtoehtojen helppoutta kertoessaan, miksi jakamistalouden majoituspalvelut eivät ole heidän ensisijainen valintansa. Kokemukset hotelleista ja jopa tietyistä hotelliketjuista puolsivat perinteisten majoituspalveluiden valitsemista, sillä vastauksissa korostui haastateltavien näkemys siitä, että hyväksi koettu hotelli on helppo valita, sillä yksilö tietää minkälaista vastinetta rahallensa saa. Haastateltavat kertoivat myös suosivansa tiettyjä hotelliketjuja juuri helppouden takia, sillä majoittuessa vastassa on tuttu ja turvallinen vaihtoehto.

Joo kyllä se siitä johtuu, että se on niin helppoa. Se on tosiaan niin helppoo [hotelliin meneminen], kun kaikki on vähän samannäköistä, samanlaista. (Haastateltava 3)

No siis sanotaan, että tämmöset perinteisetkin majoituspalveluvarausmallit on tehty aika helpoksi, jos sitä kautta lähetään. Ei oo tarvetta ollu näihin, koska nyt on niin helppo varata erilaisilta sivustoilta kuitenkin mitä tahansa majoituksia. (Haastateltava 12)

Tämän lisäksi haastateltavat kokivat tarvitsevänsä majoituspalveluita kohtalaisen harvoin, minkä takia he arvostavat majoituksessaan helppoutta. Haastateltavat arvostivat helppoutta itse varaustilanteessa kuin myös majoitusta käyttäessä. Aiemmassa tutkimuksessa on käynyt ilmi, että jakamistalouden alustoille rekisteröityminen on koettu liian vaivalloiseksi, sillä yksilöt kokevat uuteen palveluun rekisteröitymisen ja tutustumisen vaativaksi. (Spindeldreher. Ak, Fröhlich

& Schlagwein, 2019). Majoittuessa haastateltavat suosivat perinteisiä majoitusvaihtoehtoja kuten hotelleja, sillä ne lähes poikkeuksetta muistuttavat toinen toistaan ja näin ollen myös asioiminen hotellissa on helppoa, kun kaikki ovat samankaltaisia. Vastauksista myös ilmeni, että haastateltavien mielestä perinteisten majoitusvaihtoehtojen varaaminen on hyvin helppoa, minkä takia haastateltavat eivät ole kokeneet tarvetta vaihtaa omia käytäntöjään.

Haastateltavat kokivat myös, että heidän henkilökohtaiset asuntonsa ja kotinsa eivät ole suoraan vuokravalmiita, vaan ne tarvitsisivat hieman työtä, jotta haastateltavat suostuisivat majoittamaan tuntemattomia henkilöitä. Vastauksista kävi ilmi, että työmäärä poistaa tai siirtää henkilökohtaiset tavarat omasta kotoa pois tuntemattoman henkilön majoituksen ajaksi, on haastateltavien mielestä liian valtava suhteessa taloudellisiin hyötyihin.

Tietenkin aina tulee se, että jos sulla on hirveästi omaa henkilökohtaista tavaraa omassa asunnossa, minkä tällaisen palvelun piiriin annat, niin että minkälainen työ tavallaan on pohjalla, että voisin vaikka sen oman asunnon antaa tällaisen palvelun piiriin. Sitten pitäisi ehkä ne omat henkilökohtaiset tavarat poistaa sieltä ja tai laittaa johonkin piiloon. (Haastateltava 4)

Haastateltavat olivat myönteisimpiä siinä suhteessa, jos kyse olisi pidempikestoisesta majoittumisesta. Muutaman päivän tai viikon eteen haastateltavat eivät halunneet nähdä vaivaa, että olisivat järjestelleet kotinsa niin, että heidän henkilökohtaiset tavaransa olisi viety pois tuntemattoman henkilön majoittumisen ajaksi. Majoittamiseen suhtauduttiin suopeammin, jos haastateltava tietäisi olevansa pois kotoaan useiden kuukausien ajan esimerkiksi työmatkalla ja koti jäisi tyhjäkäytölle pitkäksi aikaa samalla kun asunnon kiinteät kulut juoksisivat. Tällaisessa tilanteessa kulujen kattamiseksi osa haastateltavista koki jakamistalouden majoituspalvelut jopa houkuttavaksi vaihtoehdoksi.

Spindeldreher ja muut (2019) tunnistivat aiemmassa tutkimuksessaan vaivannäköodotuksen yhdeksi yksilön esteeksi olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan. Yksilöt eivät osallistu jakamistalouden toimintaan, koska kokevat sen vaativan paljon vaivaa. Myös he havaitsivat, että yksilöt kokivat lyhytaikaisen asunnon lainaamisen liian vaivalloiseksi verrattuna pidempiaikaiseen, kuukausia kestäväan vuokraamiseen, mikä vähensi yksilöiden halukkuutta osallistua jakamistalouden toimintaan. Vaivannäköodotukset ovat myös yksi UTAUT2-mallin tekijöistä, jotka selittävät kuinka yksilö hyväksyy ja käyttää teknologiaa. UTAUT2-mallin vaivannäköodotusten on huomattu selittävän yksilöiden uuden teknologian käyttöönottoa siitä näkökulmasta, kuinka vaivalloista uuden teknologian hyväksyminen on (Venkatesh, ym., 2012). Venkateshin ja muiden ym. (2003) mukaan erityisesti vanhemmilla naisilla vaivannäköodotukset ovat suuressa roolissa uuden teknologian käyttöönotossa. Tämä todentui myös tässä tutkimuksessa osittain, sillä muiden vaihtoehtojen helppous -syy olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan esiintyi aineistossa yhdeksän kertaa ja kuusi vastaajista oli naisia. Kuitenkin otanta tässä tutkimuksessa oli verrattain pieni ja ikäryhmältään rajattu, joten tarvittaisiin vielä lisätutkimusta,

jotta havaittuja tuloksia voisi yleistää Venkateshin ja muiden (2003) tutkimuksen tavoin.

5.1.4 Majoituksen kesto

Se, minkä pituinen majoituksen tarve on, vaikutti myös syihin olla käyttämättä jakamistalouden majoituspalveluita. Haastateltavilla on erilaiset tarpeet viikonloppureissulle ja viikkojen pituiselle lomamatkalle. Tässä kohdin haastateltavien vastaukset erosivat toisistaan huomattavasti, sillä osa koki jakamistalouden majoituspalvelut sopivaksi pidemmille majoituksille, kun tarkoituksena on asettua asumaan majapaikkaan pidemmäksi aikaa. Osa taas epäröi jakamistalouden majoituspalveluiden käyttöä pitkiksi ajoiksi, sillä tällöin kyseessä on myös suurempi rahallinen panostus majoitukseen. Osa haastateltavista koki, että jakamistalouden majoituspalvelut sopisivat erityisesti lyhyille viikonloppureissuille, koska tarkoituksena ei olisi majoittua pitkää aikaa, minkä takia majoituksen ei tarvitsi täyttää kaikkia kriteereitä eikä näin lyhyestä majoittumisesta menetettävä raha olisi suuri, jos jotain ikävää tapahtuisi. Osa haastateltavista taas tyrmäsi täysin jakamistalouden majoituspalveluiden lyhyillä viikonloppureissuilla, sillä heidän mukaansa tämänkaltaisilla reissuilla on tarkoitus päästää irti arjesta ja olla tekemättä mitään arkiaskareita, kuten siivousta tai ruuanlaittoa.

Niin sit se aikaikkunakin, kuinka lyhyen aikaa sää oot siellä, niin se vaikuttaa myöskin. Jos sä meet tämmöiselle pitkälle viikonloppu [reissulle], niin sä haluat päästää irti ja sä et hirveesti tee. Sit jos tulee tämmöinen kuukauden setti, niin miksi mä en tekis niitä aamupaloja ja lähtis elää sitä elämää. Kyllä mun mielestä sekin vaikuttaa aika paljon. (Haastateltava 6)

Siinäkin on aika paljon myöskin sitten se, että minkälaiselle reissulle sä oot lähössä. Mä voisin aatella, että et jos mä lennän pidennetyks viikonlopuks Keski-Euroopan kaupunkiin, niin mä voisin helpostikin käyttää Airbnb:tä ja siinä ei ois kysymys pitkästä ajankohdasta eikä hirveän korkeista summista. Mutta sitten jos lähtis viikoks tai kaheks jonnekin vähän kauemmas ja sulla ois siihen jo paljon enemmän tarpeita ja ajatuksia, mitä sen majoituksen pitää pitää sisällään ja muuta, niin silloin olis myöskin isommasta rahallisesta sijoituksesta kysymys. Silloin ehkä ois paljon varovaisempi. (Haastateltava 9)

Haastateltavien mielipiteet jakamistalouden majoituspalveluiden soveltuvuudesta eri tarpeisiin erosivat selkeästi toisistaan. Yhteistä näille vastauksille oli se, että majoituksen keston vuoksi yksilöt olivat kieltäytyneet jakamistalouden majoituspalveluiden käytöstä, olipa sitten kyseessä ollut liian pitkä- tai lyhytkestoinen majoitus. Majoituksen kesto siis vaikutti yksilöiden halukkuuteen käyttää jakamistalouden majoituspalveluita.

5.1.5 Pakettimatkat

Myös pakettimatkat nostettiin yhdeksi syyksi, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden toimintaan. Osa haastateltavista kertoi pakettimatkojen olevan

ensisijainen keino löytää majoitusta lomamatkalle. Pakettimatkojen varaaminen koettiin helpommaksi kuin jakamistalouden majoituspalveluiden varaaminen, sillä pakettimatkojen varausta tehdessä haastateltava löysi samalla myös sopivat lennot itselleen. Pakettimatkojen valintaa puolsi haastateltavien keskuudessa myös se, että pakettimatkan takana toimii usein matkanjärjestäjä, jolta saa tukea ongelmien sattuessa. Vastauksista nousi esille se, että jakamistalouden majoitusta olisi helpompi ja vaivattomampi etsiä, jos samalta sivulta saisi matkanjärjestäjien verkkosivujen tapaan varattua lennot ja mahdolliset muut lisäpalvelut, kuten lentokenttäkuljetuksen. Ennen kaikkia haastateltavat painottivat varaamisen helppoutta siinä, minkä majoituspalvelun he valitsevat.

Asiaa edesauttaisi kovasti se, että löytyisi joku semmoinen alusta, jolla pystyisi yhdellä silmäyksellä hoitamaan ne aktiviteetit ja mahdolliset lennot ja majoituksen, koska nyt tällä hetkellä tulee helposti mentyä vaan sinne matkanjärjestäjän sivuille ja sieltä sitten klikkailtua tarvittavat asiat. (Haastateltava 2)

Se [pakettimatka] on nimenomaan helppo. Haluais varmaan enemmän, se mitä reissaa, niin haluais varmaan enemmän tehdä omatoimisia matkoja, että se on varmaan justiinsa tuo, kun on niin laiska. Niin se on niin helppoo hypätä siitä kentältä linja-autoon ja se vie respaan asti. (Haastateltava 3)

Majoitukseen liittyvät tekijät -luokassa suurimmiksi jakamistalouden majoituspalveluihin osallistumattomuutta selittäviksi syiksi nousivat palveluiden puute, elämyksien ja luksuksen arvostaminen majoituksessa, muiden majoitusvaihtoehtojen helppous, majoituksen pituus, pakettimatkat ja se mihin tarkoitukseen kyseinen majoitus on hankittu.

5.2 Kielteiset mielikuvat

Toiseksi luokaksi muodostui kielteiset mielikuvat -luokka. Tämän luokan mukaan yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan, sillä heillä on kielteisiä mielikuvia ilmiöstä, jotka vaikuttavat esimerkiksi siihen, kokevatko yksilöt jakamistalouden majoituspalvelut luotettaviksi. Kielteisiä mielikuvia yksilöille on syntynyt muun muassa siksi, että he ovat kuulleet tai lukeneet mediasta, kuinka muiden yksilöiden odotukset majoituksen laadusta tai tasosta eivät ole täyttyneet, kun he ovat majoittuneet jakamistalouden käsitettä vastaavassa majoituksessa. Haastatteluista ilmeni, että osa vastaajista koki jopa pelkoa siitä, että tulisi huijatuksi, jos käyttäisi jakamistalouden majoituspalveluita.

Vastauksista huomattiin, että suurin osa haastateltavista koki epäluottamusta ennen kaikkea majoituspalvelua kohtaan ja erityisesti epäluottamusta herätti inhimillinen tekijä palvelun takana. Sitä vastoin suurin osa haastateltavista koki itse jakamistalouden alustan luotettavaksi. Haastatteluissa huomattiin, että majoituksen varaamista jakamistalouden alustan kautta pidettiin riskittömänä, mutta yksilö palvelun takana koettiin riskitekijäksi, sillä yksilö on voinut esimerkiksi tuplabuukata vuokrattavan kohteen tai ilmoittaa palveluun asunnon, jota

ei oikeasti ole olemassa. Pääasiassa ihmisten epäluottamus ei kohdistunut tekniiseen alustaan vaan ennen kaikkea ihmiseen majoituspalvelun takana.

Täyttymättömien odotuksien ja epäluottamuksen lisäksi haastateltaville muodostui kielteisiä mielikuvia siitä, että he eivät tuntisi ihmistä, joka majoittuisi jakamistalouden majoituspalvelun kautta haastateltavan asunnossa, jos haastateltava tällaiseen toimintaan lähtisi. Tuntematon vuokraaja lisäsi yksilöiden negatiivisia mielikuvia jakamistalouden palveluista, sillä haastateltavat kokivat epäluuloisuutta vuokralaista kohtaan, toisin kuin normaalissa asunnon vuokraustoiminnassa, jossa vuokraajaehdokkaiden profiileihin ja muun muassa luottotietoihin pystyy tutustumaan ennen kuin heille päätyy vuokraamaan asuntoa.

Vuokraajan tuntemattomuus nousi suureen roolin siinä vaiheessa, kun haastateltavien kanssa keskusteltiin, haluaisivatko he majoittaa yöpyjiä omassa asunnossaan. Moni haastateltavista kieltäytyi juuri sen takia, että vuokraajaa ei tunneta etukäteen eikä voida luottaa, että vuokraaja kohtelisi asuntoa hyvin. Lisäksi useampi haastateltava koki, että he menettäisivät yksityisyytensä, jos antaisivat oman henkilökohtaisen asuntonsa jakamistalouden majoituspalveluiden piiriin. Oma koti nähtiin pyhänä paikkana, minkä takia yksilöillä on vaikeaa osallistua jakamistalouden majoitustoimintaan majoittajana. Sijoitusasunnon omistaminen helpotti yksilöiden osallistumista jakamistalouden majoitustoimintaan, sillä yksilöt eivät kokeneet sijoitusasuntoa intiimiksi tai pyhäksi paikaksi. Se, että vuokraajan profiiliin ei pysty tutustumaan etukäteen häiritsi haastateltavia, sillä he pelkäsivät majoittavansa epäluotettavan henkilön kotonaan.

Edellä mainittujen syiden lisäksi harmaan talouden mahdollisuus huolestutti haastateltavia, minkä takia harmaa talous lisättiin kielteiset mielikuvat -luokkaan. Haastateltavat kokivat, että jakamistalouden majoituspalveluissa on mahdollisuus harmaan talouden toteutumiseksi, mikä vaikutti kielteisesti yksilöiden mielikuviin jakamistalouden ilmiöstä. Haastateltavat kokivat, että harmaa talous voi toteutua esimerkiksi, jos majoittajat eivät ilmoita todenmukaisia tulojaan majoitustoiminnasta verottajalle. Haastateltavat kokivat, että perinteiset majoituspalvelut eivät ole jakamistalouden majoituspalveluiden kanssa samalla viivalla. Tämä johtui heidän mielikuvistaan, joiden mukaan jakamistalouden majoittajilla on vapaampi kenttä toteuttaa liiketoimintaansa kuin perinteisillä toimijoilla, joiden täytyy toimia vastuullisesti säädettyjen yrityslakien puitteissa. Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin yksilöiden syitä olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan kielteiset mielikuvat -luokassa esiintyneiden syiden avulla.

5.2.1 Epäluottamus palvelua kohtaan

Lähes 92 prosenttia haastateltavista koki epäluottamusta jakamistalouden majoituspalveluita kohtaan, minkä vuoksi he nimesivät epäluottamuksen yhdeksi syyksi olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan. Perinteisiin majoitusvaihtoehtoihin verrattuna jakamistalouden majoituspalveluita pidettiin epäluotettavampina, koska haastateltavat kokivat, etteivät voi olla varmoja siitä, onko ilmoitettua majoitusta oikeasti olemassa tai menevätkö heidän rahansa hukkaan, jos varattu majoitus ei ole sitä mitä on luvattu. Perinteisten majoituspalveluiden

käyttöä puolsi niiden joustavuus, joka lisäsi yksilöiden luottamusta niitä kohtaan. Esimerkiksi maksaminen ja laajemmat saapumisajat tekivät perinteisistä majoituspalveluista, kuten hotelleista luotettavimpia yksilöiden silmissä.

Vähän semmonen epäluotettava kuva. Yhdessä taloyhtiössä oli näitä Airbnb asuntoja, mistä talon asukkaat ei tiennyt mitään. Ihmeteltiin vaan, kun siellä tapahtui kaikkea siellä rappukäytävissä, ja sitten siellä oli vähän epäsiisteyttä ja tän tyyppistä, niin ne olikin hotellihuone käytössä ne asunnot. (Haastateltava 1)

Kuinka luotettavia nää alustat on? Onks siellä paljon huijauksia, väärinkäytöksiä? Perinteisessä majoitusmallissa, niin kun hotellissa, tai jos sä varaat hotellihuoneen, niin se on siellä ja sä maksat sitten sen vaikka lähtiessä. Näistä ei voi olla aina varma. (Haastateltava 12)

Pelko huijatuksi tulemisesta ohjasi myös yksilöiden päätöstä osallistua jakamistalouden majoituspalveluiden toimintaan. Yksilöillä oli pelkoja siitä, menettävätkö he rahansa, jos kohdetta ei olisikaan olemassa. Tällaista pelkoa yksilöillä ei ilmennyt perinteisiä majoituspalveluita käytettäessä, sillä yksilöt kokivat aiemmin käytetyt majoitusmallit kuten hotellit, seuramatkat ja lomaosakkeet luotettavammiksi vaihtoehdoksi. Toisaalta näiden perinteisten majoitusvaihtoehtojen luotettavuutta ajoi se seikka, että haastateltavilla ei ollut omakohtaista kokemusta jakamistalouden majoituspalveluista. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia mielikuvia yksilöillä on jakamistalouden majoituspalveluista ja näiden mielikuvien avulla pohtia, miksi yksilöt eivät ole osallistuneet jakamistalouden majoituspalveluihin. On tärkeää muistaa, että tämän tutkimuksen tulokset pohjautuvat haastateltavien mielikuviin eivätkä kokemukseen aiheesta.

No ehkä sitten se justiin jotenkin se luotettavuus on sitten kärsinyt siinä, niin jotenkin pelko siitä, että menee rahat hukkaan. (Haastateltava 2)

No jos mä nyt aattelin, että mä lähtisin varaamaan meille jollekin reissulle majoitusta [jakamistalouden majoituspalvelun kautta] ensimmäistä kertaa, niin sitä aika paljon koittais tutkia ja vähän ois pelko peffassa, ettei mee rahat hukkaan tai että saa sitä mitä tilaa. Varmaan se luotettavuus prosentti ei oo niin korkea, kun että tilaat jostakin suomalaisen arvostetun seuramatkajärjestäjän kautta esimerkiksi hotellin tai sitten esimerkiksi tuon RCI:n kautta, josta on vuosia tilannut ja monessa paikassa käyny, niin on huomannut, että ne kuitenkin aika hyvin sitten vastaa sitä, mitä tilaa. (Haastateltava 9)

Haastateltavia mietitytti sekä jakamistalouden alustan luotettavuus että jakamistalouden palvelun luotettavuus, jonka takana on ihminen. Pääasiassa jakamistalouden alustat koettiin luotettaviksi ja haastateltavien epäluottamus kohdistui jakamistalouden palveluosaan. Haastateltavien epäluottamus palvelua kohtaan syntyi majoituspalvelun takana olevasta ihmisestä. Jakamistalouden ilmiön tekemiseen puoleen luotettiin, mutta luottamus ihmistä kohtaan oli vähäisempää.

Se tulee sitä, jos mä oon vuokraajana niin sitä kukaan ottaa sen viikoks, vaikka sen kämpän, niin sitä kohtaa on epäluuloja (Haastateltava 3)

Ei siihen [alustaan] varsinaisesti, vaan sitten näihin, et jos jonkun varauksen tekee, että voiko ihan täysin luottaa, että meneekö se ihan näin niin kuin on sovittu. Elikkä se menee sinne loppupäähän sitten, että toimiiko asiat siellä. (Haastateltava 5)

Haastateltavat tarkoittivat jakamistalouden palveluilla kaikkia niitä majoittumisprosessin vaiheita, joissa on mukana yksilölle tuntematon majoittaja tai majoittuja ja näin ollen inhimillinen tekijä astuu teknisen puolen kanssa mukaan varausprosessiin. Kaikki varausprosessin vaiheet, joissa tuntematon ihminen on vastuussa, herättivät epäluottamusta haastateltavissa. Epäluottamusta herätti muun muassa se, onko jakamistalouden alustalla esiintyvä asunto oikeasti olemassa, onko majoituskohteella todenmukaiset kuvat, onko vuokrattava asunto siisti, minkälaisessa kunnossa vuokrattava majoitus on ja menevätkö asiat niin kuin jakamistalouden alustalla on sovittu. Tilanteessa, jossa haastateltava päätyisi itse vuokraamaan tai jakamaan omaa asuntoaan, epäluottamusta herätti se, kuinka tuntematon majoittuja kohtelisi vuokrattavaa asuntoa.

Ehkä vähän saatan olla epäluuloinen, että minkälaisia asuntoja siellä on. Suurin osa varmaan on ihan ok, mutta sitten halua ehkä, kun lähtee lomalle, niin varmistuu siitä, että ihan varmasti on, eihän nyt hotelleistakaan aina tiiä, että onko ne hyviä mutta, että, on asiallinen majoitus. (Haastateltava 7)

Siinä [jakamistalouden majoituspalveluissa] on ehkä enemmän epävarmuustekijöitä taas sitten hotelleihin verrattuna. Lähinnä se minkälaisessa kunnossa asunto on, ja vastaako se sitä, mitä [on luvattu], kun siitä puuttuu ne vastuutekijät, siivous ja järjestys ja kaikki majoitukseen liittyvät ylläpitoasiat, jotka tavallaan hotellissa on. Sä voit luottaa siihen, että kun sä meet sinne [hotelliin] ja tiedät suurin piirtein mitä sä saat. Tässä sä et välttämättä aina tiedä. (Haastateltava 10)

Ennen kaikkea haastateltavia huolestutti se, voivatko he luottaa toiseen yksilöön ruudun takana, kun taustalla ei ole majoituskohteista vastaavaa organisaatiota niin kuin hotelleissa vaan pelkästään sivusto, joka välittää vapaita asuntoja. Kaiken kaikkiaan epävarmuustekijä nousi vastauksissa eniten esille silloin, kun haastateltavat vertasivat jakamistalouden majoituspalvelun luotettavuutta perinteisiin majoituspalveluihin, joista heillä oli aiempaa kokemusta ja joista he kokivat saavansa vastinetta rahoilleen.

Epäluottamuksen kokeminen jakamistalouden majoitustoimintaa kohtaan on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, sillä esimerkiksi Mahadevan (2018) on tunnistanut, että yksilöt kokevat luottamuksen puutteen olevan suuri este jakamistalouteen osallistumiseen ja, että luottamuksen puute vaikuttaa negatiivisesti yksilöiden tyytyväisyyteen. Tussyadiyah (2015) on selvittänyt, että yhteisölliseen kulutukseen osallistuvat henkilöt kokivat epäluottamuksen tuntemattomia yksilöitä ja jakamistalouden alustaa kohtaan esteeksi osallistua jakamistalouden toimintaan. Myös muissa aikaisemmissa tutkimuksissa käy ilmi, että luottamuksen puute jakamistaloudessa kohdistuu erityisesti toiseen yksilöön ja siihen huoleen,

että toisten yksilöiden teot olisivat haitallisia. Luottamuksen puute jakamistalouden vertaiskäyttäjiä kohtaan johtuu siitä, että yksilöllä on käytössään vain niukasti tietoa jakamistalouden vertaiskäyttäjistä. Lisäksi on havaittu epäluottamusta myös jakamistalouden alustoja kohtaan. Kuitenkin suuri osa alustaan liittyvästä luottamuksen puutteesta voi johtua luottamuksen puutteesta muita jakamistalouden vertaiskäyttäjiä kohtaan. (Spindeldreher ym., 2019). Yleinen luottamuksen puute tuntematonta yksilöä kohtaan on tunnistettu yhdeksi esteeksi, joka vaikuttaa yksilöiden jakamistalouden osallistumattomuuteen.

5.2.2 Tuntematon vuokraaja

Useat haastateltavat rinnastivat mielikuvissaan jakamistalouden majoituspalvelut samanlaiseksi vuokraustoiminnaksi kuin sijoitusasuntojen pitkäaikaisen vuokraamisen ennemmin kuin hotellin kaltaiseksi lyhytaikaiseksi majoittumiseksi. Tämän takia haastateltavat kokivat luottamusta vähentäväksi tekijäksi sen, että jakamistalouden majoituspalveluissa tulevaan vuokralaiseen tai majoittajaan ei pysty tutustumaan syvemmin ennakoon. Kynnys majoittaa tuntematon ihminen kotonaan, oli haastateltaville valtava riski, joka rajoitti heidän halukkuuttaan osallistua jakamistalouden toimintaan majoittajan näkökulmasta. Majoittajaan tulisi päästä tutustumaan tarkemmin, jotta haastateltavien halukkuus osallistua jakamistalouden majoitustoimintaan kasvaisi.

En oikeastaan missään määrin koe, että voisin jollekin ventovieraalle lainata asuntoani. Joku sukulainen kyllä ja ilman muuta, jonka tunnen ja tiedän tai joku hyvin lähipiiristä oleva henkilö kyllä, mutta se riski siinä, että voi tulla niitä ikäviä yllätyksiä niin se pitää siitä huolen, että en ole innokas ollenkaan. (Haastateltava 5)

En mä tiä haluaisinko mä omaan kotiini ventovieraita ihmisiä, kun ei yhtään tunne ketä on ja minkälainen siisteys käsitys [heillä on]. Kun oon lukenut näistä tämmöisistä tyypeistä, jotka on pistäny ihan säpäleiksi kämpän. Oma koti on silleen tavallaan pyhä paikka, siis sillein semmoinen paikka, että en mä halua välttämättä ihan ventovieraita nukkumaan mun sängyssä. Kun sä vuokraat asuntokin, niin onhan siinä riskit. Mut sää ite pääset valitsee silloin ne vuokralaiset, että tällaisessa ei välttämättä pääse suoraan tai ei ainakaan saa mitenkään erityisen hyvää kuvaa siitä, kuka sinne on tulossa. (Haastateltava 7)

Tuntemattoman päästäminen omaan kotiin tuntui haastateltavilta epämukavalta ajatukselta, koska riski siitä, että majoittuja hajottaisi majoittajan omaa omaisuutta oli haastateltavien mielestä suuri. Majoittujan tuntemattomuus mainittiin erityisesti silloin, kun haastattelussa keskusteltiin siitä, haluaisivatko haastateltavat itse toimia majoittajana jakamistalouden majoituspalveluiden piirissä. Yhdeksän kahdestatoista vastaajasta eli 75 % kaikista vastaajista kieltäytyivät täysin majoittamasta tuntematonta henkilöä omaan kotiinsa. Loput kolme haastateltavaa sanoivat voivansa osallistua jakamistalouden majoitustoimintaan taloudellisen hyödyn takia. Lähes kaikki haastateltavat pohtivat sitä, voisivatko taloudelliset hyödyt motivoida heitä osallistumaan jakamistalouden toimintaan majoittajana. Kahdeksan haastateltavaa koki, että taloudelliset hyödyt eivät ole

riittävän suuret korvaamaan yksityisyyden menetystä, jonka he kokivat kohtavansa, jos tuntematon henkilö majoittuisi heidän omassa kodissaan. Haastateltava 5 oli ainoa, joka ei kokenut missään haastattelun vaiheessa taloudellista hyötyä tarpeeksi motivoivaksi tekijäksi osallistua jakamistalouden toimintaan majoittajan näkökulmasta ja ainoana haastateltavana hän kieltäytyi täysin majoittamasta ketään tuntematonta henkilöä kotonaan.

Myös tässä voidaan huomata Venkateshin ja muiden tutkijoiden (2012) esittämän hinta-arvo-tekijän vaikutus yksilöiden halukkuuteen osallistua jakamistalouden toimintaan. Suurin osa haastateltavista koki, ettei jakamistaloudesta saatava rahallinen korvaus ole linjassa jakamistalouden riskien kanssa, minkä vuoksi he eivät halua osallistua jakamistalouden majoitustoimintaan majoittajana. Tuntemattoman vuokraajan majoittaminen on liian suuri riski verrattuna mahdolliseen taloudelliseen hyötyyn. Spindeldreherin ja muut (2019) havaitsivat omassa tutkimuksessaan, että yksilöt pitivät ajatusta omistamiensa resursien jakamisesta tuntemattomien ihmisten kanssa pelottavana.

5.2.3 Yksityisyyden menettäminen

Yksityisyyden menettäminen koettiin yhdessä tuntemattoman vuokraajan kanssa tekijöiksi, jotka vaikuttivat siihen miksi yksilöt eivät halua osallistua jakamistalouden toimintaan majoittajina. Haastateltavat kokivat oman kotinsa intiimiksi ja yksityiseksi paikaksi, jonka jakaminen tuntemattoman majoittujan kanssa tuntuisi epämiellyttävältä. Omaa asumismuotoa tai muita henkilökohtaisia asioita ei haluta paljastaa, jotta yksityisyydensuoja pysyisi tarpeeksi vahvana. Asunnot, joihin haastateltavat olivat vieneet omia henkilökohtaisia tavaroita, kuten mökki ja oma koti, olivat paikkoja, joita vähemmän mieluusti vuokrattaisiin tai lainattaisiin eteenpäin. Haastatteluissa ilmeni, että sijoitusasunnon olemassaolo helpottaisi yksilöitä osallistumaan jakamistalouden majoituspalveluihin, sillä haastateltavat kokivat, että sijoitusasunnossa ei olisi samanlaista intiimiyttä kuin omassa henkilökohtaisessa kodissa.

No se on ehkä mulla se kynnyks se siitä yksityisyyden menettämisestä, jos puhutaan puhtaasti, että omaa kotia tai siellä olevaa tyhjää huonetta, [jota vuokraisi]. Mutta sillona ei ehkä olisi niinkään, jos se on sijoituskämppä tai semmoinen asunto. Mutta sit siihen tulee se aikaresurssi, että sitä pitää pystyä hoitamaan, että ehkä oman ajankäytön haasteet tulee mulle vastaan, minkä takia ei oo semmoiseen lähteny mukaan. Ja tietenkin se, että pitää olla taloudelliset mahdollisuudet sitten, sulla pitää olla se sijoitusasunto. (Haastateltava 6)

Mä en luota tavallaan, että käyttäytyiskö he ihan niinku hotelleissa vai oisko he ihan niin kuin pellossa? Että, mulla on jotenkin semmoinen, yksityisyyden suoja on aika iso, että mä en varmaan pystyis kuvittelemaan, että mä majoittaisin kumpaankaan paikkaan, en mökille enkä tähän. Jotenkin mä en ehkä halua jakaa omaa yksityistä asumismuotoa muiden kanssa. (Haastateltava 11)

Turvallisuusriskin on havaittu vaikuttavan yksilöiden päätökseen osallistua jakamistalouteen, sillä yksilöt kokevat jakamistalouden aiheuttavan yksityisyyden

menettämisen, koska palvelua käyttäessään he joutuvat paljastamaan omia henkilökohtaisia tietojaan ja tavaroitaan (Spindeldreher ym., 2019). Myös muissa aikaisemmissa tutkimuksissa on tunnistettu, että jakamistaloudessa voi ilmetä sekä verkossa tapahtuvia että fyysisiä yksilöiden yksityisyyteen liittyviä huolenaiheita, jotka eivät kuitenkaan suoraan vaikuta jakamiskäyttäytymiseen (Lutz, Hoffmann, Bucher & Fieseler, 2018).

5.2.4 Negatiiviset mielikuvat

Haastattelujen perusteella negatiiviset mielikuvat ja ennakkoluulot osoittautuivat myös yleisiksi syiksi olla käyttämättä jakamistalouden majoituspalveluita. Haastateltavat perustelivat negatiivisia mielikuvia jakamistalouden ilmiöstä muun muassa siisteyskäsitteillä. Haastateltavat eivät luottaneet siihen, että majoituskohde tai heidän kotiinsa majoittuva henkilö olisi tarpeeksi siisti tai kohtelisi toisen yksilön omaisuutta huolellisesti. Suurimmalta osalta negatiiviset mielikuvat johtuivat ennakkoluuloista toista yksilöä kohtaan, kun ei ole varmuutta siitä, mitä ja kuka on jakamistalouden majoituspalveluissa vastassa.

Onko mulla sit se ennakkoluulo? Mullahan on aina kauhistus toisten petivaatteissa nukkuminen, ja hotellissahan taas tietää sen, että siellä nyt on ainakin lakanat vaihdettu, ja näin, et sillain sit se siisteys ja puhtaus. Mistä sä noista tiedät mimmosii siellä on asunu, ollu ja eläny. Et on hirmu tämmöiset kielteiset ennakkoluulot. (Haastateltava 11)

Jotenkin tuntuu, että aika monella ihmisellä on se ajatus, että kun joku ei ole oma, niin ei sillä ole niin väliä, miten sitä käyttää. (Haastateltava 5)

Spindeldreher ja muut (2019) tunnistivat omassa tutkimuksessaan yhdeksi esteeksi jakamistalouden osallistumiseen suorituskykyriskin. Suorituskykyriskillä viitataan siihen, että yksilölle tarjottu jaettava resurssi ei välttämättä vastaa odotettua tasoa sen suorituskyvyn tai laadun suhteen. Myös tässä tutkimuksessa ilmeni, että haastatellut ihmiset olivat epävarmoja sen suhteen, vastaisiko jaettu resurssi kuvauksia ja odotuksia. Negatiivisia mielikuvia aiheuttivat myös mediassa esiin tulleet tapaukset väärinkäytöksistä. Haastateltavat olivat törmänneet mediassa uutisiin, joissa oli puitu negatiivisia puolia jakamistalouden majoituksesta. Median kirjoitusten perusteella syntyneet negatiiviset mielikuvat ilmiöstä ovat jääneet vahvasti haastateltavien mieleen, minkä takia he suhtautuvat varauksella jakamistalouden majoituspalveluihin. Negatiivisten kirjoitusten ja muiden ihmisten negatiivisten kokemusten takia myös haastateltaville on jäänyt negatiiviset tai kielteiset mielikuvat jakamistalouden ilmiöstä ja ennen kaikkea jakamistalouden majoituspalveluista.

Oonhan mä nyt jonkun verran sitten lukenu lehdistä, että kaikki ei mennykkään ihan putkeen, että siellä sitten ei oookkaan ollu ihan semmoinen asunto mitä on luvattu ja on ollu ongelmia sitten sen avaimen kanssa. Ehkä mulla jää sitten mieleen tämmöiset negatiiviset jutut näistä. (Haastateltava 11)

Negatiivisiin mielikuviin liittyy vahvasti odotukset majoituskohteesta, ja jos kaikki ei ole mennyt niin kuin oli suunniteltu, jäävät odotukset täyttymättä. Osa haastateltavista mainitsi, että jakamistalouden majoituspalvelut, joista he olivat kuulleet, eivät olleet vastanneet odotuksia. Tässä tutkimuksessa haastateltavilla ei ollut kokemusta itsellään jakamistalouden majoituspalveluista, joten haastateltavilla oli vertaiskokemusta täyttymättömäksi jääneistä odotuksista. Täyttymättömät odotukset osoittautuivat yhdeksi syyksi, miksi yksilöt eivät olleet osallistuneet jakamistalouden majoitustoimintaan.

Ne ei oo vastannu odotuksia. Kohde yleensä. Sitten vaikka se taso ei ole ollukkaan sitten ihan semmoinen mitä on aatellut. (Haastateltava 2)

Siellä ei kaikki oookkaan sitten ihan toiminut niinku asiat sovittu, elikkä siellä on tullut jotain yllätyksiä, mutkia matkaan. (Haastateltava 5)

Vaikka omakohtainen kokemus jakamistalouden majoituspalveluista puuttuu tutkimuksen osallistujilta, ovat muiden jakamistalouden majoituspalveluiden käyttäjien täyttymättä jääneet odotukset jääneet kaiheartamaan haastateltavien mieltä, mikä on johtanut negatiiviseen ajatteluun jakamistalouden majoituspalveluista. Muiden kokemukset ovat vaikuttaneet siihen, miksi tämän tutkimuksen haastateltavilla on negatiivisia mielikuvia ilmiöstä.

5.2.5 Harmaan talouden mahdollisuus

Mielikuva harmaan talouden mahdollisuudesta jakamistalouden majoituspalveluissa huolestutti haastateltavia, minkä takia harmaan talouden mahdollisuus nimettiin yhdeksi syyksi olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan. Haastateluissa haastateltavat pohtivat, kuinka jakamistalouden majoituspalvelut vaikuttavat yhteiskunnan hyvinvointiin, jos jakamistalouden majoitusmuodot lisääntyvät loputtomasti, jolloin perinteiset majoitusyritykset joutuvat ahdinkoon. Erityisesti haastateltavia mietitytti, maksavatko jakamistalouden majoituspalveluiden majoittajat tuloveroa vuokraustoiminnastaan, ja pystytäänkö veronmaksua valvomaan tarpeeksi tehokkaasti. Lisäksi vastauksissa ilmeni kielteinen mielikuva siitä, harrastavatko jakamistalouden majoituspalveluiden majoittajat veronkiertoa niin, että he eivät ilmoita kaikkia majoitustapahtumia verottajalle. Huoli on aiheellinen, sillä Martinin (2016) mukaan jakamistalouden alustoista erityisesti Airbnb:tä ja Uberia on syyllistetty harmaasta taloudesta ja veronkieron edistämisestä.

Suomen lainsäädännössä on määritelty, että myös satunnaisesta tai lyhytaikaisesta vuokraustoiminnasta tulee maksaa veroa. Jakamistalouden majoituspalveluista, kuten Airbnb-asuntojen vuokrauksesta, saatavat tulot katsotaan Suomessa pääomatuloiksi, minkä takia niistä maksetaan pääomatuloveroa (Vero.fi, 2018). Käytännössä vastauksista kävi ilmi, että haastateltavat pitävät myös yhteiskunnan hyvinvointia tärkeänä ja painottivat majoituksen valinnassa yrittäjälähtöistä toimintaa, jonka avulla tuetaan yrityksiä voitollisen tuloksen tavoittelua ja sitä kautta kattavampaa veronmaksua.

Niin tietenkin vähän mietin sitä, että mites sit nää veroasiat näissä asioissa, kuinka yhteiskunta hyöttyy tämmöisestä palvelusta. Sitä kun mietin, että meneekö sit käyttöaste taas näiltä hotelleilta ja muilta majoituspalveluilta missä on sitten, se perustuu siihen yrittäjyyteen ja sellaiseen tavallaan voiton tekemiseen ja sitä kautta myös veronmaksuun. Täähän vaikuttaa sitten taas koko yhteiskunnan talouteen. Jos kaikki lähde-tään niin kuin vuokraamaan toiselta ja ei enää sitten osteta niitä palveluita ihan palveluntarjoajilta, että se tietenkin mietityttää siinä. (Haastateltava 4)

Kyllä sanoisin näin, että tässä ei kyllä sitten tavallaan perinteiset majoituspalveluntuottajat oo samalla viivalla näitten kanssa, koska tässä tulee moniakin eri asioita esimerkiksi tämmöiset verotukselliset asiat, vakuutusasiat, vastuukysymykset, harmaa talous. Perinteiset majoitustoimijat, niillähän on varsin tiukka sapluuna, missä ne joutuu toimimaan, niin onko näillä mitään vastaavaa sitten, puhutaan vaikka yrityksen vastuuvakuuttamisesta ihan esimerkkinä. Niin onko Airbnb-majoittajalla esimerkiksi vastuuvakuutus, jos siellä vaikka asiakkaalle jotakin tapahtuu. Tosiaan tää harmaa talous ainakin mua henkilökohtaisesti ärsyttää, että tässä on kyllä hyvä mahdollisuus siihen harmaaseen talouteen. Et, verottajahan ei saa minkäänkokoista tietoa esimerkiksi siitä, että kuinka paljon sulla on majoittujia ollu. (Haastateltava 12)

Haastateltavat kokivat, että jakamistalouden majoitustoiminta pienentää perinteisten majoituspalveluiden käyttöastetta, joka taas mahdollisesti pienentää yhteiskunnan hyötyjä, jos jakamistalouden majoitustoiminnassa syyllistytään harmaaseen talouteen. Haastateltavat kokivat, että perinteiset majoituspalvelut eivät ole samanarvoisia uusien jakamistalouden majoituspalveluiden kanssa, sillä perinteisillä majoituspalveluilla on tiukempi toiminta-alue, sillä jakamistalouden majoitustoimintaa on vielä varsin vähän rajoitettu tai erilaisilla lailla rajattu. Huoli perinteisten palveluntarjoajien ja yrittäjien pärjäämisestä jakamistalouden majoituspalveluita vastaan ilmeni erityisesti niillä haastateltavilla, jotka kertoivat olevansa yrittäjätaustaisia tai nykyisiä yrittäjiä. Schor ja Fitzmaurice (2015) toteavatkin, että jakamistalous voi häiritä voimakkaasti vakiintuneita ja perinteisiä yrityksiä aloilla, joilla jakamistalous on saanut jalansijaa. Esimerkiksi hotellien kysyntä laskee, jos jakamistalouden kaltaisia majoituspalveluita suositaan enemmän. (Schor & Fitzmaurice, 2015). Toisaalta myös haastateltavien huoli omasta turvallisuudestaan ja vakuutuksestaan ilmeni käyttäessään jakamistalouden majoituspalveluita. Fyysinen riski on aiemmin tunnistettu esteeksi osallistua jakamistalouden toimintaan. Fyysisellä riskillä tarkoitetaan sitä, että käyttäessään jakamistalouden palveluita yksilöt kohtaavat omaa turvallisuutta huojuttavan riskin. (Spindeldreher ym., 2019). Tässä tutkimuksessa haastateltava 12 koki huolta omasta fyysisestä turvallisuudestaan, koska ei ollut varma koskevatko samat vastuuvakuuttamiset myös jakamistalouden majoituspalveluita kuin hotelleja.

Vaikka jakamistalouden majoituspalvelut aiheuttivat haastateltavissa kielteisiä tunteita ja mielikuvia yhteiskunnan näkökulmasta, pidettiin ilmiöitä ja sen piirteitä osin myös onnistuneina yksilön näkökulmasta. Ne henkilöt, jotka olivat huolissaan harmaan talouden mahdollisuudesta ja yhteiskunnan pärjäämisestä, olivat kuitenkin sitä mieltä, että yksilölle jakamistalouden talouden majoituspalvelut mahdollistavat kattavamman majoitustarjonnan.

Joka tähän palveluun on antanut, vaikka sen oman asuntonsa, niin se auttaa tavallaan ehkä hänen henkilökohtaista talouttaan ja kattaa niitä kuluja mitä siitä asiasta on. Onhan tää tämän palvelun käyttäjälle tosi erinomainen tapa keventää varmasti sitten taas rahapussia sen verran, että jää sitä rahaa johonkin muuhun asiaan, mikä sitä yhteiskuntaa pyörittää. Itse mietin entisenä yrittäjänä mistä sen verotulon se valtiokin, yhteiskuntakin sitten saa, jos kaikki pyöris tällaisen periaatteen mukaisesti. (Haastateltava 4)

Positiivisia varmaan on se, että se antaa uusia mahdollisuuksia kuluttajille, majoituspalveluissa ja sitten tietenkin saavutettavuus on kasvanut, koska näitä on paljon tarjolla. Se antaa monipuolisuutta tuohon majoituspalveluun. (Haastateltava 12)

Kaiken kaikkiaan haastateltavia huolestutti jakamistalouden ilmiössä se, mikä on yhteiskunnan rooli taloudessa, jos palvelutoiminta pienenee ja jakaminen sekä lainaaminen yleistyvät. Verotulojen turvaaminen ja harmaan talouden mahdollisuus vaikuttivat haastateltavien mielikuviin, minkä vuoksi osallistuminen jakamistalouden toimintaan tuntuu heistä vieraalta. Seuraavassa alaluvussa tarkastellaan, kuinka yksilöiden tottumukset vaikuttavat siihen, miksi yksilöt eivät ole osallistuneet jakamistalouden toimintaan.

5.3 Yksilöiden tottumukset

Yksilöiden tottumukset -luokka muodostui kolmanneksi luokaksi selittämään yksilöiden osallistumattomuutta jakamistalouden majoitustoimintaan. Yksilöiden tottumukset -luokassa osallistumattomuutta jakamistalouden toimintaan selittävät yksilöiden vakiintuneet tavat ja tottumukset, normit, jotka ovat ohjanneet yksilöiden toimintaa, sekä se, että yksilöillä ei ole ollut tarvetta käyttää tällaista majoituspalvelutoimintaa. Näiden syiden lisäksi myös oman kokemuksen sekä vertaiskokemuksien puute aiheuttivat osallistumattomuutta jakamistalouden majoitustoimintaan. Ennen kaikkea yksilöiden vakiintuneet tavat etsiä ja käyttää totuttuja majoituspalveluita vaikuttivat siihen, miksi yksilöt eivät halunneet osallistua jakamistalouden toimintaan. Toisaalta myös selkeän majoitustarpeen puuttuminen aiheutti sen, että yksilöillä ei ollut mahdollisuutta kokeilla jakamistalouden majoituspalveluiden kaltaista majoitusmuotoa. Kaksi haastateltavaa koki myös, että ylipäätään ajatus matkustelusta tai majoittumisesta tuntuu hieman vieraalta korona-aikana, joka vaikuttaa myös heidän majoitustarpeisiinsa ja majoitustottumuksiinsa.

Kokemuksien ja vertaiskokemuksien puute näkyi vastauksissa yksilöiden tottumukset -luokan yleisimpänä syynä olla käyttämättä jakamistalouden majoituspalveluita. Koska yksilöillä eikä heidän läheisillään ollut aiempaa kokemusta jakamistalouden majoituspalveluiden käytöstä, eivät he niitä myöskään lähteneet helposti kokeilemaankaan. Haastateltavat kaipasivat tukea ja kannustusta läheisiltään, jotka olisivat kokeneet jakamistalouden majoituspalvelut positiiviseksi ilmiöksi. Se, keneltä haastateltavat kaipasivat tukea, vaihteli lähes jokaisessa vastauksessa. Osa haastateltavista esimerkiksi koki, että jos positiivinen

signaali käyttää jakamistalouden majoituspalveluita tulisi omalta lapselta, vaikuttaisi se suuresti omaan päätöksentekoon majoitusta valittaessa. Toiset taas kokivat, että omilta lapsilta tuleva kannuste käyttää tiettyjä majoituspalveluita ei vaikuttaisi vanhempien päätökseen, sillä haastateltavat kokivat, että heillä itsellään on täysin erilaiset vaatimukset ja tarpeet majoitusmuotoa valittaessa verrattuna omien lapsien vaatimuksiin ja tarpeisiin, minkä takia omien lapsien mielipide ei vaikuttaisi heidän päätökseensä. Myös totutut normit eli säännökset, joihin ihmiset ovat tottuneet, ohjasivat haastateltavien päätöksentekoa majoitusmuotoa valitessa.

Yksilöiden tottumukset -luokka oli selkeästi kahta ensimmäistä luokkaa pienempi luokka, sillä tämä luokka kattoi 16,5 % aineistossa esiintyvistä syistä olla osallistumatta jakamistalouden majoituspalveluihin. Näin ollen yksilöiden tottumukset -luokka yhdessä ilmiön erityispiirteet -luokan kanssa tukevat kahta suurinta luokkaa, jotka kattavat 74 prosenttia kaikista syistä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan. Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin yksilöiden tottumukset -luokan tekijöitä.

5.3.1 Totutut normit

Normeilla tarkoitetaan Opetushallituksen mukaan (n.d.) sellaisia asioita, jotka ohjaavat yksilön elämää ilman, että yksilö voi niihin itse vaikuttaa. Normit antavat yksilölle toiminta-alueen ja kertovat, mikä on hyväksyttyä tehdä ja mikä ei. Sosiaalinen normi ohjaa yksilön käyttäytymistä sanktioiden ja toisaalta myös palkintojen avulla. Normit ovat kasa ”epämääräisiä sääntöjä” ja ne kuuluvat vahvasti kulttuurimme, sillä niiden avulla yhteiskunta saadaan pyörimään, kun yksilöt noudattavat näitä ohjenuoria (Opetushallitus, n.d.). Tässä tutkimuksessa normit nähdään äänettömästi sovittuina tai muovaantuneina tapoina ja tottumuksina, jotka ohjaavat yksilön käyttäytymistä ilman, että yksilö niitä itse kyseenalaistaa.

Haastatteluissa ilmeni, että totutut normit ohjaavat yksilöiden toimintaa heidän valitessaan itselleen majoituspalvelua. Esimerkiksi haastateltava 1 kertoi tottuneensa siihen, että hänen kulutustottumuksiaan ohjaa normi siitä, että käytössä olevat hyödykkeet tulisi omistaa itse. Tämän takia jakamistalouden ilmiö osoittautui vieraaksi 40–60-vuotiaille yksilöille.

Meidän ikäpolvi on tottunu, että kaikki pitää omistaa itse. Ei me olla vielä totuttu lainailemaan autoja ja meidän ikäpolvi on vielä, että jokainen omistaa oman auton. (Haastateltava 1)

Normien vaikutusta ihmisten käyttäytymiseen on tutkittu aiemminkin. Goldstein, Cialdini & Griskevicius (2008) tutkivat hotellivieraiden osallistumista hotellien ympäristösuojeluohjelmaan tarkkailemalla, käyttävätkö hotellivieraat pyyhkeitä uudelleen. Tutkimuksessa tutkijat loivat kaksi erilaisesta vetoomustekstiä, joissa he pyysivät hotellivieraita osallistumaan pyyhkeiden uudelleenkäyttöohjelmaan, selvittääkseen kumpi vetoomusteksti saisi hotellivieraat paremmin uudelleenkäyttämään pyyhkeensä. Toinen vetoomusteksteistä muistutti

alan standardiviestiä pyyhkeiden uudelleenkäytöstä ja sen keskeinen viesti oli ympäristönsuojelun tärkeys. Toinen viesteistä välitti deskriptiivisen normin vetoamalla hotellivieraisiin kertomalla, että suurin osa muista hotellivieraista osallistuu ainakin kerran pyyhkeiden uudelleenkäyttöohjelmaan hotellivierailun aikana. Tuloksista selvisi, että deskriptiivisiä normeja käyttävä vetoamus osoittautui perinteistä vetoomusta paremmaksi, saaden pyyhkeiden uudelleenkäyttöasteen merkittävästi korkeammaksi kuin alan standardiviesti. (Goldstein, Cialdini & Griskevicius, 2008). Aiemman tutkimuksen esimerkin kautta voidaan todeta, että normit vaikuttavat ihmisten käyttäytymiseen myös tässä tutkimuksessa. Haastateltavat kokivat, että ympärillä olevat normit ohjailevat heidän käyttäytymistään, minkä takia he eivät ole osallistuneet jakamistalouden majoitustoimintaan.

Ikäluokan lisäksi myös tulotaso voi vaikuttaa päätökseen osallistua jakamistalouden toimintaan. Keskiluokkainen Amerikka on pitänyt aina omien hyödykkeiden omistamista, hankintaa ja omaa yksityisyyttä elintärkeänä sekä tavoittelemisen arvoisena asiana. Jakamistalouden myötä on saavutettu uusi taloudellinen vallankumous, kun miljoonat keskiluokkalaiset oppivat uusia tapoja hankkia hyödykkeitä ja palveluita ja hyödyntämään jo olemassa olevia resursseja. (Schor & Thompson, 2014).

5.3.2 Tavat ja tottumukset

Jo ennen haastattelujen tekemistä tarkasteltiin tämän tutkimuksen kannalta olennaista teoriaa eli UTAUT2-mallia, jonka mukaan yksilön tavoilla ja totumuksilla on vaikutusta siihen, ottavatko he uutta teknologiaa käyttöönsä (Venkatesh, 2021). Tämä tutkimus tukee aiempaa mallia, sillä haastatteluista saadun aineiston perusteella yksilön aiemmin vakiintuneet tavat ja tottumukset vaikuttavat siihen, miksi he eivät ole osallistuneet jakamistalouden toimintaan. Jopa 75 % haastateltavista eli yhdeksän haastateltavaa koki, että heidän aiemmilla tavoillaan ja totumuksillaan on vaikutusta siihen, miksi he eivät ole osallistuneet jakamistalouden majoituspalveluiden toimintaan. Vakiintuneista tavoista haastateltavat kertoivat, että he ovat tottuneet etsimään matkoja tietyiltä ja helpoiksi koetuilta matkanvälityssivustoilta, räätälöimään matkoja itse esimerkiksi lomaosakekannan kautta, hyödyntämään tunnettuja matkanjärjestäjiä sekä käyttämään niitä hotelleja tai hotelliketjuja, jotka ovat kertaalleen todenneet toimiviksi ratkaisuisiksi.

Kyllähän se majoituksessa on tottunut siihen hotelliin, et se on se ykkönen. (Haastateltava 1)

No kyllä on tullut tavaksi ite räätälöidä niitä omia reissujaan, että kun on miettinyt, minne haluaa mennä, niin sitten on ruvennu ite ettimään niitä lentoja ja sitten on lähteny ettimään sitä majoitusta, joko sieltä lomaosakekannasta tai sitten jostakin Bookingista tai Hotels.comista tai jostain muusta. Ne on mun mielestä vaan vakiintuneita tapoja ollu. (Haastateltava 9)

Aineistosta huomasi, kuinka haastateltavat korostivat omien pinttyneiden tapojen aiheuttavan sen, että he eivät kokeneet jakamistalouden majoituspalveluita itselleen ajankohtaiseksi asiaksi. Aineistoon mukaan mahtui muutama henkilö, jotka kokivat jakamistalouden majoituspalveluiden käytön olevan vain ajan kysymys ja olivat tähän asti kieltäytyneet jakamistalouden majoituspalveluiden käytöstä muista syistä, kuten siitä, että majoitusmuodosta puuttuvat palvelut ja majoituksen hinta eivät ole miellyttäneet haastateltavia. Kuitenkin selkeä enemmistö koki aiemmat tavat ja tottumukset syiksi, miksi he eivät käytä jakamistalouden majoituspalveluita.

5.3.3 Majoitustarpeen puuttuminen

Majoitustarpeen puuttuminen nousi oletetusti syyksi, miksi yksilöt eivät käytä jakamistalouden majoituspalveluita. Kuten aiemmin todettiin majoitukseen liittyvät tekijät -luokassa, osa haastateltavista kertoi käyttävänsä majoituspalveluita lähinnä lomamatkoilla. Tätä tutkimusta tehdessä elämme poikkeusaikaa ja on huomioitava majoitusalan ahdinko, sillä eri maiden hallitukset ovat pyytäneet ihmisiä välttämään tarpeetonta kanssakäymistä ihmisten kanssa sekä vähentämään liikkumista maiden ja jopa kaupunkien väleillä koronatilanteen hillitsemiseksi. Tämä seikka on myös vähentänyt yksilöiden tarvetta majoitukseen, kun kansainvälinen suositus on ollut pysyä kotona. Haastattelut toteutettiin Suomessa maaliskuussa 2021, eli pahimpaan korona-aikaan, kun esimerkiksi ravintolat olivat koko maassa suljettuina. Tämä heijastui vastauksista. Toisekseen, jos majoitusta on korona-aikana tarvittu, ovat yksilöt suurella todennäköisyydellä valinneet hotellin, sillä hotelleissa onnistuu kontaktiton yöpyminen. Jakamistalouden käsitteen kaltaisessa majoituksessa voi olla riski, että samassa majoituksessa yöpyy esimerkiksi isäntäperhe. Erityisesti tämän alaluokan vastauksia tarkastellessa on tärkeää huomioida koronan vaikutukset.

Koronatilanne huomioiden, haastatteluissa nousi esille muutama mielipide tarpeen puuttumisesta. Haastateltavat kertoivat, että valittuja majoitusvaihtoehtoja on löytynyt eri kanavista helposti, minkä takia ei ole ollut tarvetta tutustua jakamistalouden majoituspalveluiden kaltaisiin majoitusmuotoihin. Toisaalta haastatteluissa korostui, että jakamistalouden majoituspalveluita oltaisiin valmiita käyttämään, jos majoituskohteesta ei löytyisi mitään muuta majoitusvaihtoehtoa. Kuitenkin toistaiseksi toinen vaihtoehto majoitukselle on löytynyt, minkä takia tarve etsiä uusia majoitusratkaisuja on ollut olematonta.

Ei oo ollu semmosta tarvetta niihin ja sitten aina ne majoituspalvelut on löytynyt suht koht helposti kuitenkin, mitä on tarvinnut. Niin ei oo tarvinnu ettiä semmosia vaihtoehtoja niille sitten. (Haastateltava 12)

Varmaan yks on se, että emme matkustele ensinnäkään ihan hirveen useesti ja tiuhaan, niin ei ole tarvetta enää tämmöisille majoituksille. (Haastateltava 9)

Edellä mainittujen syiden lisäksi osa haastateltavista sanoi matkustelewansa harvoin, minkä takia majoitukselle ei ole tarvetta. Myös tämä on johtanut siihen, että haastateltavat eivät ole kokeneet tarvetta tutustua uusiin majoitusmuotoihin.

5.3.4 Kokemuksien ja vertaiskokemuksien puute

Viimeinen yksilöiden tottumukset -luokassa esiintyvä alaluokka on Kokemuksien ja vertaiskokemuksien puute. Tällä tarkoitetaan siis sitä, että yksilöt eivät ole käyttäneet jakamistalouden majoituspalveluita siksi, koska heillä ei ole aiempaa kokemusta vastaavista palveluista eikä heillä ole myöskään lähipiirissä henkilöitä, jotka olisivat käyttäneet jakamistalouden majoituspalveluita. Kokemuksen puute vaikutti myös haastateltavien asenteeseen jakamistalouden majoituspalveluita kohtaan ja lisäksi omakohtaisen kokemuksen puute vähensi ilmiön luotettavuutta.

Tää on myös hyvin pitkälti se, että kun ei oo kokemusta, niin sitten tavallaan sä ehkä suhtaudut myöskin vähän enemmän sillein, että kuinka luotettavaa se nyt sitten on. Että, se on vähän asenne juttukin myöskin. (Haastateltava 9)

Kokemuksen puute syynä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan on ollut esillä myös aiemmassa tutkimuksessa, sillä Tussyadiah (2015) on tunnistanut, että yksilöt eivät osallistu yhteisölliseen kulutukseen, koska heillä ei ole käytettävissään riittävästi informaatiota siitä, kuinka yhteisöllinen kulutus toimii. Tussyadiah (2015) kutsuu tätä estettä tehokkuustekijäksi. Tussyadiahin ja Pesosen (2018) mukaan tehokkuustekijällä on negatiivinen korrelaatio aikomukseen käyttää yhteisöllisiä majoituspalveluita suomalaisten matkajien keskuudessa.

Vertaiskokemuksien puute jakamistalouden majoituspalveluiden käytöstä on johtanut sosiaalisen vaikutuksen poissaoloon. UTAUT2-mallin mukaan teknologian hyväksyntään ja käyttöön vaikuttaa yksilön lähipiiristä tuleva sosiaalinen vaikutus (Venkatesh ym, 2012). Tämä tarkoittaa siis sitä, jos yksilön lähipiiri pitää uutta teknologiaa arvokkaana tai hyvänä ideana, vaikuttaa heidän mielipiteensä yksilön mielipiteeseen hyväksyä ja käyttää uutta teknologiaa. Osalta haastateltavista puuttui lähipiirin vertaiskokemukset jakamistalouden ilmiöstä, jotka olisivat mahdollisesti kannustaneet haastateltavia käyttämään ja tutustumaan jakamistalouden majoituspalveluihin rohkeammin. Haastateltavien vastauksista ilmeni, että he toivoivat vertaiskokemuksia ja sosiaalisten kontaktien vaikuttamista, joiden avulla he uskaltaisivat rohkeammin kokeilla uusia jakamistalouden ilmiön majoitusmuotoja.

Pääasia vaan olis, et jos tulis niinku signaalia, että kyllä se nyt on tosi hyvä, vaikka majoittua siellä Kanarialla, versus se et mä meen sinne tiettyyn hotelliin. (Haastateltava 2)

Aika vähän mulla on tuttavია, jotka tätä on käyttäneet. Mitä mä oon kuullut muutamalta tästä palvelusta, niin mulla ei oo tarkkaa kuvaa, että mitä kaikkea se pitää edes sisällään sitten. (Haastateltava 11)

Aineistosta ilmeni, että ennen kaikkea yksilöiden päätökseen osallistua jakamistalouden majoituspalveluiden toimintaan vaikuttaa se, käyttävätkö heidän tuttavansa kyseisiä ratkaisuja. Vertaiskokemusten kaipuu tuli esille haastatteluissa, sillä tutkimukseen osallistuneilla ei ole tarkkaa tietoa jakamistalouden majoituspalveluiden toiminnallisuuksista. Kokemus samankaltaisista ilmiöistä ja alustoista voisi osallistaa yksilöitä myös jakamistalouden majoituspalveluiden kaltaiseen toimintaan. Seuraavaksi tarkastellaan, kuinka jakamistalouden ilmiön erityispiirteet ovat vaikuttaneet yksilöiden osallistumattomuuteen.

5.4 Ilmiön erityispiirteet

Viimeinen luokka, joka syntyi teemoittelun perusteella on nimeltään ilmiön erityispiirteet. Tässä luokassa haastateltavien syyt olla osallistumatta jakamistalouden majoituspalveluihin johtuivat jakamistalouden ilmiön erityispiirteistä. Tällaisia erityispiirteitä ovat muun muassa se, että haastateltavat pitävät jakamistalouden ilmiötä ennen kaikkea tulevaisuuden ilmiönä, eikä sellaisena, johon he olisivat halunneet tällä hetkellä tutustua. Toisekseen jakamistalouden ilmiö on suhteellisen uusi asia haastateltavien elämässä, minkä takia haastateltavat ovat odottaneet, että joku muu heidän lähipiiristään kokeilisi ilmiön palveluita ennen heitä, jotta haastateltavat saisivat hieman varmuutta ja kokemusta jakamistalouden majoituspalveluiden käytöstä. Näiden syiden lisäksi tarjonnan paljoudesta muodostui oma alaluokka, sillä haastateltavat kokivat, että verkkoalustalla toimivalla ilmiöllä on erittäin paljon tarjontaa majoitusvaihtoehtoja. Majoitustarjonnan paljous jakamistalouden alustoilla on johtanut siihen, että haastateltavat eivät ole jaksaneet nähdä vaivaa tutustua jakamistalouden alustoihin ja selata vapaita majoituskohteita läpi, sillä se on tuntunut heistä työläältä.

Ilmiön erityispiirteet -luokka on tässä tutkimuksessa esiintyvistä luokista pienin kattaen alle kymmenen prosenttia kaikista aineistoissa esiintyneistä syistä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan. Ilmiön erityispiirteet -luokka täydentää yksilöiden tottumukset luokan kanssa kahta suurinta luokkaa.

5.4.1 Tulevaisuuden ilmiö

Osallistumattomuutta jakamistalouden majoituspalveluihin perusteltiin muun muassa sillä, että haastateltavat kokivat jakamistalouden olevan enemmän tulevaisuudessa tapahtuva ilmiö eikä vielä ajankohtainen haastateltaville. Haastateltavien keskuudessa jakamistalous nähtiin hyvänä ja tavoiteltavan arvoisena asiana, joka ei vain vielä ole haastateltaville ajankohtaista.

Kyllä varmaan on ihan hyväkin juttu, ei tartte kaikkea omistaa ite vaan voi lainata joltain jotain. Varmaan tulevaisuuden näkymät ihan hyvät, kun keksii vaan hyviä juttuja mihinkä sitä voi käyttää. (Haastateltava 1)

Kyllä ainakin tulevaisuudessa. Miksi kaikilla on oma, kun vois lainata ja muuta vastaavaa. (Haastateltava 3)

Haastateltavien vastauksista on huomattavissa se, että he pohtivat jakamistalouden ilmiötä ennen kaikkea omistamisen näkökulmasta, niin että tulevaisuudessa ei tarvitsisi omistaa kaikkia käytössä olevia hyödykkeitä itse. Haastateltavat kokivat, että jakamistalous tulee vielä kehittymään ja sitä tullaan hyödyntämään yhä useammissa asioissa.

5.4.2 Ilmiön uutuus

Jakamistalouden uutuus mietitytti haastateltavia ja osa haastateltavista koki, että ilmiön uutuus on yksi syy, miksi he eivät ole osallistuneet jakamistalouden toimintaan. Ennen kaikkea haastateltavat kokivat, että he eivät ole yleensääkään edelläkävijöitä uusien teknologioiden tai ilmiöiden omaksumisessa, minkä takia he ovat halunneet seurata ilmiön kehittymistä. Ilmiön uutuus koskettaa myös kokemuksen puutetta, sillä haastateltavat totesivat, että ilmiön uutuuden takia heillä ei ole vielä omakohtaista kokemusta jakamistalouden majoituspalvelusta.

Mä koen taas silleen, että en oo varmaan missään palvelussa se ensimmäinen käyttäjä, joka lähtee vaan. Että, kun siihen tulee enemmän kokemusta, niin sitten siihen uskaltaa lähtee mukaan, että ehkä niin päin sitä ajattelin, että joku on tullu tunnetummaks. (Haastateltava 6)

En oo nähny vielä missään niitä hirveesti, ei oo ollu tarjolla, että ei oo kovin tuttua. (Haastateltava 1)

Rogers (2003, s. 262) jakaa uusien innovaatioiden adaptoijat viiteen eri kategoriiaan. Nämä kategoriat ovat innovaattorit, aikaiset adaptoijat, aikainen enemmistö, myöhäinen enemmistö ja myöhässä olevat. Esimerkiksi haastateltava 6 kuuluisi kuvailunsa perusteella myöhäisen enemmistön kategoriiaan. Rogersin (2003, s. 265) mukaan myöhäinen enemmistö sopeutuu uusiin ideoihin keskimääräisen käyttäjän jälkeen. Myöhäisen enemmistön kategoriassa innovaatioiden adaptointi voi johtua kasvaneesta vertaispaineesta tai innovaatiosta on tullut taloudellisesti välttämätöntä tämän kategorian ihmisille. Varsinkin paine vertaiskäyttäjiltä motivoi myöhäistä enemmistöä adaptoimaan uusia innovaatioita. Uudet innovaatiot kohdataan skeptisesti ja innovaatioihin tutustutaan vasta siinä vaiheessa, kun on varmistettu, että tutustuminen on varmasti turvallista. Lähes kolmasosa ihmisistä kuuluu myöhäisen enemmistön kategoriiaan. (Rogers, 2003, s. 265). Tästä tutkimuksessa voi huomata, että ne haastateltavat, jotka kertoivat adaptoivansa uusia teknologioita melko myöhään verrattuna muihin käyttäjiään ja aikaisintaan sitten, kun ilmiö on todettu turvallisemmaksi tai siitä on tullut tunnetumpaa, kuuluvat myöhäisen enemmistön kategoriiaan. Haastateltavien

kuulumista myöhäisen enemmistön kategoriaan tuki myös se, että moni haastateltava kuvaili itseään ”vanhanaikaiseksi”, ”vanhaksi ihmiseksi”, ”vanhan kansan ihmiseksi”, ”vanhoilliseksi” tai ”vanhaksi jääräksi”, ja näin perusteli sitä, miksi ei ole ensimmäisenä käyttämässä uutta teknologiaa.

Aineistosta huomattiin, että haastateltavat voisivat osallistua jakamistalouden majoituspalveluiden toimintaan, jos ilmiö olisi tunnetumpi ja mahdollisesti vakiintuneempi tapa etsiä majoitusta. Haastateltavat eivät ilmiön uutuuden nojalla täysin kieltäytyneet jakamistalouden majoituspalveluiden käytöstä vaan ennemmin kertoivat sen syyksi, miksi he eivät ole tähän mennessä käyttäneet kyseistä majoitusmuotoa. Jakamistalouden ilmiön uutuus on ollut yksi syy, joka on hidastanut haastateltavien halukkuutta osallistua jakamistalouden majoitustoimintaan.

5.4.3 Tarjonnan paljous

Kolmantena syynä olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan ilmiön erityispiirteet -luokassa nousi esille majoitusvaihtoehtojen tarjonnan paljous. Haastateltavat kokivat, että jakamistalouden majoituspalveluiden tarjonta on hyvin laaja, minkä takia heidän on vaikea löytää heille mieleinen majoitusratkaisu. Tarjonnan laajuus häiritsi haastateltavia, sillä he kokivat sopivan majoituksen löytämisen olevan työlästä verrattuna perinteisen hotellin varaamiseen, josta heillä saattoi olla jo kokemusta.

Siellä vaan on sitä [tarjontaa] niin paljon ja sitten löytää tavallaan ne jyvät akanoista siellä. Jotenkin tuntuu, että hotellista on aika helppo, sä valitset jonkun tietyn ketjun vaikka mitä sä suosit. (Haastateltava 2)

Tässä luokassa näkyi haastateltavien halu valita helppo majoitus ja suosia esimerkiksi jotain tiettyä hotelliketjua, jotta tietää mitä saa ilman, että tarvitsisi selata useita vaihtoehtoja läpi. Toisaalta myös majoituksen kohdemaata aiheutti tarjonnan paljouden tunnetta haastateltavissa. Kaiken kaikkiaan yleisesti majoitus- ja tarjonnan paljous jakamistalouden alustoilla vaikutti siihen, miksi haastateltavat eivät olleet osallistuneet jakamistalouden majoituspalveluiden toimintaan.

Otetaan nyt esimerkiksi Lontoo, niin siellä voi olla sitä [tarjontaa] niin paljon, että sitä joutuu pätkäilemään ehkä jonkin aikaa, että minkä minä otan (Haastateltava 3)

Jakamistalouden tarjonnan paljoutta kuvaa se, että vuosien 2008 ja 2015 välissä jopa 25 miljoonaa henkilöä yöpyi yhdessä kahdeksasta sadastatuhannesta jakamistalouden määritelmän mukaisessa Airbnb-asunnossa (Allen, 2015). Käytännössä jakamistalouden tarjonnan paljous riippuu tarkasteltavasta toimialasta (Demary, 2015). Tässä tutkimuksessa tarkasteltavassa jakamistalouden toimialassa, majoitustoiminnassa, on kuitenkin huomattavan paljon tarjontaa, sillä esimerkiksi Jyväskylän kokoisessa kaupungissa jakamistalouden määritelmien mukaisia vuokrattavia kohteita on pelkästään Airbnb-palvelussa yli 120 kappaletta. Vertailun vuoksi hotelleja Jyväskylässä on noin kymmenen kappaletta, joista

useat kuuluvat samaan hotelliketjuun, kuten Scandic- tai Sokos-hotelleihin. Majoituksen etsijällä on huomattavasti helpompaa ja nopeampaa löytää itselleen mieleinen majoitus hotellien joukosta kuin jakamistalouden majoitusvaihtoehtojen joukosta.

6 POHDINTA JA YHTEENVETO

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, miksi tietyn ikäluokan yksilöt, 40–60-vuotiaat henkilöt, eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan. Tässä tutkimuksessa jakamistaloudella tarkoitetaan uudenlaista yksilöiden välistä liiketoimintamallia, jossa yksilöt lainaavat, jakavat ja käyttävät toistensa vajaakäytöllä olevia resursseja ja hyödykkeitä Internetissä toimivien verkko- ja yhteisöpalveluiden kautta. Jakamistalouden majoitustoiminnalla tarkoitetaan sellaista majoitustoimintaa, joka tapahtuu jakamistalouden piirteiden mukaisesti eli jossa yksilöt vuokraavat omia tyhjiä ja vajaakäytöllä olevia huoneitaan tai asuntojaan toisille yksilöille jakamistalouden alustojen kautta. Airbnb on tunnetuin jakamistalouden majoitusta tarjoava palvelu.

Aiemmin osallistumattomuutta jakamistalouden toimintaan on tutkittu varsin vähän ja toteutettu tutkimus on keskittynyt ennen kaikkea löytämään ja tunnistamaan syitä, jotka motivoisivat yksilöä osallistumaan jakamistalouden toimintaan. Näin ollen tutkimus yksilöiden osallistumattomuudesta jakamistalouteen on jäänyt vähemmälle, kun tutkijat ovat halunneet selvittää yksilöiden motiiveja osallistua jakamistalouden toimintaan. Aikaisemmissa tutkimuksissa on tunnistettu, että motiivit osallistua jakamistalouden toimintaan jaetaan usein kolmeen ryhmään. Nämä kolme ryhmää ovat instrumentaaliset motiivit, kuten rahalliset hyödyt, sosiaalishedoniset hyödyt, kuten yhteisöllisyys, ja normatiiviset hyödyt, kuten kestävyys (Andreotti ym., 2017). Esimerkiksi Böcker ja Meelen (2017) ovat tunnistaneet, että taloudelliset hyödyt, sosiaaliset hyödyt ja ympäristöhyödyt motivoivat käyttäjiä osallistumaan jakamistalouden toimintaan. Toinen tutkimus, jossa on aiemmin tutkittu käyttäjien syitä osallistua jakamistalouden rinnakkaiskäsitteeseen yhteisölliseen kulutukseen, on Hamarin ja muiden vuonna 2016 tekemä tutkimus. Tässä tutkimuksessa selvisi, että sisäiset motivaattorit vaikuttivat positiivisesti asenteeseen yhteisöllistä kulutusta kohtaan, kun taas ulkoiset motivaattorit eivät heijastuneet positiivisesti asenteeseen. Myös tässä tutkimuksessa taloudellisten ja ympäristöllisten motivaattoreiden todettiin tukevan aikeita käyttää jakamistalouden alustoja, mutta kuitenkin mahdollisesti tutkijoiden suurin löydös oli se, että kyselyyn vastaajat kokivat myös yhteisöllisestä kulutuksesta jakamistalouden alustoilla saatavan nautinnon tärkeänä motivaattorina. (Hamari ym., 2016).

Syitä olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan on tutkittu aikaisemmin tiivistetyistä ja suppeammista näkökulmista, esimerkiksi siitä näkökulmasta, kuinka luottamus tai yksityisyys vaikuttavat osallistumattomuuteen jakamistaloudessa. Tutkimuksia, jotka ovat tunnistaneet useita syitä olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan, on varsin vähän ja ne ovat keskittyneet koko jakamistalouden termin ympärille tai esimerkiksi yhden jakamistalouden alustan ympärille. Jakamistalous on varsin laaja käsite ja syyt olla osallistumatta jakamistalouden eri alakategorioihin, kuten kuljetuspalveluihin tai majoituspalveluihin, voivat vaihdella paljolti. Tämän takia olisi tärkeä tutkia tarkemmin yhtä jakamistalouden kategoriaa, kuten tässä tutkimuksessa tehtiin. Tämä tutkimus on

harvoja tutkimuksia, joka keskittyy tutkimaan kokonaisvaltaisesti, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoituspalveluiden toimintaan.

Yksilöiden osallistumattomuutta jakamistalouden majoitustoimintaan tutkittiin yhtenäisen teknologian hyväksyntää ja käyttöä selittävän teorian eli UTAUT2-mallin avulla. UTAUT2-malli pyrkii selittämään, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, kuinka yksilö hyväksyy ja käyttää teknologiaa. UTAUT2-mallissa on seitsemän tekijää, jotka vaikuttavat yksilön teknologian hyväksyntään ja nämä tekijät ovat suorituskykyodotukset, vaivannäköodotukset, sosiaalinen vaikutus, mahdollistavat olosuhteet, hedoninen motivaatio, hinta-arvo sekä tavat ja tottumukset. Myös yksilön ikä, sukupuoli ja kokemus vaikuttavat teknologian hyväksyntään.

Laadullisen haastattelututkimuksen avulla löydettiin reilusti syitä yksilöiden jakamistalouden majoituspalveluiden osallistumattomuuteen. Haastatelluista pystyttiin tunnistamaan 126 syytä, jotka ovat vaikuttaneet yksilöiden päätökseen olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan. Teemoittelun jälkeen tulokset jaettiin neljään luokkaan, jotka selittävät, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan. Tutkimustuloksista syntyneet luokat ovat majoitukseen liittyvät tekijät -luokka, kielteiset mielikuvat -luokka, yksilöiden tottumukset -luokka ja ilmiön erityispiirteet -luokka. Tutkimuksen tuloksia on mahdollista verrata aiempiin tutkimuksiin ja erityisesti kielteiset mielikuvat -luokan syitä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan on tunnistettu myös aiemmissä tutkimuksissa. Aiemmin identifioidut syyt olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan, kuten luottamuksen puute, suorituskykyriski, fyysinen riski ja yksityisyysriski, (Spindeldreher ym., 2019) tulivat esille myös kielteiset mielikuvat luokassa. Sen sijaan suurin osa majoitukseen liittyvistä tekijä -luokan syistä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan olivat uusia ja erityisesti tähän kontekstiin sidonnaisia syitä. Tämä tutkimus loi merkittävästi myös uutta tietoa siitä, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan vaan valitsevat toisen majoituspalvelun. Jakamistalouden alustojen ja palveluiden kehittäjiä on hyvä ottaa tutkimuksen tulokset huomioon omassa kehitystyössään ja näin mahdollisesti parantaa tietyn ikäluokan osallistumisprosenttia jakamistalouteen ja erityisesti sen majoituspalveluihin.

6.1 Johtopäätökset

Tutkimustulokset antavat käytännön kannalta runsaasti tietoa, kuinka jakamistalouden majoituspalveluiden toimijat voivat kehittää toimintaansa, jotta he saavat osallistettua myös 40–60-vuotiaita yksilöitä käyttämään palveluitaan. Majoitukseen liittyvät tekijät -luokka ylsi tutkimuksen suurimmaksi luokaksi kattaen lähes neljäkymmentäprosenttia kaikista osallistumattomuuden syistä. Teemoittelun ansiosta majoitukseen liittyvät tekijät -luokkaan tunnistettiin useita haastateltavilla toistuvia syitä, jotka vaikuttavat yksilön osallistumattomuuteen jakamistalouden majoituspalveluissa. Nämä syyt ovat puuttuvat palvelut, majoituksen pituus, loma majoituksen tarkoituksena, muiden majoitusvaihtoehtojen

vaivattomuus, arjen luksuksen ja elämyksien kokeminen, pakettimatkat, majoituksen hinta sekä riittämätön taloudellinen hyöty. Tämän luokan osallistumattomuuden syyt liittyvät majoitukseen ja siihen, mitä yksilöt käyttämältään majoitukselta tarvitsevat ja haluavat. Haastateltavat toivat esille, että etsiessään majoitusta yksilöt kaipaavat erityisesti perinteisissä majoituspalveluissa olevia palveluita majoituksen mukaan. Tällaisia palveluita ovat muun muassa ravintola- ja siivouspalvelut. Palveluiden haluaminen osaksi majoitusta johtui siitä, että haastateltavat yksilöt eivät käytä usein minkäänlaisia majoituspalveluita arjessaan, joten majoituksessaan muualla kuin kotona, kaipasivat yksilöt valittavalta majoitukselta vaivattomuutta. Helppouden arvostaminen nousi erityisesti silloin esiin, kun haastateltavat etsivät majoitusta lomamatkan ajaksi. Lisäksi elämyksien ja luksuksen kokeminen vaikutti siihen, miksi yksilöt valitsevat ennemmin hotellin majoituksessaan. Palveluiden, vaivattomuuden ja elämyksien lisäksi majoituksen pituus, pakettimatkat ja majoituksen hinta vaikuttivat siihen, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan.

Voidaan sanoa, että yksilöiden päätökseen valita majoitusmuoto vaikuttavat majoituksen erityispiirteet ja yksilön omat tarpeet. Jotta jakamistalouden majoituspalveluista voitaisiin tehdä houkuttelevampia 40–60-vuotiaiden ikäluokalle, täytyisi jakamistalouden majoituspalveluiden kiinnittää huomiota muun muassa siihen, kuinka eri palveluntuottajia saisi linkitettyä mukaan jakamistalouden toimintaan. Erityisesti siivous- ja aamupalapalvelut olivat haastateltavien keskuudessa toivottuja palveluita majoituksessa, joten paikalliset majoittajat voisivat tarjota esimerkiksi lisähinnasta näitä palveluita asiakkailleen. Majoituksessaan jakamistaloustalustaan välittämään kohteeseen, saisi majoittaja esimerkiksi alennuskupongin lähikahvilaan aamupalaa varten. Toisaalta myös jakamistalouden alustayrityksillä olisi mahdollista etsiä palvelukumppaneita toimintaan mukaan suuremmissa mittakaavassa. Esimerkiksi pelkästään New Yorkissa on 350 Starbucks-kahvilaa (Peiper, 2018), joten jakamistalouden majoitusta tarjoavat alustat voisivat sopia palvelukumppanuuksia myös suurten kansainvälisten ketjujen kanssa taaten näin kattavan palvelukokonaisuuden kuluttajalle. Palvelukumppanisopimukset ratkaisisivat monta ongelmaa, jotka esiintyvät majoitukseen liittyvät tekijät -luokassa ja jotka yksilöt nimesivät syyksi olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan. Palvelukumppanien olemassaolo toisi palvelut majoituksen yhteyteen ja tekisi majoituksesta elämyksellisempää sekä vaivattomampaa. Venkateshin ja muiden (2003) mukaan UTAUT-mallin vaivannäköodotukset vaikuttavat teknologian käyttöaikomukseen. Vaivannäköodotuksilla tarkoitettiin sitä, kuinka helppokäyttöistä käyttäjä kokee järjestelmän käyttämisen olevan. Koska yksilöt kokivat muiden majoituspalveluiden olevan helppokäyttöisempiä ja vaivattomampia kuin jakamistalouden majoituspalvelut eivät he myöskään aio tulevaisuudessa käyttää jakamistalouden majoituspalveluita vaihtoisuusasteen takia. Jotta 40–60-vuotiaat yksilöt saataisiin käyttämään jakamistalouden majoituspalveluita, tulisi palveluiden kehittäjien ottaa huomioon vaivannäköodotukset, minkä avulla yksilö saataisiin paremmin hyväksymään ja käyttämään uutta teknologiaa eli tässä tapauksessa jakamistalouden majoituspalveluita.

Pakettimatkojen puuttuminen selittää yhtenä tekijänä yksilöiden osallistumattomuutta jakamistalouden majoitustoimintaan. Tällä hetkellä esimerkiksi Airbnb:n sivuilla on mahdollista etsiä elämyksiä kohteesta, johon yksilö suunnittelee matkustavansa. Seuraava askel jakamistalouden alustoille voisi olla esimerkiksi lentojen tai muiden kuljetusmuotojen yhdistäminen verkkosivuille, jotta yksittäinen kuluttaja saisi kaikki majoitukseen liittyvät asiat yhdestä paikasta pakettimatkan tavoin. Haastatteluista ilmeni, että yksilöt arvostavat ennen kaikkea helppoutta majoituksessaan, joten majoituksen ja siihen liittyvien sidonnaisten varaaminen yhden sivustojen kautta voisi luoda jakamistalouden alustoille kilpailuetua.

Kielteiset mielikuvat -luokasta muodostui toiseksi suurin osallistumattomuutta jakamistalouden majoitustoimintaan selittävä luokka. Myös tässä luokassa identifiointiin useita syytä, jotka esiintyivät useiten haastatteluissa. Nämä syyt ovat negatiiviset mielikuvat, täyttymättömät odotukset, tuntematon vuokraaja, epäluottamus palvelua kohtaan, pelko huijatuksi tulemisesta, yksityisyyden menettäminen ja harmaa talous. Tämän luokan osallistumattomuuden syyt liittyvät kielteisiin mielikuviin, joita yksilöillä oli jakamistalouden majoituspalveluista. Erityisesti luottamuksen puute, mahdolliset täyttymättömät odotukset ja vuokraajan tuntemattomuus ja yksityisyyden menettäminen entuudestaan tuntemattomalle vuokraajalle aiheuttivat sen, että yksilöt eivät osallistuneet jakamistalouden majoituspalveluihin.

Luottamuksen puute on tunnistettu useissa aiemmissä tutkimuksissa syyksi olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan. Yksilöiden luottamusta jakamistalouden majoituspalveluissa ei lisännyt se, että henkilö, joka majoittuisi yksilöiden kotona tai asunnossa, ei olisi yksilöille entuudestaan tuttu. Vuokraajan tuntemattomuus herätti haastateltavissa epäluottamusta, sillä he eivät voi olla varmoja, kuinka majoittuja kohtelisi heidän henkilökohtaista omaisuuttaan. Tässä tutkimuksessa yksitoista henkilöä kahdestatoista haastateltavasta mainitsi epäluottamuksen palvelua kohtaan syyksi olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan. Luottamusta jakamistalouden palveluita kohtaan tulisi parantaa ja esimerkiksi Ert, Fleischer ja Magen (2016) tunnistivat, että kuluttajat käyttävät kaikkea saatavilla olevaa tietoa tehdessään päätöstä osallistua jakamistalouden toimintaan. Kuluttajat tutkivat tarkkaan asunnon listaustietojen lisäksi asunnon vuokranantajan tiedot varmistuakseen jakamistalouden luotettavuudesta. Sekä visuaalisella että ei-visuaalisella tiedolla on tärkeä rooli luottamuksen rakentamisessa. Erityisesti henkilökohtaiset kuvat vuokranantajasta auttavat valtavasti luottamuksen rakentamisessa jakamistalouden majoituspalveluissa (Ert, Fleischer & Magen, 2016). Jakamistalouden luotettavuuden tunnetta voidaan parantaa lisäämällä sivustolle sekä visuaalista että ei-visuaalista informaatiota alustasta, vuokrattavasta kohteesta sekä vuokranantajista. Räisänen ja muiden (2021) mukaan jakamistalouden käyttäjien keskinäisellä luottamuksella voi olla positiivisia vaikutuksia alustan käyttöön, minkä johdosta alusta voi menestyä paremmin. Tämän takia jakamistalouden palveluiden ja alustojen kehittäjien tulisi edelleen keskittyä siihen, kuinka he saavat rakennettua paremman

luottamuksen jakamistalouden käyttäjien välille esimerkiksi lisäämällä visuaalista sekä ei-visuaalista tietoa käyttäjistä.

Edellä mainittujen syiden lisäksi haastateltavat yksilöt kokivat, että majoittamalla heille entuudestaan tuntemattomia yksilöitä kotonaan he menettäisivät oman yksityisyytensä ja joutuisivat paljastaan oman yksityisen asumismuotonsa tuntemattomalle henkilölle. Lutzin ja muiden (2018) mukaan yksilöt voivat olla huolissaan heidän verkkoyksityisyydestään sekä fyysisestä yksityisyydestään. Käytännössä tässä tutkimuksessa ilmeni, että ennen kaikkia haastateltavat henkilöt olivat huolissaan omasta fyysisestä yksityisyydestään enemmän kuin verkkoyksityisyydestään. Yksityisyyttä koskevat kysymykset on kuitenkin aina syytä ottaa huomioon ja yksityisyyttä voidaan parantaa tarjoamalla erilaisia työkaluja tietosuojan hallintaan, kuten tuottamalla keinoja, jolla yksilöiden henkilökohtainen tieto voidaan naamioida. Tällaisia keinoja ovat esimerkiksi sumeiden kuvien käyttämien, vuokrattavien kohteiden epäselvien sijaintien esittäminen verkkosivuilla tai salanimien käyttäminen. (Teubner & Flath, 2019). Esimerkiksi Airbnb esittää palvelussaan listattujen kohteiden sijainnit ja osoitetiedot epätarkkoina ja vasta vahvistetun varauksen jälkeen asiakas saa tietää majoituspaikkansa tarkan osoitteen (Airbnb, n.d.). Lisäksi kielteiset mielikuvat -luokassa syynä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan esiintyivät vielä täyttymättömät odotukset ja negatiiviset mielikuvat ilmiöstä.

Yksilöiden tottumukset -luokka kattoi hieman yli kuusitoista prosenttia kaikista tutkimuksessa ilmenneistä syistä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan. Totutut normit, yksilöiden vakiintuneet tavat ja tottumukset, majoitustarpeen puuttuminen sekä omien kokemusten sekä vertaiskokemusten puute vaikutti yksilöiden osallistumattomuuteen. Tutkimuksessa käytetyn UTAUT2-mallin mukaan yksilön omat tavat ja tottumukset vaikuttavat siihen, kuinka yksilö vastaanottaa ja käyttää uutta teknologiaa (Venkatesh, 2012). Tämä huomattiin myös tässä tutkimuksessa, sillä yhdeksän vastaajaa kertoi omien vakiintuneiden tapojen vaikuttavan siihen, miksi he eivät ole vielä osallistuneet jakamistalouden toimintaan. Tavat ja tottumukset eivät kuitenkaan täysin poissulkenet yksilöiden osallistumattomuutta jakamistalouden majoitustoimintaan, sillä osa haastateltavista oli sitä mieltä, että osallistuminen jakamistalouden majoitustoimintaan olisi vain ajan kysymys ja tähän asti majoituksen varaaminen ja käyttö on haluttu toteuttaa totutusti, tuttuja palveluja käyttäen. Osa niistä, jotka nyt vastasivat, että heidän omat tapansa ja tottumuksensa ovat aiemmin vaikuttaneet jakamistalouden majoituspalveluiden käyttöön, tulevat luultavimmin kokeilemaan jakamistaloustilmiön kaltaisia majoituspalveluita tulevaisuudessa.

Myös totutut normit vaikuttivat osallistumattomuuteen jakamistalouden majoitustoiminnassa. Goldstein ym., (2008). toteuttivat tutkimuksen, jossa tutkittiin minkälainen viesti saisi yksilöt osallistumaan hotellien ympäristönsuojeluohjelmaan ja käyttämään pyyhkeitä uudestaan. Tutkimuksesta selvisi, että normatiiviset, deskriptiivisen normin sisältävät vetoomukset saivat yksilöt osallistumaan huomattavasti paremmin pyyhkeiden uudelleenkäyttöohjelmaan kuin perinteiset käytössä olevat vetoomukset. Hotellivieraat motivoituivat käyttämään pyyhkeensä uudelleen, kun he saivat tietää, että vertaiset hotellivieraat olivat

osallistuneet ympäristönsuojeluohjelmaan. Tästä voidaan huomata, että jakamistalouden majoituspalveluiden tulisi mainonnassaan ja markkinoinnissaan keskittyä viestimään vertaisten kuluttajien majoituskäytännöistä, sillä se voisi aktiivoida yksilöt osallistumaan jakamistalouden majoitustoimintaan. Tässä tutkimuksessa myös havainnointiin erikseen, että yksilöiden osallistumattomuuteen liittyy myös oman kokemuksen ja erityisesti vertaiskokemusten puute, jota myös Goldsteinin ym., (2008) tutkimus hotellivieraiden vertaismajoittujien käyttäytymisestä sivuaa.

Ilmiön erityispiirteet -luokan syyt olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan kattoivat lähes kymmenen prosenttia kaikista tutkimuksessa ilmenneistä syistä. Ilmiön erityispiirteet -luokalla viitataan jakamistalousilmiölle ominaisiin piirteisiin, kuten siihen, että jakamistalouden majoitusaloilla on paljon tarjontaa majoituskohteista. Haastatteluista nousi erityisesti esille, että yksilöt kokivat jakamistalouden olevan vasta tulevaisuuden ilmiö ja näin olleen liian uusi ilmiö tutkimuksen kohderyhmälle. Tutkimuksen haastateltavat kokivat kuuluvansa teknologian omaksumisessa myöhäisen enemmistön kategoriaan, mikä näkyi vastauksissa niin, että haastateltavat kertoivat olevansa vanhaa aikaisia tai vanhan kansan ihmisiä uuden teknologian hyväksymisessä. Osa taas koki, että aika ei ole vielä kypsä jakamistalouden kaltaiselle ilmiölle, vaan tulevaisuudessa jakamistaloudella on paremmat mahdollisuudet pärjätä, kun jakamistaloudelle on löydetty nykyistä paremmat käyttökohteet.

Ilmiön erityispiirteet -luokassa tunnistettiin vielä yhdeksi osallistumattomuutta selittäväksi syyksi jakamistalousilmiön tarjonnan paljous. Jakamistalouden alustoilla on lukemattomia määriä asuntoja ja huoneita, joissa yksilön on mahdollista majoittua. Tämän vuoksi jakamistalouden kehittäjien tulisi ottaa kehitystyössään tarkasti huomioon, kuinka he voivat helpottaa yksittäiset kuluttajan prosessia etsiessä sopivaa majoitusta. Yksi tapa, jolla voidaan helpottaa kuluttajan päätöksen tekoprosessia, on suositteluagenttien käyttö. Suositteluagentteja on käytetty muun muassa verkkokaupoissa, sillä suositteluagentit tuovat yksittäisen kuluttajan kiinnostuksen kohteet tai mieltymykset esiin ja tekevät niiden perusteella suosituksia tuotteista kuluttajille. Suositteluagentit voivat suosituksillaan vähentää kuluttajien kohtaamaa tiedon paljoutta tukemalla yksilön päätöksentekoa tiettyjä tuotteita etsiessä. (Xiao & Benbasat, 2007). Myös jakamistalouden majoituspalveluiden tulisi kehittää käyttämiään tarjonnan suodattimia esimerkiksi ottamalla käyttöönsä laajemmin suositteluagentit. Jakamistalouden majoitusaloilla voisivat automaattisesti ehdottaa yksilölle sopivia majoitusvaihtoehtoja esimerkiksi lyhyen kyselyn jälkeen, jolla on kartoitettu yksilön toiveita majoituksesta. Toisaalta suositteluagentit voisivat tuoda yksilölle esille samankaltaisia majoituksia kuin mitä hän on jo aiemmin katsellut.

6.2 Tutkimuksen rajoitukset ja jatkotutkimusaiheet

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, miksi yksilöt eivät osallistu jakamistalouden majoitustoimintaan. Tutkimuksessa ilmeni muutamia rajoituksia.

Haastattelut toteutettiin sellaisille yksilöille, joilla ei ollut minkäänlaista kokemusta jakamistalouden käytöstä, eli he eivät olleet ikinä osallistuneet jakamistalouden toimintaan. Näin ollen heidän tietonsa jakamistaloudesta pohjautuivat esimerkiksi kuulopuheiden, lehtiartikkeleiden tai vertaiskokemusten varaan. Osallistumattomuus saattaa näkyä vastauksissa erityisen vahvasti negatiivisena näkemyksenä jakamistalouden ilmiötä kohtaan. Haastattelut toteutettiin myös pienellä otannalla tietyille ikäryhmälle käsitellen tiettyä jakamistalouden aiheita, majoitustoimintaa. Voisi olettaa, että osallistumattomuus jakamistalouden toimintaan voi vaihdella, jos tutkimuksen kohteena on eri ikäryhmä tai eri jakamistalouden osa-alue, kuten kuljetuspalvelut. Tämä tutkimus antaa tärkeää tietoa 40–60-vuotiaiden yksilöiden osallistumattomuudesta jakamistalouden majoitustoimintaan, mutta jotta tutkimuksen tulokset voisi yleistää, tarvittaisiin lisätutkimusta aiheesta. Lisäksi tämä tutkimus ei kata kaikkia olennaisia ryhmiä, jotka eivät ole osallistuneet jakamistalouden majoitustoimintaan.

Jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista tutkia eri demografisten ryhmien, kuten sukupuolten tai ikäryhmien, eroavaisuuksia syissä olla osallistumatta jakamistalouden toimintaan. Toisaalta tutkimus, jossa vertailtaisiin eri ikäryhmien välisiä syitä olla osallistumatta jakamistalouden majoitustoimintaan, antaisi jakamistalouden majoitustoiminnan parissa työskenteleville merkittävää tietoa siitä, kuinka heidän tulisi kehittää ja muokata jakamistalouden majoitus- alustoja tai palveluita eri ikäryhmille sopiviksi. Myös toisen jakamistalouden kategorian, kuten esimerkiksi jakamistalouden kyyti- tai kuljetuspalveluiden tutkiminen, antaisi yksityiskohtaisempaa tietoa toisesta jakamistalouden alakategoriasta. Tässä tutkimuksessa saatiin kuitenkin hyvin selvyttä siihen, miksi 40–60-vuotiaiden ikäryhmä ei halua osallistua jakamistalouden majoitustoimintaan.

LÄHTEET

- Acquier, A., Daudigeos, T., & Pinkse, J. (2017). Promises and paradoxes of the sharing economy: An organizing framework. *Technological Forecasting and Social Change*, 125, 1-10.
- Andreotti, A., Anselmi, G., Eichhorn, T., Hoffmann, C. P., & Micheli, M. (2017). *Participation in the sharing economy*. Report from EU H2020 Research Project Ps2Share
- Airbnb. (2021). About Us. Airbnb Newsroom. Haettu: 22.10.2021 osoitteesta <https://news.airbnb.com/about-us/>
- Airbnb. (n.d.). Miten Kohteeni Sijainti näytetään kartalla? - airbnb:N apukeskus. Airbnb. Haettu 5.11.2021 osoitteesta https://www.airbnb.fi/help/article/2141/miten-kohteeni-sijainti-n%C3%A4ytet%C3%A4%C3%A4n-kartalla?_set_bev_on_new_domain=1560801333_Rjz7benp46MLxBFD.
- Allen, D. (2015). The sharing economy. *Institute of Public Affairs Review: A Quarterly Review of Politics and Public Affairs*, The, 67(3), 24-27.
- Belk, R. (2007). Why Not Share Rather Than Own? *The Annals Of The American Academy, ANNALS, AAPSS*,. 611, 126-140
- Belk, R. (2010). Sharing. *Journal of consumer research*. 36(5), 715-734.
- Belk, R. (2013). Extended Self in a Digital World. *Journal of Consumer Research*, 40(3), 477-500.
- Belk, R. (2014). You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online. *Journal of business research*, 67(8), 1595-1600.
- Benkler, Y. (2004). Sharing Nicely: On Shareable Goods and the Emergence of Sharing as a Modality of Economic Production. *The Yale Law Journal*, 114(273), 273-358.
- Botsman, R. & Rogers, R. (2010). *What's Mine Is Yours: How Collaborative Consumption Is Chancing The Way We Live?* Harper Collins Publishers, Lontoo.
- Brown, S., & Venkatesh, V. (2005). Model of Adoption of Technology in Households: A Baseline Model Test and Extension Incorporating Household Life Cycle. *MIS Quarterly*, 29(3), 399-426.

- Böcker, L., & Meelen, T. (2017). Sharing for people, planet or profit? Analysing motivations for intended sharing economy participation. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 23, 28-39.
- Constantiou, I., Marton, A. & Tuunainen, V. K. (2017). Four Models of Sharing Economy Platforms. *MIS Quarterly Executive*. 16(4), 231-251.
- Cusumano, M. A. (2015). How Traditional Firms Must Compete in the Sharing Economy. *Communications of the ACM*, 58(1), 32-34.
- Demary, V. (2015). Competition in the sharing economy. *Cologne Institute for Economic Research*
- Dimock, M. (2019). Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins. *Pew Research Center*.
- Ert, E., Fleischer, A., & Magen, N. (2016). Trust and reputation in the sharing economy: The role of personal photos in Airbnb. *Tourism management*, 55, 62-73.
- Fitzmaurice, C.J., Ladegaard, I., Attwood-Charles, W., Cansoy, M., Carfagna, L.B., Schor, J.B., & Wengronowitz, R. (2018). Domesticating the market: moral exchange and the sharing economy. *Socio-economic Review*, 0(0), 1-22.
- Frenken, K., & Schor, J. (2017). Putting the sharing economy into perspective. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 23, 3-10.
- Goldstein, N.J., Cialdini, R.B., & Griskevicius, V. (2008). A Room with a Viewpoint: Using Social Norms to Motivate Environmental Conservation in Hotels. *Journal of Consumer Research*, 35, 472-482.
- Gruzd, A., Staves, K., & Wilk, A. (2012). Connected scholars: Examining the role of social media in research practices of faculty using the UTAUT model. *Computers in Human Behavior*, 28(6), 2340-2350.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Hamari, J., Sjöklint, M. & Ukkonen, A. (2016). The Sharing Economy: Why People Participate in Collaborative Consumption. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 67(9), 2047-2059.
- Harmaala, M-M., Toivola, T., Faehnle, M., Manninen, P., Mäenpää, P., & Nylund, M. (2017). *Jakamistalous*. Alma Talent, Helsinki.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Kim, S. S., & Malhotra, N. K. (2005). A longitudinal model of continued IS use: An integrative view of four mechanisms underlying postadoption phenomena. *Management science*, 51(5), 741-755.
- Laine, J., Fellman, S., Hannikainen, M. & Ojala, J. (2019). *Vaurastumisen vuodet: Suomen taloushistoria teollistumisen jälkeen*. Gaudeamus.
- Lewis, T. (2020, lokakuu). 79+ Airbnb Statistics 2020! (Growth, Revenue & More!). Haettu 22.10.2020 osoitteesta <https://hostsorter.com/airbnb-statistics/>
- Limayem, M., & Hirt, S. G. (2003). Force of habit and information systems usage: Theory and initial validation. *Journal of the Association for Information Systems*, 4(1), 3.
- Lutz, C., Hoffmann, C. P., Bucher, E., & Fieseler, C. (2018). The role of privacy concerns in the sharing economy. *Information, Communication & Society*, 21(10), 1472-1492.
- Mahadevan, R. (2018). Examination of motivations and attitudes of peer-to-peer users in the accommodation sharing economy. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 27(6), 679-692.
- Martin, C. J. (2016). The sharing economy: A pathway to sustainability or a nightmarish form of neoliberal capitalism?. *Ecological economics*, 121, 149-159.
- Matzler, K., Veider, V., & Kathan, W. (2015). Adapting to the sharing economy. *MIT Sloan Management Review*, 56(2), 71.
- Meelen, T., & Frenken, K. (2015, 14. tammikuuta). Stop Saying Uber Is Part Of The Sharing Economy. Haettu 27.11.2020 osoitteesta <https://www.fastcompany.com/3040863/stop-saying-uber-is-part-of-the-sharing-economy>
- Morris, M. G. & Venkatesh, V. (2000). Age Differences in Technology Adoption Decisions: Implications for a Changing Work Force. *Personnel Psychology; Summer 2000*; 53(2). 375-403.
- Myers, M. D. (1997). Qualitative Research in Information Systems. *MIS Quarterly*, 21(2), 241-242.
- Nylund, M. (2018). *Jakamistalous ja alustatyö*. Helsinki: Tulevaisuusvaliokunta.

- Opetushallitus. (n.d.). Normit, laki. Haettu 24.6.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/miina-ja-ville-opettajan-oppaita/miina-ja-ville-etiikkaa-etsimassa-12>. Alkuperäinen lähde: Tampereen yliopiston avoimen yliopiston verkko-opinnot, sosiologian peruskurssi, luku 3: Sosiaalinen vuorovaikutus
- Peiper, H. (2018). A brief history of Starbucks in New York. Haettu 1.11.2021 osoitteesta <https://stories.starbucks.com/stories/2018/a-brief-history-of-starbucks-in-new-york/>.
- Puschmann, T. & Alt, R. (2016). Sharing Economy. *Business & Information Systems Engineering*, 58(1), 93–99.
- Ravenelle, A. J. (2017). Sharing economy workers: selling, not sharing. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 10(2), 281–295.
- Richardson, L. (2015). Performing the sharing economy. *Geoforum*, 67, 121–129.
- Rempel, H. G., & Mellinger, M. (2015). Bibliographic management tool adoption and use: A qualitative research study using the UTAUT model. *Reference & User Services Quarterly*, 54(4), 43–53.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5. painos). Free Press.
- Räsänen, J., Ojala, A. & Tuovinen, T. (2021). Building trust in the sharing economy: Current approaches and future considerations. *Journal of Cleaner Production*. 279.
- Schor, J. (2014). Debating the Sharing Economy. *A Great Transition Initiative Essay*
- Schor, J. B., & Fitzmaurice, C. J. (2015). *Collaborating and connecting: the emergence of the sharing economy*. In *Handbook of research on sustainable consumption*. Edward Elgar Publishing.
- Schor, J. & Thompson, C. J. (2014). *Sustainable lifestyles and the quest for plenitude: Case studies of the new economy*. Yale University Press.
- Spindeldreher, K., Ak, E., Fröhlich, J. & Schlagwein, D. (2019). Why Won't You Share? Barriers to Participation in the Sharing Economy Completed Research. *Twenty-fifth Americas Conference on Information Systems*, Cancun, 2019
- Teubner, T., & Flath, C. M. (2019). Privacy in the sharing economy. *Journal of the Association for Information Systems*, 20(3), 2.

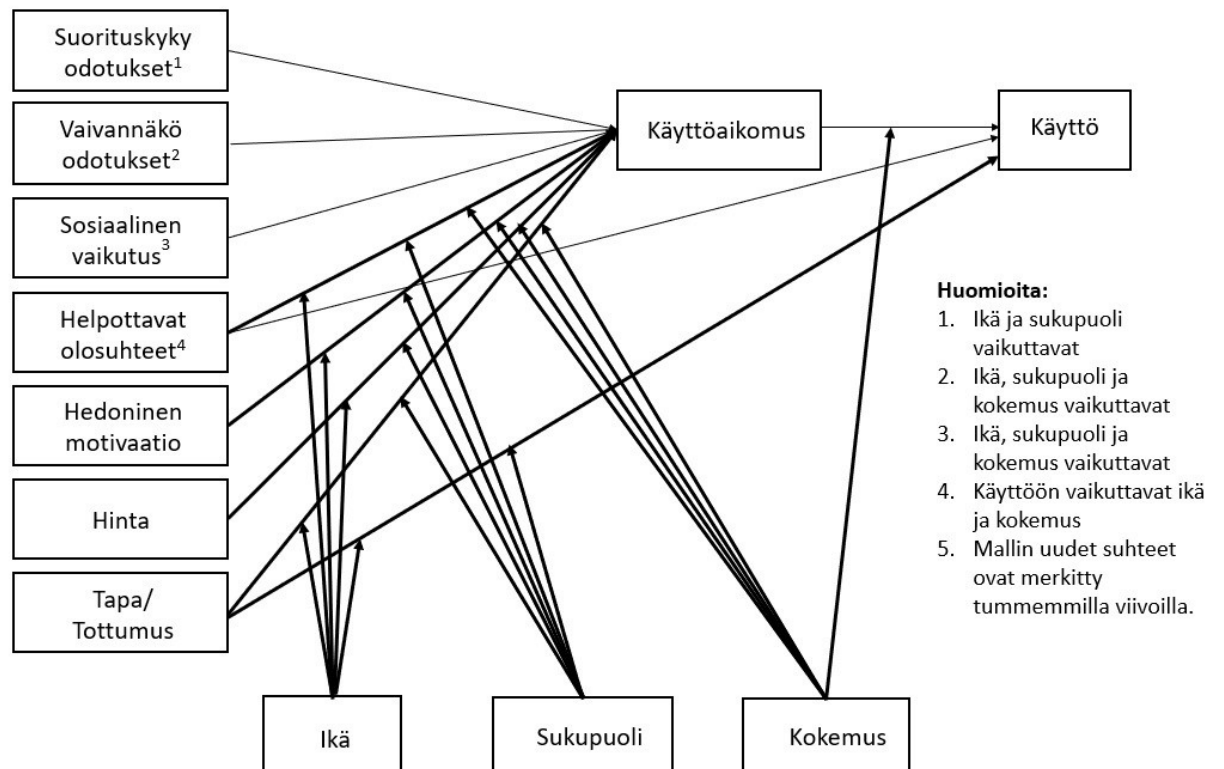
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (5. uud. p.). Helsinki: Tammi
- Tussyadiah, I. P. (2015). An exploratory study on drivers and deterrents of collaborative consumption in travel. *In Information and communication technologies in tourism 2015*, 817-830
- Tussyadiah, I. P., & Pesonen, J. (2018). Drivers and barriers of peer-to-peer accommodation stay—an exploratory study with American and Finnish travellers. *Current Issues in Tourism*, 21(6), 703-720.
- van der Heijden, H. (2004). User Acceptance of Hedonic Information Systems. *MIS Quarterly*, 28(4), 695-704
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B. & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425-478.
- Venkatesh, V., Thong, J. Y., & Xu, X. (2012). Consumer acceptance and use of information technology: extending the unified theory of acceptance and use of technology. *MIS quarterly*, 36(1), 157-178
- Vero.fi. (2018). Airbnb-vuokratulot. Haettu 19.6.2021 osoitteesta: <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/vuokratulot/mika-on-vuokratuloa/airbnb-vuokratulot/>.
- Xiao, B., & Benbasat, I. (2007). E-commerce product recommendation agents: Use, characteristics, and impact. *MIS quarterly*, 31, 137-209.
- Zervas, G., Proserpio, D., & Byers, J. W. (2017). The rise of the sharing economy: Estimating the impact of Airbnb on the hotel industry. *Journal of marketing research*, 54(5), 687-705.
- Zipcar. (n.d.). How does car sharing work? Haettu 10.10.2021 osoitteesta <https://www.zipcar.com/how-it-works>.

LIITE 1 HAASTATTELUPOHJA

Osallistuminen jakamistalouden tutkimukseen

Jakamistalous

- Vaikea määritellä yhtenäiseksi teoriaksi samankaltaisten käsitteiden ja ilmiön uutuuden vuoksi
- Useissa määritelmässä kuitenkin toistuu seuraavat asiat:
 1. Liiketoimintamalli, jossa ihmiset lainaavat, jakavat ja käyttävät toistensa resursseja
 2. Jaettavat resurssit ja hyödykkeet ovat vajaakäytössä.
 3. Jaettavan hyödykkeen omistajuus ei vaihdu = hyödykkeen väliaikainen käyttöoikeus
 4. Jakamistalous tarvitsee erilaisia teknologioita toimiakseen
 5. Jakamistalous toimii yhteisö- ja verkkoalustoilla

1. Mikä on ikäsi ja sukupuolesi?
2. Onko sinulla kokemusta jakamistalouden palveluista?
3. Mitä jakamistalouden majoituspalveluita tiedät?
4. Millaisia mielikuvia sinulla on jakamistalouden majoituspalveluista?
5. Millaisena näet jakamistalouden majoituspalveluiden luotettavuuden?
6. Mitkä asiat voisivat motivoida sinua käyttämään jakamistalouden majoituspalveluita?

Osa 2. Suorituskykyodotukset

7. Millaisia hyötyjä haluaisit saavuttaa, jos käyttäisit jakamistalouden majoituspalveluita?

Osa 3. Vaivannäköodotukset

8. Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että jakamistalouden majoituspalveluiden käyttö ei ole vaivan arvoista?

Osa 4. Sosiaalinen vaikutus

9. Millaista vaikutusta sosiaalisella paineella on halukkuutesi käyttää jakamistalouden majoituspalveluita?

Osa 5. Mahdollistava olosuhteet

10. Minkälainen käyttöä helpottava tuki voisi motivoida sinua käyttämään jakamistalouden majoituspalveluita?

Osa 6. Hedoninen motivaatio

11. Minkälaista iloa tai nautintoa voisit saavuttaa käyttäessäsi jakamistalouden majoituspalveluita?

Osa 7. Hinta

12. Miten jakamistalouden majoituspalveluiden hinta vaikuttaa käyttöösi?

Osa 8. Tavat ja tottumukset

13. Miten vakiintuneet tapasi tai tottumuksesi vaikuttavat jakamistalouden majoituspalveluiden käyttöösi?